

INFORME DE L'ASSOCIACIONISME I EL VOLUNTARIAT A CATALUNYA

Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball, Afers Socials
i Famílies**

© Generalitat de Catalunya, 2018
Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària
Departament de Treball, Afers Socials i Famílies
Passeig del Taulat, 266-270
08019 Barcelona

Avis legal: Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement —No Comercial— Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que es reconeguin l'autora i l'editor i no se'n faci un ús comercial. No és permesa la transformació d'aquesta obra per generar una nova obra derivada.

La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>

La Sub-direcció General de Cooperació Social i Voluntariat ha liderat aquest projecte i ha encarregat a l'Observatori del Tercer Sector i la Societat Civil l'elaboració del document que ara publiquem.

1a edició electrònica: setembre de 2018

Disseny i maquetació: Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions (EADOP)

Podeu trobar aquesta i les altres obres que ha publicat el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies al nostre catàleg de publicacions:

http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/el_departament/publicacions/

ÍNDEX

1. Presentació	5
2. Introducció	9
3. L'associacionisme a Catalunya. Breu recorregut històric	13
4. Voluntariat. Conceptualització i valoració històrica	21
5. Marc normatiu del voluntariat a Catalunya.	27
6. Les organitzacions sense afany de lucre a Catalunya	33
6.1. Principals xifres	33
6.2. Caracterització de les entitats	36
6.3. Les persones	47
6.4. Governança.	58
6.5. Recursos econòmics.	69
6.6. Espais	73
7. Les entitats amb programes de voluntariat	79
7.1. Caracterització de les entitats amb programes de voluntariat. . 79	
7.2. Participació voluntària	85
7.3. Gestió del voluntariat	95
8. Perfil de les persones voluntàries	105
8.1. Variables demogràfiques	105
8.2. Perfil social	109
9. L'experiència voluntària	113
9.1. Apropament a l'activitat voluntària	113
9.2. Integració en la dinàmica de l'entitat	118
9.3. Valoració de l'experiència	126
10. La Llei 25/2015 en el dia a dia de les entitats	131
10.1. Coneixement de les entitats	131
10.2. Coneixença per part de les persones voluntàries	133
11. Reptes del voluntariat i l'associacionisme	137
11.1. Diferents realitats associatives al territori.	137
11.2. Implementació de la Llei 25/2015 a diferents velocitats	139

11.3. El valor del voluntariat	140
11.4. Moltes maneres de viure el voluntariat	143
11.5. Corresponsabilitat	144
11.6. La formació del voluntariat	145
11.7. El relleu generacional i la consolidació del voluntariat a Catalunya	147
12. Realització de l'estudi	149
12.1. Fitxa tècnica d' <i>El Panoràmic 2017</i>	149
12.2. Fitxa tècnica de l'Enquesta de persones voluntàries 2017 . .	150
12.3. Fitxa tècnica dels grups de discussió	151
12.4. Nota metodològica sobre el càlcul de xifres globals.	153
12.5. Fonts consultades	155
12.6. L'Observatori del Tercer Sector	156

1. Presentació

El voluntariat i l'associacionisme són compromís, valors i actitud davant la societat. Són la connexió amb les persones, amb el territori i amb els projectes que afermen la cohesió social del país. *L'Informe de l'associacionisme i el voluntariat a Catalunya 2018* que teniu a les mans és una diagnosi clau per preservar aquest tresor social que són els ciutadans i ciutadanes que decideixen cedir, de manera altruista, el seu temps a la societat de què formen part.

És, a més, un compromís del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies en compliment del mandat de la Llei 25/2015, de 30 de juliol, que emplaçava el Govern a elaborar un informe periòdic per tenir així la informació necessària per establir polítiques públiques de foment de l'associacionisme i el voluntariat.

L'Informe que es presenta és especialment rellevant, ja que des de 2001 no es disposava d'un estudi promogut pel Govern de la Generalitat que aportés dades fidedignes sobre la situació del teixit associatiu i del voluntariat a Catalunya. És un estudi que permetrà, sens dubte, determinar les prioritats del Govern en aquesta àrea d'acció i que, alhora, farà possible compartir aquesta anàlisi amb la resta d'actors i agents públics i privats que hi interactuen: les entitats, —amb els seus òrgans de govern i els socis i voluntaris que s'hi vinculen—, les altres administracions públiques catalanes —que també impulsen polítiques públiques d'aquesta naturalesa—, la ciutadania no associada, les universitats i els centres de recerca o les organitzacions empresarials.

Cal destacar, també, que aquest Informe d'anàlisi ens posiciona respecte als altres territoris de l'Estat i en relació amb altres comunitats d'Europa occidental en el compromís i l'interès del Govern per les polítiques públiques de l'associacionisme i el voluntariat. Ens servirà per poder comparar les dades i els reptes que tenim al davant, en un món global dinàmic i canviant.

L'Informe aporta dades rellevants, tant des del punt de vista quantitatiu com qualitatiu. Analitzant-les podrem dimensionar el nostre teixit associatiu, el nombre de persones que s'hi vinculen i les seves motivacions per contribuir, de forma lliure i altruista, als projectes de les entitats del seu entorn. També ens acosta a la realitat de les entitats i ens permet copsar-ne la composició, el model de governança, la dimensió, les fonts de finançament i el patrimoni. I finalment, a través de les dades de l'Informe també podrem aprofundir en el coneixement i compliment de la normativa aplicable, conèixer els perfils de les persones voluntàries i saber com valoren la seva experiència.

Aquest Informe que ara veu la llum ha estat possible gràcies al treball conjunt de diversos actors: el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, a través de la Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària; l'Observatori del Tercer Sector, i la resta d'entitats que formen part del projecte *El Panoràmic*; les entitats sense afany de lucre que han respost els qüestionaris i han participat a les sessions territorials i dels grups de discussió, així com els centenars de persones voluntàries que han compartit el seu parer en els diferents espais i recursos posats a la seva disposició. Cal valorar la contribució de la societat civil a la construcció d'aquest Informe, que demostra un cop més un alt grau de compromís en la *res publica*. A tots i totes, moltes gràcies.

Els reptes i les conclusions que puguem extreure de l'Informe guiaran l'acció de Govern dels propers anys. Una acció que seguirà —sens dubte— apostant per l'enfortiment de les entitats i la potenciació i defensa del model català del voluntariat. Només així podrem seguir comptant amb un teixit associatiu fort, amb capacitat crítica i amb una veu pròpia potent. Només així podrem seguir creixent i consolidant un model en què les persones que volen contribuir a la millora de la societat i al bé comú trobin la millor manera de fer-ho.

Compartim el repte majúscul que és construir un model de societat que incorpori els principis i valors propis del voluntariat, que són la base d'una societat

forta, madura, independent i que vol esdevenir, amb orgull, el mirall en què altres territoris puguin veure's reflectits.

Chakir El Homrani Lesfar
Conseller de Treball, Afers Socials i Famílies

2. Introducció

L'estiu de 2017 el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya, en compliment de la Llei 25/2015, de 30 de juliol, de voluntariat i foment de l'associacionisme, va iniciar els treballs per elaborar l'*Informe de l'associacionisme i el voluntariat a Catalunya*, que, d'una manera periòdica, ha de ser l'estudi de referència que ha de recollir i mostrar la situació del voluntariat i de les entitats que l'acullen, d'acord amb el que estableix l'article 15.5.b) de la Llei esmentada.

Entre el segon semestre de 2017 i els primers quatre mesos de 2018, s'han realitzat diferents accions coordinades encaminades a generar una diagnosi de la realitat associativa i del voluntariat a Catalunya, per disposar de les dades necessàries:

- S'han aprofitat les sinergies i l'expertesa del projecte de recerca de *El Panoràmic*,¹ el treball de camp del qual es va realitzar durant els mesos de setembre i desembre de 2017, per incorporar un conjunt de preguntes específiques adreçades a les entitats, que se sumaven al conjunt de qüestions ja previstes, amb l'objectiu de poder copsar, mitjançant aquesta enquesta, l'estat de les entitats respecte de diferents dimensions substantives (quantes entitats, en quins àmbits treballen, quina antiguitat i quina forma jurídica han adoptat, on s'ubiquen, entre d'altres) i organitzatives (informació relativa a les persones vinculades, els òrgans de govern, els recursos econòmics i els espais...).

¹ *El Panoràmic* és la recerca impulsada pel mateix sector no lucratiu i adreçada a les entitats que, enguany, ha realitzat la seva 4a edició. Més informació: www.elpanoramic.org.

Amb aquesta acció s'ha aconseguit disposar de moltes dades d'arreu del territori i molt diverses, gràcies a la capillaritat i l'acurat treball de camp de la recerca.

Destaca que el nombre de preguntes específiques de nova incorporació ha representat aproximadament un 20% sobre el total de qüestions incloses inicialment en el qüestionari. També el fet que aquestes noves preguntes recullen informació concreta sobre àmbits o aspectes nous (com ara les característiques del voluntariat i les eines per a la seva gestió, així com altres preguntes vinculades a la base social), rellevants per poder confeccionar un informe complet sobre el sector.

S'han pogut obtenir 2.342 respostes d'entitats d'arreu del país, de manera que es garanteix una mostra prou representativa dels diferents territoris per poder tancar un informe amb una perspectiva que inclou tot Catalunya.

- S'ha elaborat una enquesta específica adreçada a persones voluntàries, que complementa la visió de les entitats des de la seva perspectiva. Aquesta acció ha permès incorporar a la diagnosi elements propis de l'experiència de les persones voluntàries, a través de la veu i les percepcions d'aquestes persones, i ha ofert una mirada nova a les dades obtingudes sobre el voluntariat a Catalunya, que s'obtenien a través de les entitats, i no pas directament.

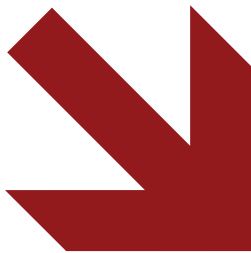
L'obtenció de les dades a través de l'enquesta específica va ser gestionada en processos, calendaris i circuits diferenciats dels de l'enquesta mare d'*El Panoràmic*, amb dades singulars i rellevants. L'enquesta la van respondre 3.025 persones durant els mesos de novembre de 2017 fins al febrer de 2018, i va permetre obtenir informació sobre aspectes com els interessos de les persones voluntàries, el valor d'aportació per a elles de l'experiència voluntària, etc.

- Complementant totes dues fonts quantitatives d'informació, s'ha portat a terme una recerca qualitativa per dotar de reflexió i debat el gran volum de dades recopilades. Aquesta recerca s'ha concretat en la realització de 10 grups de discussió distribuïts arreu del territori català, gràcies als quals s'ha pogut, d'una banda, millorar la interpretació de les dades numèriques i, de l'altra, calibrar quin és el parer del sector en relació amb diferents aspectes que els afecten.

En aquestes 10 sessions hi ha participat 109 entitats i 126 persones, i s'hi han recollit reflexions, opinions i propostes després de més de 20 hores de debat.

L'Informe que ara es presenta recull els resultats de les tres recerques, de manera integrada i interrelacionada i sovint combinada, de manera que es construeix un ecosistema de dades ric, divers i de certa complexitat, però que a la vegada suposa una excel·lent radiografia de la situació de l'associacionisme i el voluntariat a Catalunya.

3. L'associacionisme a Catalunya. Breu recorregut històric

I

És innegable que la participació ciutadana a través de les organitzacions sense ànim de lucre és una realitat creixent, vinculada a la presa de consciència sobre la responsabilitat que totes i tots tenim envers la construcció d'una societat més justa, equitativa i inclusiva. A Catalunya, com a arreu d'Europa (i per extensió a tot el món occidental), va prenent força i va consolidant la seva presència progressivament, malgrat que ens trobem en un escenari complex fruit d'estar vivint una època de grans canvis i transformacions socials. En aquest sentit, la participació de la ciutadania a través de la societat civil organitzada s'ha hagut d'adaptar als nous contextos, per donar resposta a les noves demandes socials per continuar demostrant la seva força i presència transformadora.

En aquest escenari, el conjunt de la societat, i de manera particular les institucions públiques, reconeixen i potencien cada cop més el paper de la ciutadania organitzada, i valoren la tasca de les iniciatives civils per la seva naturalesa, per la seva capacitat crítica, pel que suposa d'apoderament ciutadà, pel que significa per al creixement d'una societat madura, responsable i solidària. En aquest reconeixement i impuls hi té un espai preponderant el voluntariat, com una de les formes de participació ciutadana més transformadora, pel fet que es vehiculen a través dels programes de les entitats que cerquen l'interès general i promouen el bé comú a través de projectes col·lectius.

II

De fet, aquest és un fenomen força arrelat a Catalunya i que ha estat lligat a la seva història recent. La seva articulació és fruit, en part, d'una llarga tradició de projectes que orbitaven al voltant de la defensa dels drets d'un col·lectiu professional, de l'atenció caritativa a les persones necessitades; d'iniciatives de la celebració festiva d'un sant o d'una tradició vinculada a un lloc..., i moltes altres que, interpretades amb el nostre bagatge cultural, molt probablement, no es podrien considerar projectes associatius o de voluntariat, però que posades en el context on van ser promogudes, segurament podrien ser considerades precursors del que avui anomenaríem compromís cívic. Un compromís que, a Catalunya, va ser assumit inicialment per entitats d'inspiració religiosa, que d'alguna manera van agafar el testimoni d'aquestes primeres iniciatives, moltes de les quals eren fundacions orientades a la creació d'hospitals per a l'assistència a pelegrins, persones malaltes i en situació de pobresa. De fet, durant el segle XIV es construeixen hospitals en diverses poblacions catalanes vinculades a aquests tipus de fundacions, amb l'impuls imprès per les ordres mendicants, que coincideix amb un canvi de tendència en la religiositat popular.

Taula 1 Creació de les primeres fundacions hospitalàries a Catalunya.
Font: Fundació Santa Susanna

Any	Entitat
1308	Fundació de la Pia Almoïna a Barcelona
1386	Hospital de la Fundació Santa Susanna a Caldes de Montbui
1389	Hospital de Cervera

III

Anys més tard, els gremis, vinculats als interessos corporatius de les persones agremiades, van esdevenir una altra forma d'organització de la societat civil, ja cap als segles XV i XVI. Durant aquests anys, a través d'aquestes veritables estructures socials, s'articulen els projectes comuns. La seva acció és significativa, però és a partir del segle XIX, amb la revolució industrial i els canvis que va produir a la societat catalana, que es produeix el naixement de nous moviments urbans i esclata, de manera intensa i fulgurant, l'activitat associativa: és l'auge de les organitzacions, de naturalesa obrera o burgesa, que s'orienten a la protecció

social i al foment de l'educació i de la cultura, mentre s'albira el naixement dels primers moviments feministes.²

Molts i diversos són els exemples d'activitat associativa (o més ben dit, d'una incipient activitat associativa, tal com l'entendem avui en dia) durant aquella època expansiva: el sindicalisme obrer a Espanya va néixer al si de les fàbriques de la indústria tèxtil catalana. Les primeres demandes per associar-se daten del 1838. El primer tipus d'organització obrera van ser les associacions o societats de socors mutus, sovint clandestines, que prenen com a model les organitzacions anglo-saxones de finals del segle XVII.³ Dos exemples d'aquest tipus d'associacionisme fabril són la Societat de Teixidors i l'Associació Mútua de Teixidors de Barcelona. Totes dues eren federacions d'oficis: filadors, blanquejadors... Els treballadors i treballadores pagaven una quota destinada a la protecció social i a una caixa de resistència en cas de vaga.

El 1844 la Societat Econòmica d'Amics del País va fundar la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona, una entitat privada que tenia per objectiu aportar un mecanisme financer per als treballadors i les treballadores que els assegurés davant la malaltia i la vellesa.⁴

En el darrer terç del segle XIX neixen els ateneus de la classe obrera i també els casinos. El primer ateneu català es va crear el 1854 com a Societat d'Amics de la Instrucció - Ateneu Mataroní. En poc més de 30 anys es van crear 27 ateneus més.⁵ A Catalunya, contràriament al que va passar a moltes ciutats d'Europa, els ateneus no van ser societats o institucions promogudes i adreçades a classes privilegiades on es difonia la cultura entre els seus associats, sinó que van tenir una clara vocació instructora dirigida a millorar la formació de les classes obreres, a difondre la cultura i a alfabetitzar la població.

Com a precursora del que avui són els moviments feministes, va néixer la Sociedad Autónoma de Mujeres de Barcelona (1889), considerada la primera

---

2 Vidal, P.; Fernández, M. (2014). "300 anys de tercer sector a Catalunya". Observatori del Tercer Sector.

3 Moreno, V. (2011). "Les primeres organitzacions obreres a l'Espanya del segle XIX". A: *Sàpiens*.

4 Vidal, P.; Fernández, M. (2014). "300 anys de tercer sector a Catalunya". Observatori del Tercer Sector.

5 Arnabat-Mata, R.; Ferré-Trill, X. (2017). "Evolución histórica de los ateneos en Catalunya (1836-1936)". A: *Historia Contemporánea*. Núm. 55, pàg. 383-420.

organització feminista de l'Estat, que es dedicava a organitzar sessions pedagògiques i recreatives per a dones.⁶

Poc abans, el 1876, neix la primera associació excursionista: l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, que va esdevenir la promotora del Centre Excursionista de Catalunya. Les societats excursionistes tenien per objectiu fomentar les excursions pel territori, per fer que la terra fos coneguda i estimada, amb una clara vocació de coneixement del país i d'estudi científic de la natura.⁷

I l'any 1874, sota l'empenta de l'Associació Espiritual de Devots de Sant Josep, es promou la construcció d'un temple expiatori dedicat a la Sagrada Família.⁸

El dret d'associació es recull per primera vegada a la Constitució espanyola de 1876.

IV

El segle xx s'inicia, pel que fa a aquest tipus d'iniciatives, amb la consolidació de les organitzacions sorgides arran de la revolució industrial vinculades al lliure pensament i al moviment llibertari. Apareix l'escoltisme i s'inicia l'expansió de l'esport i, en conseqüència, hi ha un creixement dels clubs esportius.

El 1901 es funda la Federació de Cors de Clavé, que aixopluga les agrupacions que havia fundat J. A. Clavé, obsessionat en la dignificació de la vida de la classe obrera. Ell va ser el creador dels Cors de Clavé, un exemple de la xarxa d'associacions professionals, obreres i culturals que, durant el segle XIX, es van convertir en la massa social del catalanisme.⁹

L'escoltisme i el guiatge (moviment de nois i noies escoltes) s'arrelen a Catalunya durant les primeres dècades del segle xx: l'any 1912 neixen les Exploradores

---

6 Vidal, P.; Fernández, M. (2014). "300 anys de tercer sector a Catalunya". Observatori del Tercer Sector.

7 Vidal, P.; Fernández, M. (2014). "300 anys de tercer sector a Catalunya". Observatori del Tercer Sector.

8 Vidal, P.; Fernández, M. (2014). "300 anys de tercer sector a Catalunya". Observatori del Tercer Sector.

9 Vidal, P.; Fernández, M. (2014). "300 anys de tercer sector a Catalunya". Observatori del Tercer Sector.

Barceloneses. Una mica més avançat el segle, el 1927, neixen els Minyons de Muntanya. L'any 1932 a Catalunya ja hi havia 44 agrupaments escoltes.¹⁰

Les entitats esportives proliferen durant la dècada prèvia a la II República. Les activitats esportives, fins al moment, estaven reservades per a la burgesia. El 1918 es construeix el camp d'esports de Granollers, es funda el Club Natació Sabadell... El 1921 es construeix l'Estadi Català de la Foixarda i inicia les seves activitats el Club Natació Barcelona, i el 1922 es basteix el primer camp del FC Barcelona.

Amb la guerra i la dictadura franquista arriba una etapa fosca per als moviments socials i la societat civil organitzada. Els sindicats, partits polítics i entitats són prohibits i treballen des de la clandestinitat; apareixen els sindicats verticals i només es permeten les entitats que no es consideren nocives per al règim.

V

No és fins als anys 70 que apareixen les primeres iniciatives associatives. El moviment veïnal n'és una mostra. Es tracta d'un moviment transversal que lluita per diferents drets socials, com l'habitatge, la sanitat i l'educació, entre d'altres.

El restabliment de la democràcia va permetre el sorgiment de moltes més iniciatives de naturalesa cívica, que anaven més enllà dels partits polítics, que havien capitalitzat una gran part de la mobilització ciutadana un cop el país havia sortit del túnel de la dictadura. Aquestes iniciatives ja tenien una important capillaritat, gaudien de capacitat mobilitzadora, i disposaven d'un potencial de transformació social molt potent. Aquest model perviu, amb variacions, avui en dia.

---

10 Vidal, P.; Fernández, M. (2014). "300 anys de tercer sector a Catalunya". Observatori del Tercer Sector.

A l'Anuari 2013 del Tercer Sector Social de Catalunya es pot llegir:

“Fa quatre dècades, el nostre país afrontà un canvi d'època clau: el final de la dictadura franquista i la transició a la democràcia. L'arribada de drets i llibertats propicià el creixement del teixit associatiu, amb l'estructuració de moviments socials que es trobaven en la clandestinitat i amb la creació de noves organitzacions no lucratives especialitzades. Tal com indiquen les xifres recollides per diferents publicacions i

estudis realitzats durant els primers anys d'aquest segle, prop de la meitat de les organitzacions catalanes es van crear entre els anys 1981 i 2000.

La participació en les entitats de llavors es caracteritzava per un activisme basat en la dedicació de temps i recursos propis i on debats avui superats en alguns sectors com el de la professionalització encara eren una idea difosa. Les fonts de finançament eren limitades, però, per contra, no es podien qüestionar la independència i autonomia de les entitats. Aquestes organitzacions van tenir un paper essencial en l'expansió dels valors democràtics i la defensa dels drets civils. Al mateix temps, es produïa la modernització de l'Administració i es creà una nova estructura territorial, basada en comunitats autònomes. En aquell moment es comencen a desenvolupar polítiques públiques de suport a l'associacionisme.

La concurrència entre el sorgiment de les noves organitzacions socials amb una Administració en procés de desenvolupament, va propiciar l'aproximació de totes dues a fi de crear un model associatiu català i, també, per treballar en la construcció d'un encara incipient estat del benestar, entès des d'una perspectiva global i en tots els seus termes: social, cultura, ambiental...

Aquesta col·laboració publicoprivada ha marcat el desenvolupament del tercer sector en els darrers 30 anys. Durant aquest temps les organitzacions no lucratives s'han desenvolupat i estructurat d'acord amb les lògiques que l'Administració ha anat imposant per gestionar els seus recursos: convoca-

tòries anuals, metodologies d'intervenció social, justificacions, concursos, certificacions, concertacions, etc. Aquest recorregut, més centrat en la gestió del procés que en les complicitats, ha estat eficient durant anys pel creixement de les entitats i per assolir la seva missió.”

VIDAL, P.; FERNÁNDEZ, M. (2013). *Anuari 2013 del Tercer Sector Social de Catalunya*. Barcelona: Observatori del Tercer Sector i Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. Pàg. 10-11.

VI

Tot i això, els esforços del sector que maldaven per assolir alguns dels reptes de consolidació es van frenar de cop arran l'esclat de la crisi de l'any 2008, amb les consegüents dificultats a què l'Administració va haver de fer front: el món associatiu català, com la resta de sectors o àmbits de la societat, ha estat condicionat pel context socioeconòmic, i el període de crisi econòmica i financera va deixar empremta en les organitzacions de voluntariat que avui actuen a Catalunya.

De fet, tal com s'afirma a l'*Anuari del Tercer Sector Social de Catalunya* citat, la crisi va posar sobre la taula noves realitats socials, nous models associatius, noves iniciatives que tenen a veure amb l'organització de la societat. Les posteriors reduccions en despesa pública han provocat una disminució en la disponibilitat de recursos. La confluència entre la situació de crisi, de la qual encara no es té certesa de la seva finalització, i la limitació de recursos, ha afeblit moltes organitzacions, cosa que ha motivat un canvi radical d'escenari, i ha fet sorgir la necessitat de repensar les organitzacions.

Aquest moment coincideix amb una nova manera de veure i viure el fenomen de l'associacionisme, a través de plataformes informals, agrupacions o moviments que, alineats sota l'estel d'una mateixa causa, o a l'abric d'una lluita, reivindicació o reclamació col·lectiva, impulsen models d'associacionisme escassament institucionalitzat, recognoscible pels valors que aglutina, però allunyat dels models clàssics, sense personalitat jurídica, amb una forta dimensió comunitària, grupal i col·lectiva i amb una cohesió interna que emana de la causa que es defensa, però no del vincle jurídic ni formal, sovint inexistent. És un fenomen que beu dels valors de l'associacionisme clàssic, que conviu entrat el segle XXI amb models més tradicionals.

4. Voluntariat. Conceptualització i valoració històrica

I

L'evolució històrica de l'associacionisme, que constitueix una radiografia social i cultural d'un país, està vinculada indefugiblement al fenomen del voluntariat, com a concepte inclusiu i aglutinador de qualsevol de les formes que han tingut i tenen les persones de participar en la transformació dels afers públics, a través del vehicle de les entitats.

Als països desenvolupats el voluntariat és un fenomen socialment rellevant. Catalunya disposa d'una densa xarxa d'organitzacions de voluntariat, que dona cabuda a persones que han pres una opció solidària i dediquen una part del seu temps lliure a ajudar els altres i a realitzar accions de dinamització sociocultural i a la millora del seu entorn. Aquestes associacions i entitats han estat capaces de donar, constantment, una resposta cívica i solidària a les necessitats, alhora que han esdevingut un element essencial en la configuració de Catalunya com a país amb identitat pròpia.

Les entitats no lucratives faciliten i canalitzen la participació ciutadana, i garanteixen una societat cohesionada, forta, plural i amb capacitat per donar resposta a les seves pròpies necessitats. L'acció voluntària és l'expressió lliure i solidària amb la societat, i això diu molt a favor de la qualitat humana d'un país, perquè la qualitat d'un país també es mesura, i, sobretot, dels valors de la seva gent. El voluntariat és la síntesi de valors universals com la solidaritat i la cooperació, transformats en el compromís amb una realitat concreta.

II

La Unió Europea va assenyalar el 2011 com l'Any Europeu del Voluntariat i l'any 2014 Barcelona va ser Capital Europea del Voluntariat. Aquests esdeveniments, i altres factors conjunturals, van portar a una profunda reflexió sobre aquest fenomen a Catalunya, que va conduir a iniciar un procés que va culminar amb l'aprovació l'any 2015 de la Llei 25/2015, del 30 de juliol, del voluntariat i de foment de l'associacionisme.

Fins aleshores, Catalunya gaudia d'una rica i tradicional realitat en aquesta matèria, però mancada d'una normativa que en garantís la preservació. El com i el perquè es va arribar a la necessitat d'establir un marc regulador bàsic es troben en el mateix preàmbul.

L'any 1991 la Generalitat de Catalunya ja va establir un compromís per salvaguardar el voluntariat. Amb la promulgació de la Llei 25/1991, de 13 de desembre (derogada el 2004), es va crear l'Institut Català del Voluntariat (INCAVOL), un organisme autònom adscrit a l'anomenat Departament de Benestar Social i Família, amb la intenció de dotar el moviment associatiu i de voluntariat d'un suport específic. Es pot considerar com l'atribució d'una funció de promoció i creixement del voluntariat, i no tant la regulació de l'acció voluntària i protecció de les persones voluntàries.

L'octubre de 1995, l'INCAVOL organitza el I Congrés Català de Voluntariat "Mans a les Mans", durant el qual es redacta la Carta del Voluntariat de Catalunya, que inclou els drets i deures de les persones voluntàries, aprovada pel Parlament de Catalunya mitjançant la Resolució 98/V, del 29 de maig de 1996. Cal destacar que tot i no tenir rang de llei, aquesta Carta ha estat respectada i aplicada per moltes entitats catalanes en defensa i garantia dels drets de les persones que participen com a voluntàries a les seves seues.

Amb el transcurs dels anys es considera convenient fer una revisió i actualitzar aquests drets i deures en benefici d'aquelles persones que decideixen dedicar part del seu temps a participar en programes de voluntariat i de les entitats on participen amb el clar objectiu de vetllar pel seu correcte desenvolupament i protecció.

Considerant que el voluntariat va estretament lligat a l'associacionisme, entenent que són les dues cares de la mateixa moneda, i que no es pot concebre l'un sense l'altre, és important dedicar un moment d'atenció al 18 de juny de 1997, data en què s'aprova la Llei d'associacions i que en el seu preàmbul reconeix que:

“L’any 1978 es va aprovar, per referèndum, la Constitució espanyola, l’article 22 de la qual reconeix com a dret fonamental el dret d’associació. Malgrat això, no hi ha hagut des d’aquesta data una regulació específica de les associacions no lucratives que tenen un lloc important en el nostre teixit social. Cal un marc jurídic nou que posi fi a la vigència a Catalunya d’una llei tan obsoleta com la del 1964. [...] Catalunya té una gran tradició associativa manifestada pels milers d’associacions inscrites. El fet associatiu català ha estat decisiu per a la defensa i l’acreciment de la societat i la cultura catalanes i, de manera especial, durant les etapes més difícils de la nostra història com a poble i com a nació.”

Sembla, per tant, que les reivindicacions envers una autèntica regulació que doni empara i protecció als drets de les persones voluntàries han estat contínues i reiterades al llarg de la història legislativa del nostre país.

La greu crisi, que encara arrosseguem, va colpejar greument tots els àmbits de la societat, i el món associatiu (com el sector públic), dissortadament, se’n va veure fortament afectat. En una conjuntura en la qual la despesa pública s’havia vist compromesa en molts projectes que arreu del territori desenvolupaven les entitats sense ànim de lucre, l’acció voluntària va esdevenir, en molts casos, el motor que mantenia un seguit de projectes cabdals en l’entorn on es desenvolupaven. En aquest context, calia posar els esforços a impulsar una llei catalana que regulés el voluntariat i dotar-lo d’una eina jurídica òptima per blindar-lo.

Davant aquestes circumstàncies i a través d’un treball conjunt amb el sector, es va redactar una proposta de text normatiu que el Govern va aprovar com a projecte de llei. Un cop passats els tràmits parlamentaris pertinents, i després d’un any i mig d’intens debat, el juliol del 2015 es va aprovar la Llei 25/2015 amb l’acord de la pràctica totalitat dels diputats i diputades del Parlament.

III

Una de les aportacions rellevants de la Llei aprovada pel Parlament van ser les definicions legals del concepte de *voluntariat*, d’*entitat de voluntariat* i de *voluntari*. Aquest fet té una rellevància especial, sobretot si fem una anàlisi inicial de les diferents accepcions del terme i dels seus diferents significats i matisos, ja que indica quina activitat ciutadana és la que mereix un especial interès per ser promocionada per part dels governs i administracions, i la diferència d’altres.

És innegable que en el llenguatge quotidià és habitual considerar el terme *voluntariat* en contraposició a altres conceptes com el treball remunerat i les activitats que es desenvolupen de manera poc lliure. El *Gran diccionari de la llengua catalana* defineix *voluntari* o *voluntària* com una ‘persona que s’ofereix lliurement a fer una cosa a la qual no és obligat’. Del terme *voluntariat* en fa la definició següent: ‘el fet de col·laborar com a voluntari en un treball social concret’.

Aquesta definició parla de fer quelcom sense tenir-ne obligació, però segurament no descriu prou acuradament i amb prou profunditat la tasca de la persona voluntària. Fins i tot, aquest significat àmpliament acceptat pot portar a confusions i a considerar accions que no són estrictament de voluntariat com a activitats voluntàries.

Per trobar una conceptualització del terme una mica més completa, s’ha de fer referència a la definició que en fa la Llei 25/1991, de creació de l’Institut Català del Voluntariat (INCAVOL), que a Catalunya ja reconeixia i definia el voluntariat a l’article 2:

“S’entén per voluntariat el conjunt de les **persones** que efectuen una **prestació voluntària i lliure** de serveis cívics o socials, **sense contraprestació econòmica**, dins el marc d’una **organització estable i democràtica** que comporti un **compromís d’actuació a favor de la societat i de la persona**” (INCAVOL).

En aquesta definició hi ha alguns aspectes que ja permeten definir més a bastament el concepte, ja que hi apareixen alguns trets que configuren l’especificitat del compromís voluntari i que ajuden a fer-ne una definició més acurada. Els termes clau són:

- Prestació voluntària i lliure realitzada per persones.
- Sense contraprestació econòmica.
- Que es fa en un marc formalitzat (una organització estable i democràtica).
- Que comporta un canvi per a la persona i per a la societat.

Aquests elements, que s’han anat consolidant al llarg dels anys, s’han establert com a base per identificar l’activitat voluntària. Han estat el fonament tant del mateix desenvolupament conceptual com del marc normatiu que actualment regula a Catalunya el voluntariat i el foment de l’associacionisme.

Com dèiem, fruit del fil discursiu d'aquests darrers anys, la Llei 25/2015 ha volgut definir les persones voluntàries com “les persones físiques que, d’una manera lliure, sense contraprestació econòmica i d’acord amb la capacitat d’obrar que els reconeix l’ordenament jurídic, decideixen dedicar part de llur temps al servei dels altres o a interessos socials i col·lectius, per mitjà de la participació en programes de voluntariat que duen a terme entitats sense ànim de lucre —amb les quals formalitzen un compromís que dona origen als drets i deures que regula aquesta Llei— o bé per mitjà de l’associacionisme i la participació en els diferents projectes que en aquest marc es puguin dur a terme”.

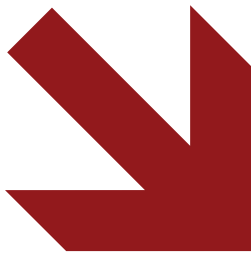
Aquesta definició és absolutament rellevant per poder copsar i entendre les dades que aquest Informe ofereix. Com es pot apreciar, la normativa estableix dues opcions per desenvolupar l’acció voluntària, o més ben dit, per ser considerat voluntari; dues maneres de participar, col·laborar, implicar-se i vincular-se, i totes dues són considerades legalment com a “voluntariat”. La primera apel·la a la definició clàssica del terme, entenent com a voluntària la persona que s’incorpora en un projecte d’una entitat, sense cap tipus de compensació econòmica i amb ànims de transformació social, sent part activa del projecte; la segona fa esment a la participació de les persones en les entitats a través de la seva condició de soci o sòcia, integrant-se en entitats de base associativa, on tots els que hi participen són socis: la Llei entén que les persones que es vinculen a les entitats per qualsevol d’aquestes dues formes de vincular-se són voluntaris, a efectes legals. Malgrat això, d’acord amb l’esperit i la lletra de la Llei, l’Informe que ara es presenta fa una distinció volguda entre socis i voluntaris; i entre entitats de voluntariat i entitats de base associativa, per poder quantificar, valorar i identificar en quina mesura els catalans s’impliquen i es vinculen a les entitats i quina és la seva manera de vincular-se, des de la condició de soci o sòcia de l’entitat o des de la seva participació activa en algun projecte sense necessitat d’associar-s’hi.

També la Llei defineix les entitats de voluntariat, i estableix a l’article 3.e) que una entitat de voluntariat és una “entitat privada sense ànim de lucre que compleix activitats d’interès general, que ha decidit que la participació voluntària dels ciutadans és un valor imprescindible en la seva missió per a assolir les seves finalitats i que ha elaborat un programa de voluntariat que defineix i emmarca el valor i els espais de l’acció voluntària en l’entitat. Aquest programa és potestatiu per a les entitats de base associativa”.

En aquest sentit, la Llei 25/1991 ja definia les entitats de voluntariat, tot indicant que “s’entén per entitat de voluntariat l’entitat que té per objectiu de treballar per als altres en la millora de la qualitat de vida, que és integrada majoritàriament per voluntaris i que constitueix una organització autònoma sense afany de lucre”.

Des d’un punt de vista més centrat en valors, els materials de divulgació del mateix INCAVOL permetrien definir el voluntari així:

- Actua a favor dels altres o de la comunitat en general.
- És solidari i compromès amb l’entorn, la comunitat i la societat.
- Estableix per pròpia voluntat i des de la plena llibertat un compromís d’actuació.
- És sensible a les mancances i necessitats de la societat i l’entorn enteses com un global.
- Decideix des de la convicció personal passar a l’acció.
- És actiu, dinàmic, emprenedor, responsable, i disposat a assumir compromisos.
- Actua coordinadament en el marc d’una organització.
- Dona sense esperar res a canvi.

5. Marc normatiu del voluntariat a Catalunya

L'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC) estableix a l'article 166.2 que:

“Correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de voluntariat, que inclou, en tot cas, la definició de l'activitat i la regulació i la promoció de les actuacions destinades a la solidaritat i a l'acció voluntària que s'executin individualment o per mitjà d'institucions públiques o privades.”

D'acord amb les competències que atorga aquest article a la Generalitat de Catalunya, el 30 de juliol de 2015 es va promulgar l'esmentada Llei 25/2015, del voluntariat i de foment de l'associacionisme. És pertinent aprofundir en el seu contingut per conèixer el marc normatiu aplicable en el moment de la presentació de l'Informe.

Aquesta Llei està estructurada en un preàmbul, quatre capítols que es nodreixen de 26 articles, una disposició addicional, tres de transitòries i una disposició final.

De manera sintètica, aquests són els blocs de la Llei:

El **preàmbul** fa un recull històric, breu, del recorregut que ha tingut el voluntariat a Catalunya. D'altra banda, estableix els objectius d'aquesta norma jurídica.

Defineix el concepte de voluntariat català i el diferencia d'altres formes de participació social com l'activisme, el monitoratge o la militància, amb la clara intenció de potenciar, promoure i protegir les actuacions que, segons aquesta Llei, són efectivament considerades voluntariat, un terme que es defineix a l'article 3.a) com a:

“Conjunt d’accions i activitats d’interès general motivades per l’altruisme i la voluntat de transformació social que duen a terme persones físiques, denominades voluntaris, que participen en projectes en el marc d’una activitat associativa o bé en programes específics de voluntariat d’una entitat sense ànim de lucre, d’acord amb el que estableix aquesta Llei.”

D’altra banda, la Llei 25/2015 vol foragitar qualsevol mala praxi, tal com recull l’article 14.4 quan assevera que:

“L’acció voluntària no substitueix en cap cas les prestacions de treballs o serveis professionals remunerats. Les administracions públiques han de vetllar, per mitjà dels mecanismes d’inspecció pertinents, perquè aquesta intromissió no es produeixi.”

Vincula els termes de *voluntariat* i *associacionisme* de manera directa, entenent que justament l’entusiasme de les persones que s’associen per complir un objectiu comú és on el voluntariat troba la seva màxima expressió.

S’encarrega també de perfilar i ampliar els drets i deures de les entitats i les persones voluntàries que ja es dibuixaven a la Carta de 1996, i les dota d’una força executiva que no tenien fins llavors.

Finalment, atorga a les administracions públiques el rol de consolidació i recerca de les accions de foment. Estableix una interrelació de confiança i dibuixa una xarxa forta d’associacionisme independent, exclou la voluntat de gestió per part de l’ens públic i dota el teixit associatiu de la confiança mereixedora i necessària per lluitar per una transformació sòlida i madura de la societat.

Aquesta anàlisi queda reflectida, una altra vegada a l’article 14, però en aquest cas en el primer apartat, quan diu que:

“Les relacions entre les administracions públiques i les entitats de voluntariat s’han d’inspirar en els principis de col·laboració, complementarietat i participació i han de tenir com a objectiu la cohesió social i vertebració territorial. En tots els casos, l’actuació administrativa ha de salvaguardar l’autonomia de l’organització i la iniciativa del voluntariat i ha de partir del principi de confiança mútua, evitar l’excés i reiteració de burocràcia i promoure l’estabilitat de les entitats.”

El **capítol I** estableix les disposicions generals. L'article 1 perfila l'objectiu de la Llei, que té la intenció de:

“Regular el model català de voluntariat, amb la finalitat de divulgar, fomentar, reconèixer i protegir l'associacionisme i el voluntariat i donar-los suport com a agents de transformació social [...]”

Quant a l'àmbit d'aplicació de la Llei, l'article 2 diu que:

“S'aplica a les entitats privades sense ànim del lucre amb programes de voluntariat i a les persones físiques que acompleixen activitats d'interès general [...] i que es duen a terme exclusivament en el territori de Catalunya, amb independència del lloc on tingui el domicili social l'entitat.”

Aquest precepte s'ha de posar en relació amb els àmbits d'exclusió que preveu aquest mateix text normatiu a la disposició addicional, on s'indica que les matèries relatives a la protecció civil, prevenció, extinció d'incendis i salvament han de respondre a la seva normativa específica. Un segon bloc considera que tampoc han de respondre a les normes que s'estableixen a la Llei les accions solidàries lliures i sense compensació econòmica que estiguin al marge d'entitats privades sense ànim de lucre (com per exemple, les dutes a terme per relació de parentiu, amiat, veïnat o com a resultat d'una relació civil, acadèmica, laboral o mercantil) i, finalment, com a tercer grup d'excepcions a l'aplicació dels preceptes de la Llei, hi ha les campanyes puntuals o projectes que mobilitzen la ciutadania per una causa concreta.

Per a algunes entitats que actuen a Catalunya, i en funció del compliment d'alguns requisits (com per exemple, l'abast territorial dels seus projectes), també els és aplicable la Llei 45/2015, de voluntariat, promulgada per l'Administració de l'Estat.

D'altra banda, la base d'aquest text legal rau en les definicions dels conceptes principals que vertebreren tot el sentit de la llei. L'article 3 és el que recull la definició, entre d'altres, de termes com *voluntariat*:

“Conjunt d'accions i activitats d'interès general motivades per l'altruisme i voluntat de transformació social que duen a terme persones físiques, denominades

voluntaris, que participen en projectes en el marc d'una activitat associativa o bé en programes específics de voluntariat d'una entitat sense ànim de lucre [...]"

i associacionisme:

"L'activitat d'implicació social sense ànim de lucre ni personal ni col·lectiu, basada en la participació col·lectiva i compromesa, l'autoorganització, el voluntariat, la gestió democràtica i la voluntat de transformació social o personal."

També incideix en els principis que inspiren l'acció voluntària (art. 4), incrementa els àmbits d'interès general i deixa oberta la possibilitat que siguin ampliat a través de disposicions reglamentàries (art. 5), així com l'establiment del règim jurídic de la relació del voluntariat (art.6) i el full de compromís (art.7), que és el document que acredita la relació dels voluntaris amb l'entitat on desenvolupen la seva activitat de voluntariat, per tant, **és un dret de la persona voluntària —no sòcia—, i un deure de la persona jurídica, l'entitat.**

La Llei 25/2015 introdueix un altre element que cal tenir present en les entitats de voluntariat. Es tracta del programa de voluntariat, definit en l'article 3.g) com a:

"Document formal, aprovat per l'òrgan de govern d'una entitat de voluntariat, que recull sistematitzadament i justificadament la voluntat de l'entitat d'organitzar una o més activitats d'interès general que complementin el compliment dels seus objectius o hi coadjuvin, amb la participació de voluntaris, com un valor afegit dins de l'organització."

D'aquesta manera es vol aconseguir que al si de les entitats es faci palès el projecte de voluntariat que (independentment de la seva personalitat jurídica) volen dur a terme d'acord amb el seu tarannà.

Cal tenir present que una entitat de base associativa és la que està formada per un grup de persones vinculades jurídicament per la consecució d'un fi comú, i per tant quan l'article 6.2 diu que l'entitat de voluntariat és associativa, correspon a cada entitat exigir o no la condició de soci per participar com a voluntari en el desenvolupament dels seus programes.

Així, doncs, s'observen dos supòsits que diferenciaran el grau d'exigibilitat i d'aplicació dels drets i deures que s'estableixen al **capítol II** de la Llei. D'una banda, es fa referència a les entitats associatives, on totes les persones que hi participen tenen la condició de persona sòcia i, de l'altra, hi ha les entitats que

tenen persones que participen en la consecució dels seus objectius però que no necessàriament han de ser considerades sòcies.

La Llei diferencia aquestes dues formes de participació i estableix que les organitzacions en què el seu òrgan de govern hagi aprovat un **programa de voluntariat**, que indiqui la seva voluntat de realitzar activitats d'interès general amb la participació de persones voluntàries (i no només sòcies), han de respectar els drets i deures que estableixen els articles 8, 9, 10 i 11.

En aquest sentit és on queda definit el règim jurídic aplicable a les entitats que acullen persones voluntàries —no sòcies—, que estan sotmeses a l'exigència dels drets i deures regulats al capítol II.

Per contra, les **entitats de base associativa**, on qui participa té la condició de persona sòcia, no es regeixen pels drets i deures que estableix la llei, perquè ja tenen els seus propis estatuts i en tot cas estan sotmeses al llibre III del Codi civil català, que deixa a la seva discrecionalitat si de manera voluntària volen aprovar el “programa de voluntariat” i quedar, així, vinculades i protegides per aquest marc.

La Llei preveia la disposició transitòria I, que facilitava l'adaptació de les entitats a la Llei i concedia un temps pel compliment de les exigències legals: un any per a les entitats que en el moment d'entrada en vigor de la Llei tinguessin més de cent persones voluntàries i dos anys per a les que en tinguessin menys de cent.

Pel que fa als **drets i deures dels destinataris i les destinatàries de l'acció voluntària** (art. 12 i 13), són una novetat perquè mai abans havien estat objecte de regulació. La Llei no fa una definició de destinatari de l'acció voluntària.

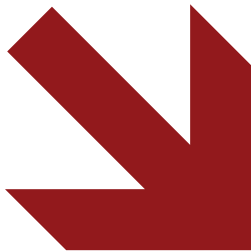
Els **capítols III i IV** marquen les bases de la relació existent entre els tres operadors socials: les administracions públiques, l'associacionisme i el voluntariat.

L'article 14 estableix els principis rectors i indica que haurien d'inspirar-se en els principis de col·laboració, complementarietat i participació a fi d'aconseguir l'objectiu principal de cohesió social. També posa de manifest que la seva relació ha de ser coordinada però independent per treballar sempre en benefici de l'interès general de la societat.

Les relacions de la Generalitat amb les entitats i el deure de potenciar i facilitar l'associacionisme i voluntariat estan descrits a l'article 15. En el seu quart punt, i per tal de complir les finalitats anteriorment descrites, la Llei atorga al Govern tres instruments que han de garantir aquest model de relació, tal com es descriu en el preàmbul de la mateixa Llei: el Consell de l'Associacionisme i el Voluntariat de Catalunya, que és un òrgan consultiu i assessor en matèria d'associacionisme i voluntariat (art. 16-20); el Pla nacional de l'associacionisme i el voluntariat, que estableix el disseny conjunt de les polítiques públiques que afecten el sector (art. 21-24), i el Registre de l'associacionisme i el voluntariat de Catalunya, com a registre públic creat per simplificar els tràmits per aconseguir la finestra única d'entitats (art. 25).

En definitiva, sembla clara la intenció de la Llei: el voluntariat és un model evolutiu i que ha estat sotmès a tensions diverses, que ha hagut de fer front a la generalització del concepte, i finalment, amb l'esperit de la Llei 25/2015, el voluntariat queda degudament limitat i protegit per evitar els abusos i les males pràctiques que s'havien arribat a donar.

6. Les organitzacions sense afany de lucre a Catalunya

6.1. Principals xifres

El món no lucratiu és dinàmic, constantment s'estan creant entitats i d'altres deixen la seva activitat perquè ja han complert la seva missió (per la qual van ser creades) o per manca de base associativa o de recursos. Això es tradueix en una dificultat a l'hora de comptabilitzar el total d'organitzacions actives en un territori. En aquest cas, s'ha optat per obtenir diferents fonts de dades primàries i secundàries, i analitzar-ne la qualitat per generar una estimació estadística d'acord amb les correccions escaients. Amb això s'obté una xifra estimada, que aporta una dimensió que es considera versemblant amb la realitat.

S'estima que a Catalunya hi ha prop de 24.000 entitats, de fet l'estimació se situa en l'interval de 23.000 a 25.000 organitzacions. Aquesta xifra s'ha anat revisant a partir de les diferents edicions d'*El Panoràmic* i complementat amb altres estudis existents (vegeu la nota metodològica més endavant). A més, s'ha projectat també el nombre total de persones voluntàries, situat en prop de 510.000 persones, i de persones associades, que sumen 1.550.000 persones.

Taula 2 Dades de dimensió estimades

	Total estimat
Entitats actives ¹	24.0000
Persones associades ²	1.550.000
Persones voluntàries ³	510.000

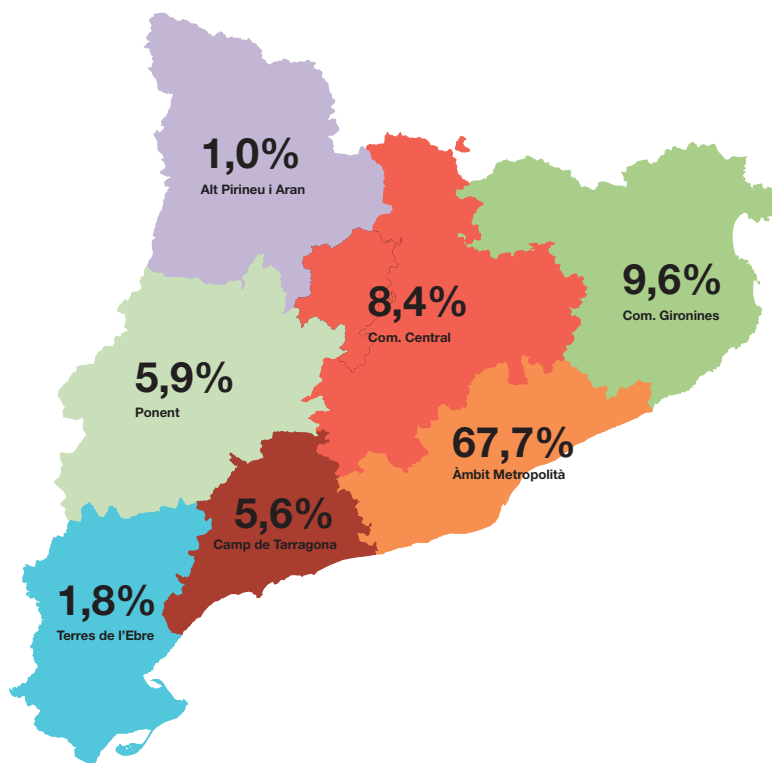
1 S'entén per entitat activa la que ha desenvolupat com a mínim una activitat durant l'any de referència de l'estudi (2016).

2 Xifra de persones associades no úniques, ja que una persona pot ser sòcia de més d'una entitat.

3 Xifra de persones voluntàries no úniques, ja que una persona pot ser voluntària de més d'una entitat. També pot ser voluntària d'una entitat i sòcia d'una altra.

La distribució territorial de les organitzacions no és homogènia al llarg del territori. Tot i que hi ha diferents factors que poden contribuir a explicar la distribució territorial de les entitats, la dimensió dels municipis en nombre d'habitants és un factor habitualment emprat i acceptat. Així, la concentració de projectes no lucratius en l'Àmbit Metropolità representa el 67,7% del total. A més de Barcelona capital, s'hi situen municipis com l'Hospitalet de Llobregat, Badalona, Santa Coloma de Gramenet, Sabadell, Terrassa, etc.

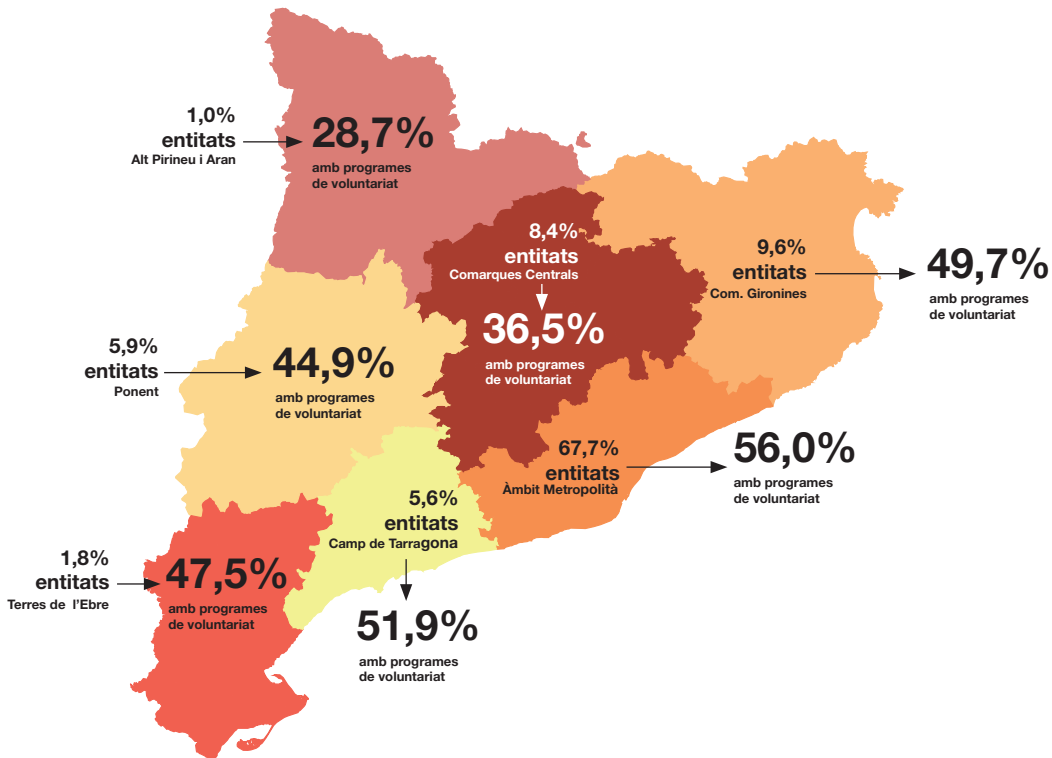
A les Comarques Gironines s'ubiquen el 9,6% de les entitats i a les Comarques Centrals el 8,4%. A les comarques de Ponent hi ha el 5,9% de les organitzacions, xifra propera al 5,6% que hi ha al Camp de Tarragona. A les Terres de l'Ebre hi ha l'1,8% de les entitats i l'1% a l'Alt Pirineu i Aran.

Mapa 1 Distribució de les entitats en el territori català.

Font: *El Panoràmic* 2017

El mapa de les entitats amb programes de voluntariat aporta una altra mirada de la realitat territorial. L'anàlisi del pes de les entitats amb programes de voluntariat a cada demarcació mostra que hi ha una concentració a l'Àmbit Metropolità. En aquesta vegueria, s'estima que el 56% de les entitats tenen programes de voluntariat. En el cas del Camp de Tarragona, el pes de les organitzacions amb programes específics de voluntariat representen el 51,9% del total. A les Comarques Gironines la xifra és del 49,7% i a les Terres de l'Ebre, del 47,5%. En el cas de Ponent és del 44,9% i a les Comarques Centrals, del 36,5%. En darrer terme, a l'Alt Pirineu i Aran la xifra de pes de les entitats amb programes de voluntariat se situa per sota del 30%, en concret en el 28,7%.

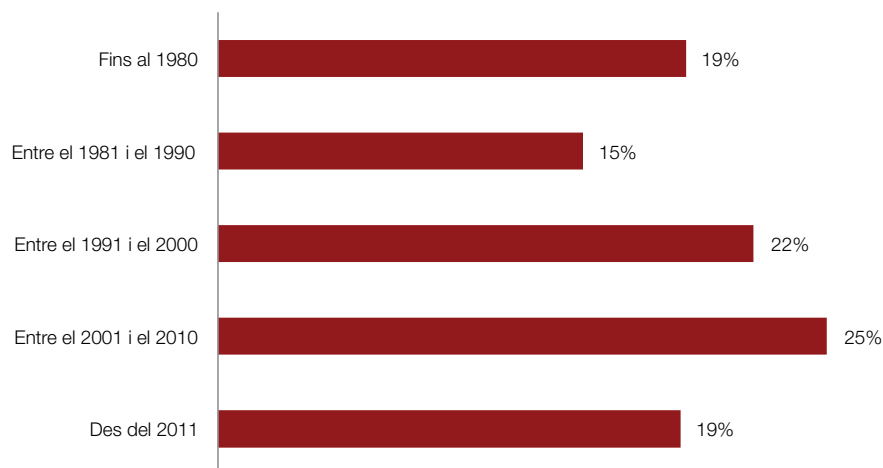
Mapa 2 Entitats sense afany de lucre amb programes de voluntariat. Font: *El Panoràmic 2017*

6.2. Caracterització de les entitats

Hi ha algunes característiques que defineixen les organitzacions no lucratives i permeten obtenir una primera fotografia del món no lucratiu català. Un d'aquests elements és l'any de constitució de les entitats. Les xifres analitzades mostren que estan naixent constantment entitats i que, de fet, el 43% s'han creat al segle XXI.

Hi ha un volum significatiu d'entitats que es concentra entre els anys 2001 i 2010, el 24%, i el 19% han estat creades després del 2011. Entre el 1991 i el 2000 es van constituir el 22% de les entitats actuals, el 15% es van crear abans del 1980, i el 19% entre el 1981 i el 1990.

Gràfic 1 Any de constitució de les entitats a Catalunya. Font: *El Panoràmic 2017*

Les dades comparades amb l'anterior edició d'*El Panoràmic* reafirmen la idea del naixement constant d'entitats. Així, tot i mantenir-se en proporcions semblants els diferents segments d'any, a *El Panoràmic* del 2016 hi ha més presència d'entitats nascudes abans del 1980 i menys de nascudes després del 2011. Cal considerar que els segments, tret precisament del primer i l'últim, fan referència a dècades. A *El Panoràmic 2016* ja s'apuntava que:

“Caldrà estudiar l’evolució de la dècada completa (2011-2020) per tal d’establir si l’evolució positiva registrada en totes les dècades des del 1980 es manté o si, al contrari, els efectes de la crisi i del nou context socio-econòmic provoquen un canvi de tendència durant la dècada del 2010.” (Fernández, Vidal, 2017).

Aquestes dades apunten un element positiu, com la vitalitat de la societat civil organitzada, però també a un primer repte vinculat amb la joventut de les entitats. En els inicis de qualsevol organització sovint hi ha dificultats per garantir els recursos, i l’estructura és, en general, feble. A la vista de les dades, el suport per a la consolidació de les entitats es fa necessari de manera continuada en el temps. I aquí tenen un paper clau les administracions públiques i les organitzacions de segon nivell i superior.

Taula 3 Any de constitució de les entitats a Catalunya.

Font: *El Panoràmic 2017* i *El Panoràmic 2016*

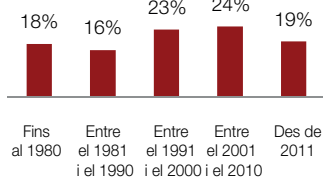
	<i>El Panoràmic 2017</i>	<i>El Panoràmic 2016</i>	Diferència
Fins al 1980	19%	21%	-2%
Entre el 1981 i el 1990	15%	15%	=
Entre el 1991 i el 2000	22%	22%	=
Entre el 2001 i el 2010	25%	25%	=
Des del 2011	19%	17%	+2%
Total	100%	100%	

La trajectòria de les entitats no és homogènia en el conjunt del territori català. Les gràfiques d’any de constitució per demarcacions descriuen una diversitat de tendències de creixement i consolidació del món no lucratiu a cada vegueria, i apunten realitats diferenciades.

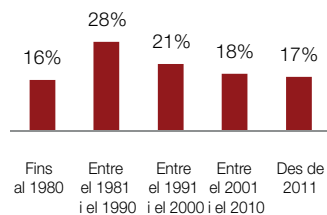
Gràfic 2 Any de constitució per vegueries.

Font: *El Panoràmic* 2017

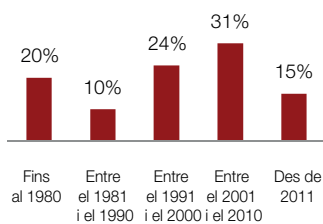
Àmbit Metropolità

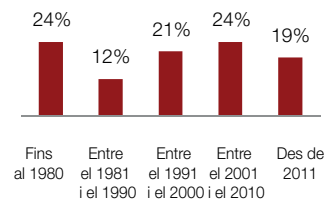
Camp de Tarragona

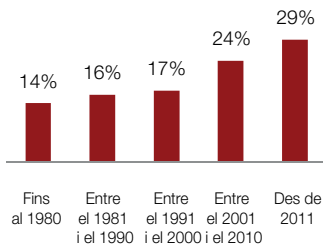
Ponent

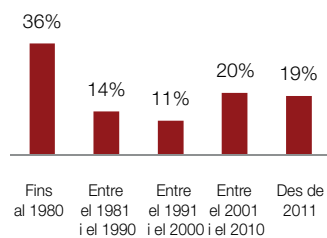
Comarques Gironines

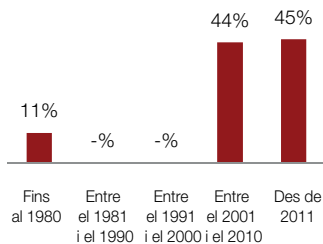
Comarques Centrals

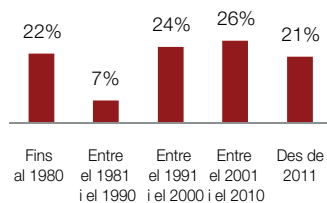
Terres de l'Ebre

Alt Pirineu i Aran*

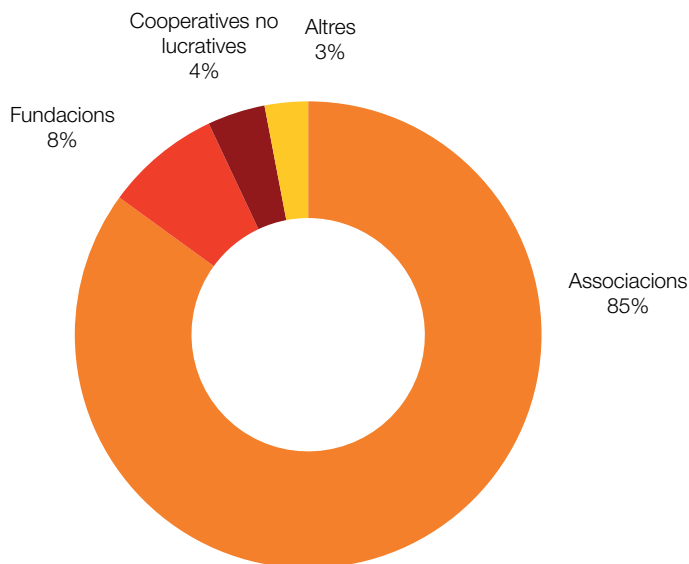

Penedès

* En els casos en què no apareix el percentatge és perquè no es disposa de les dades.

Pel que fa a les formes jurídiques, es pot definir el territori català pel predomini de l'associació. Així, la forma jurídica més freqüent és l'associació, en un 85% de les entitats. Les fundacions representen el 8% del total; les cooperatives no lucratives, el 4%, i altres tipologies d'organitzacions, el 3%. En aquesta darrera categoria s'hi inclouen organitzacions religioses i les que encara no tenen forma jurídica.

Gràfic 3 Forma jurídica de les entitats. Font: *El Panoràmic 2017*

Una altra variable de caracterització de les entitats fa referència al nivell de les organitzacions. És a dir, si són de base o primer nivell, i per tant agrupen persones, o si són de segon nivell o superior —com ara federacions, coordinadores, plataformes, etc.—, i llavors agrupen altres entitats. A partir dels resultats obtinguts a *El Panoràmic 2017*, el 94% de la mostra són organitzacions de base, mentre que el 6% són organitzacions de segon nivell o superior.

Gràfic 4 Nivell de les entitats. Font: *El Panoràmic* 2017

La pertinença a les organitzacions de segon nivell (o superior) és un signe d'estructuració i vertebració del sector. Aquest tipus d'organització esdevé un espai de treball col·lectiu d'acord amb uns interessos comuns. A *Els rols de les organitzacions de segon nivell al tercer sector* (Vidal et al., 2006) s'apunten vuit eixos clau que es desenvolupen des de federacions, coordinadores, etc.

Taula 4 Rols de les organitzacions de segon nivell i superior

Rols de les entitats de segon nivell i superior

Interlocució amb altres agents	Generació de coneixement
Interacció entre membres	Prestació de serveis
Consecució de recursos	Redistribució de recursos
"Validació" de les entitats	Representació del col·lectiu

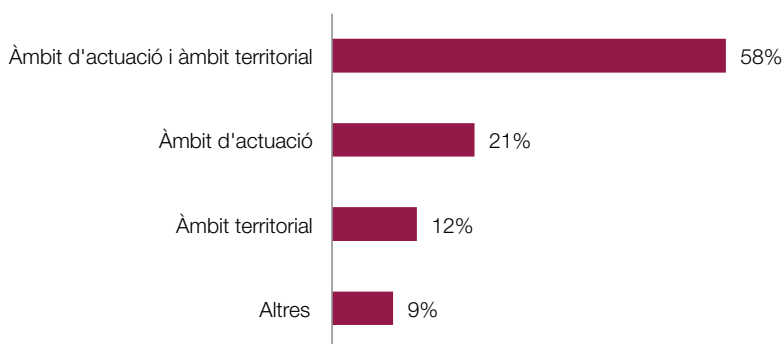
La forma d'agrupar-se de les entitats pot respondre a diferents qüestions, però el més habitual és establir criteris territorials i sectorials. A l'hora de preguntar a les entitats de segon nivell o superior quins són els criteris establerts per federar-se,

els resultats indiquen que la suma dels àmbits d'actuació i territorial és el principal criteri. De fet, aquest doble criteri l'apliquen el 58% de les entitats de segon nivell o superior. El 21% de les organitzacions emprava criteris exclusivament de sector i el 12% exclusivament territorials. En darrer terme, hi ha un 9% de plataformes i federacions que apunten altres criteris, que es vinculen bàsicament a la coincidència amb principis i valors.

Gràfic 5 Criteris d'incorporació de les entitats de segon nivell o superior.

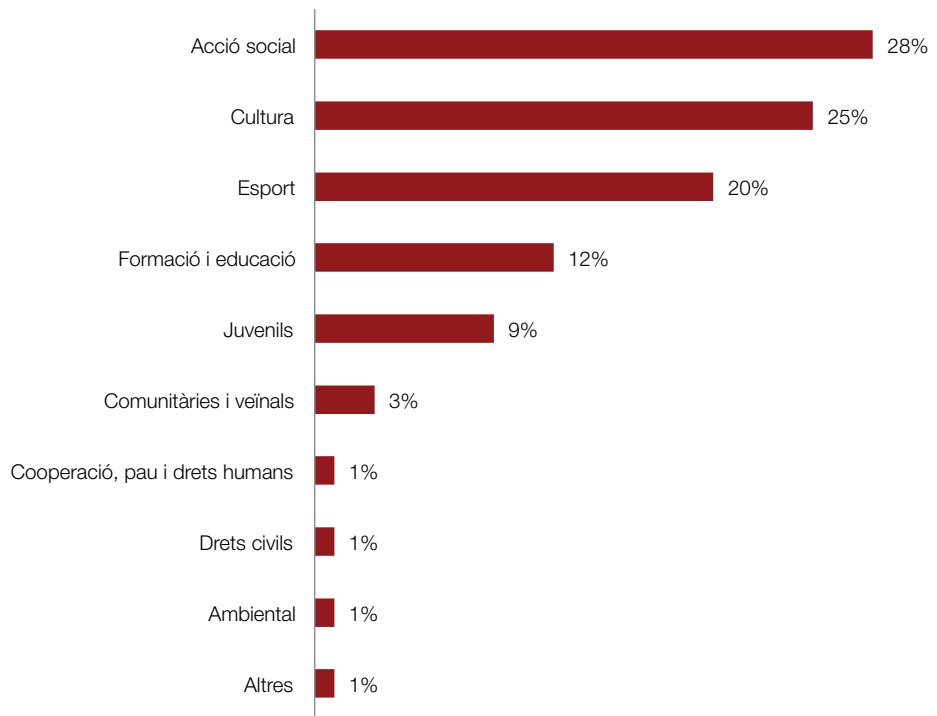
Font: *El Panoràmic 2017*

L'àmbit d'actuació principal de les entitats, és a dir, allò que defineix l'activitat central de l'entitat (com l'acció social, l'educació, el medi ambient, la cooperació internacional, etc.), s'analitza també com una característica clau que permet dibuixar la fotografia del sector. La llista de possibles temàtiques forma part de la definició que es va donar operativament a *El Panoràmic 2017*.

Segons aquesta classificació, i d'acord amb l'estimació estadística realitzada, s'observa que el gruix d'entitats (28%) se centren en l'acció social. Les entitats adreçades a la cultura també tenen un pes significatiu (25%), així com les esportives (20%). Amb un 12% del total, hi ha representades les que estan enfocades a la formació i l'educació, com les AMPA, les escoles de formació, etc., i les entitats juvenils tenen un pes del 9%. D'altra banda, les organitzacions comunitàries i veïnals suposen el 3% del total i les de cooperació, pau i drets humans, l'1%. Amb aquest mateix percentatge hi ha representades les entitats ambientals, les de drets civils i altres tipologies concretes.

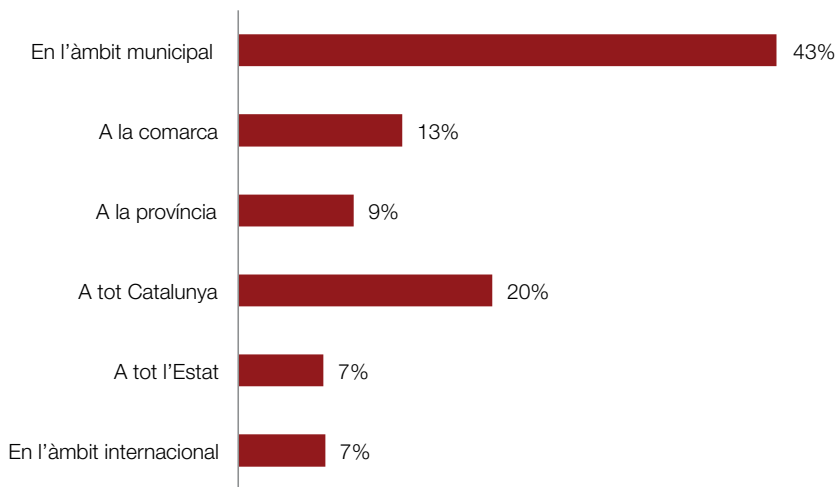
Gràfic 6 Àmbit d'actuació de les entitats de base. Font: *El Panoràmic 2017*

L'àmbit d'actuació territorial, és a dir, l'abast geogràfic de les actuacions, aporta pistes sobre el sentit de les accions i la magnitud de les entitats. A tall d'exemple, una entitat que pretén desenvolupar la seva activitat des de la proximitat actuarà en un àmbit molt local. També aquelles amb estructures de dimensió petita, ja que no tindran capacitat per ampliar el seu territori d'acció.

Sigui com sigui, les dades apunten que un 43% d'entitats actuen en l'àmbit local. El 13% ho fan amb caràcter comarcal i el 9% provincial. El pes de les entitats que actuen a tot Catalunya és del 20%. Les entitats que actuen en l'àmbit estatal i l'internacional representen un 7% respectivament.

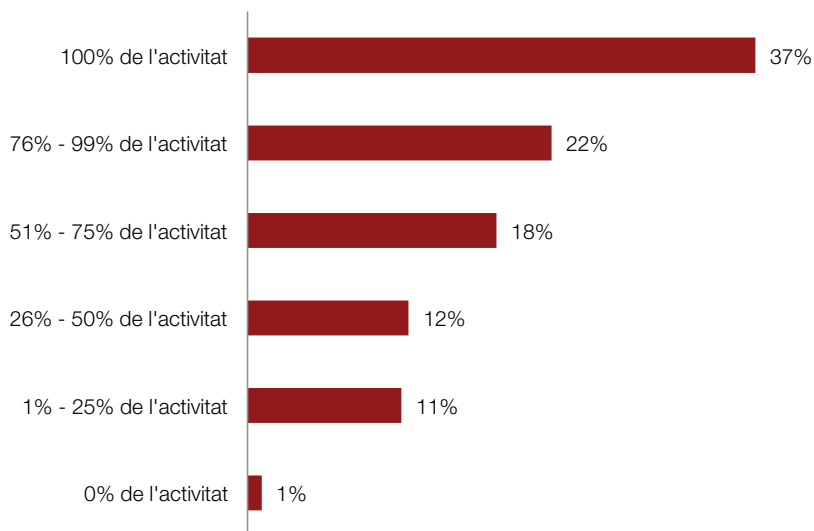
Gràfic 7 Àmbit territorial d'actuació principal. Font: *El Panoràmic* 2017

Considerant que les entitats es troben principalment en capitals de comarca, província, etc., també s'ha recollit un altre indicador que fa referència al percentatge d'activitat que es desenvolupa en el mateix municipi. En aquesta ocasió només s'ha preguntat a entitats que han afirmat que tenen activitat en un àmbit superior al municipal. Les dades posen de manifest que, encara que les activitats tinguin un abast superior al municipi, el 37% les desenvolupa en la seva totalitat (100%) al mateix municipi i un 22% supera el 75% de la seva activitat també al mateix municipi. Això suposa gairebé el 60% de les entitats. L'altre 40% aproximadament desenvolupa les activitats fora del municipi on s'ubica la seu, amb un rang que oscil·la entre l'1% i el 75%.

Gràfic 8 Del total d'activitat que desenvolupa la vostra entitat, indiqueu el percentatge que es va realitzar el 2016 al municipi on s'ubica la seu principal.

Font: *El Panoràmic 2017*

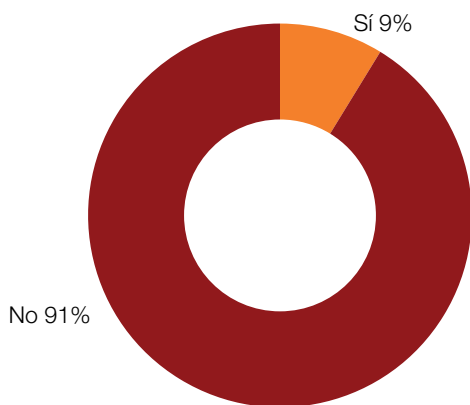

Com s'ha posat de manifest en el recorregut històric del tercer sector i de la societat civil organitzada, la religió va tenir un paper clau en la creació de fundacions hospitalàries, així com altres organitzacions de lleure, socials, etc., al llarg del temps. Des d'aquesta perspectiva es vol analitzar quin pes té la inspiració religiosa en les entitats.

A partir de les dades recollides a *El Panoràmic 2017*, s'apunta que el 9% de les entitats consideren que estan inspirades en principis religiosos. Cal matisar que hi ha un nombre significatiu d'entitats que apunten el fet que tot i no considerar-se en aquest 9%, afirmen que en els seus inicis ho van ser.

Gràfic 9 La vostra organització està inspirada en principis religiosos?

Font: *El Panoràmic* 2017

Aquesta pregunta va acompanyada d'una altra qüestió, la confessió religiosa concreta que inspira els valors de l'entitat. En una societat plural, la confessió esdevé, a més d'una fe, un element de convivència social i cultural. Els resultats en aquest sentit apunten que el 85% de les organitzacions estan vinculades a l'Església catòlica, el 9% a l'Església evangèlica, el 2% a l'islam i l'1% al judaisme. En menor percentatge se situen altres confessions, com el sintoisme, el budisme, l'animisme, etc., que s'han recollit globalment amb una opció d'"altres", que té un pes del 4%.

En síntesi

Catalunya té un tercer sector en constant creixement. Aquest fet mostra el dinamisme del sector i a la vegada planteja la necessitat del suport continu per a les entitats de nova creació. El 44% de les entitats actuals van ser creades al segle XXI.

La forma jurídica predominant és l'associació: el 85% de les entitats són associacions, el 8% són fundacions, el 3% cooperatives i el 4% tenen altres formes jurídiques.

El 94% de les organitzacions agrupen persones, per tant, són organitzacions de base o primer nivell. El 6% són de segon nivell o superior i els seus principals criteris d'adscripció combinen el sector i el territori.

Els àmbits d'activitat més presents són el de l'acció social i el de la cultura, amb un 28% i 25% del pes total respectivament. Aquests dos sectors sumen més de la meitat de les entitats catalanes.

Territorialment, les dades apunten al treball des de la proximitat, on el 43% de les entitats desenvolupen la seva activitat només al mateix municipi on tenen la seu. El 13% ho fan a la comarca; el 9%, a la província, i el 20%, a tot Catalunya.

6.3. Les persones

Persones actives

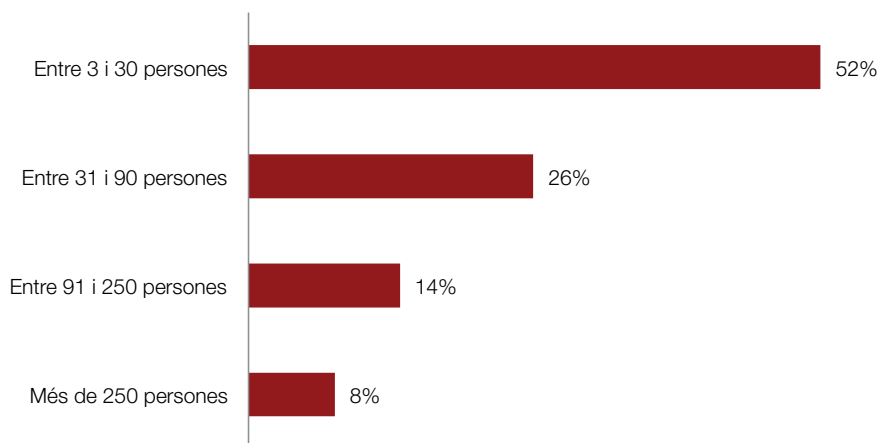
La transformació social demana la capacitat que tenen les persones per sumar i construir col·lectivament. Sense base social no té sentit parlar d'entitats del tercer sector i de la societat civil. Les persones són, doncs, el nucli de la vida de les entitats. Però hi ha moltes formes de relacionar-se dins d'una organització. En aquest bloc, s'analitzen diferents formes de participació, que sovint estan condicionades per qüestions com la missió de l'entitat, la seva forma jurídica, la manera d'organitzar-se o els recursos disponibles.

El Panoràmic 2017 recull un concepte ampli de participació que s'ha anomenat *persones actives*. S'entén per *persones actives* les que fan possible el dia a dia d'una entitat independentment del vincle que hi tinguin, és a dir, si són sòcies, membres de la junta, voluntàries, etc., perquè el seu valor rau en el fet que són el motor de l'activitat de l'organització.

Per dur a terme l'anàlisi de les persones actives, s'han agrupat les entitats per trams segons el nombre de persones actives. El primer segment recull les entitats que tenen fins a 30 persones actives; el segon, de 31 a 90; el tercer, de 91 a 250, i, finalment, més de 250.

Gràfic 10 Entitats segons el nombre de persones actives.

Font: *El Panoràmic 2017*

Els resultats apunten un teixit d'entitats promogut per grups d'una trentena de persones. Les entitats que disposen d'entre 3 i 30 persones actives suposen pràcticament la meitat de les organitzacions, en concret, el 52% del total. El 26% de les entitats organitzen el seu dia a dia amb grups d'entre 31 i 90 persones; el 14%, d'entre 91 i 250 persones, i, en darrer terme, el 8% en tenen més de 250. Aquests resultats dibuixen un teixit d'entitats on predominen les organitzacions de petita dimensió.

“L'entitat aplega socis que van des dels 8 fins als 80 anys o més. Tot el que fem al voltant de la cultura popular és voluntàriament i adequadament a l'edat de cadascú”
Extret d'*El Panoràmic 2017*

“Els socis voluntaris són necessaris i puntals per al desenvolupament, la continuïtat i la bona marxa de l'entitat”
Extret d'*El Panoràmic 2017*

“La nostra associació no té sòcies, només una junta que treballa i organitza”
Extret d'*El Panoràmic 2017*

“Som una associació veïnal, on tots som voluntaris. Els socis paguen una quota mensual, i les persones que volen col·laborar però no volen ser sòcies, poden fer-ho sense problemes. La nostra idea és que tothom que vulgui, pugui participar-hi”
Extret d'*El Panoràmic 2017*

Persones associades

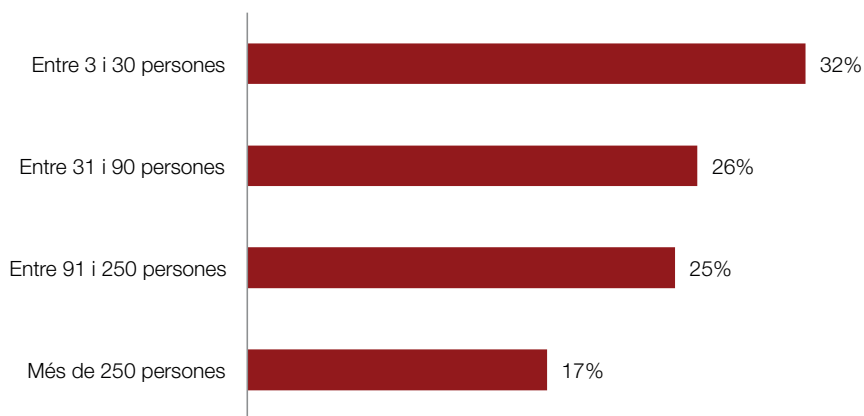
El gruix de les entitats no lucratives a Catalunya tenen com a forma jurídica l'associació, en concret el 85%. En aquest tipus d'entitat, la persona associada és la figura indispensable a través de la qual s'articula l'entitat. Per analitzar les associacions d'acord amb el nombre de persones associades, s'ha utilitzat novament el mateix criteri que amb les persones actives.

Així, s'han establert trams per nombre de persones sòcies, que coincideixen exactament amb els trams analitzats en les persones actives, ja que les dimensions són semblants i, d'aquesta manera, es pot comparar la informació.

El primer tram agrupa les entitats de 3 a 30 persones associades, que representen el 32% del total. El segon tram, d'entre 31 i 90 persones associades, concentra el 26% d'entitats. El 25% tenen entre 91 i 250 persones associades i, finalment, un 17% en tenen més de 250.

Gràfic 11 Entitats segons el nombre de persones associades.

Font: *El Panoràmic 2017*

Les persones associades poden tenir diferents graus d'implicació, que poden anar des de la participació en les assemblees fins a la implicació en el dia a dia de l'associació. També hi ha diferències pel que fa al pagament d'una quota, on cada cop és més habitual la figura del soci de "butxaca buida". A *El Panoràmic 2017*, es van establir quatre possibles graus o nivells d'implicació de les persones

associades d'acord amb unes definicions operatives per a tal fi. La graduació comprèn el grau de dirigent, el d'activista o responsable, el de persona sòcia de base i el de persones sòcies inactives.

GRAUS D'IMPLICACIÓ DE LES PERSONES ASSOCIADES

Dirigents

Són les persones que assumeixen tasques i responsabilitats de lideratge, coordinació i organització envers el projecte general. Participen activament en els diferents espais de decisió i en l'organització dels diferents projectes de l'entitat.

Activistes i responsables

Són les persones activistes que, tot i no assumir responsabilitats de lideratge, coordinació i organització general de l'entitat, participen activament de les diverses activitats. Solen assistir a les reunions i s'involucren en l'organització d'activitats o projectes concrets, a més de pagar la quota (si és el cas).

Persones associades de base

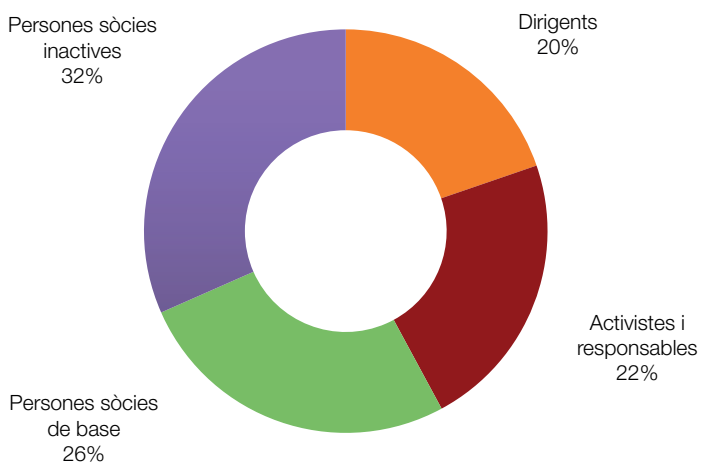
Són les persones que no assumeixen responsabilitats i no participen en l'organització de les activitats, però assisteixen puntualment a algun dels espais de decisió, participen amb certa assiduitat a les activitats i poden col·laborar puntualment donant un cop de mà, a més de pagar la quota (si és el cas).

Persones associades inactives

Són les persones que tot i ser sòcies no solen participar en cap dels espais. Els resultats observats apunten que les persones associades estan heterogeniament repartides en els diferents graus d'implicació. El 32% de les persones associades es consideren inactives; el 26%, associades de base; el 22%, activistes o responsables, i el 20%, dirigents.

Gràfic 12 Persones associades segons el grau d'implicació.

Font: *El Panoràmic 2017*

Persones voluntàries

Aproximadament la meitat de les entitats, el 51% en concret, tenen programes de voluntariat. Amb aquesta accepció s'estan considerant les persones voluntàries que participen en un projecte concret, i a partir d'un acord establert entre entitat i persona, amb la qual cosa es descarten les persones voluntàries sòcies.

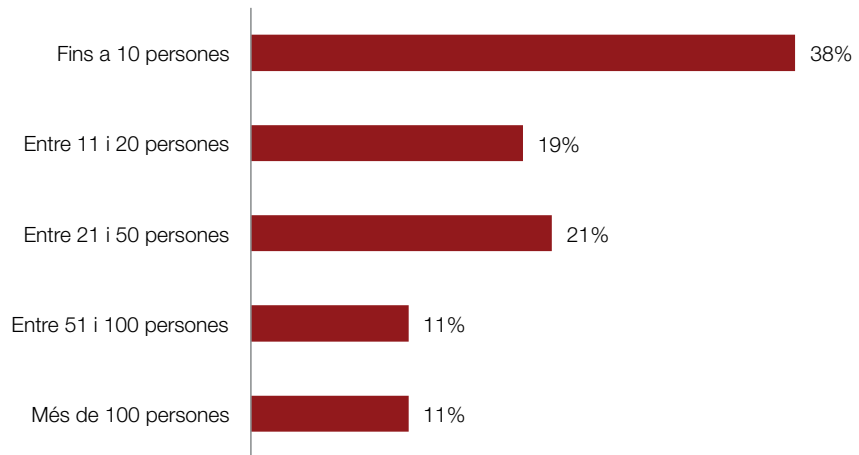
Tot i que hi ha capítols específics on es desenvolupa amb més profunditat la participació de les persones voluntàries, en aquest bloc s'hi recullen alguns indicadors clau que permeten dibuixar el perfil de les persones voluntàries en el mateix eix de coordenades que la resta de formes de participació.

Entre les entitats que disposen de programes de voluntariat s'ha analitzat el volum de persones. Com el cas de les persones actives, també s'han organitzat les entitats amb trams a fi de poder comparar la informació. Però en aquest cas són diferents, ja que el nombre de persones voluntàries és inferior al de conjunt de persones actives i s'ha adequat a la seva realitat.

A partir dels resultats, s'observa que el 38% té un màxim de 10 persones voluntàries; el 19% en té entre 11 i 20; el 21%, entre 21 i 50, i, finalment, el 22% en té més de 50.

Gràfic 13 Entitats segons el nombre de persones voluntàries.

Font: *El Panoràmic 2017*

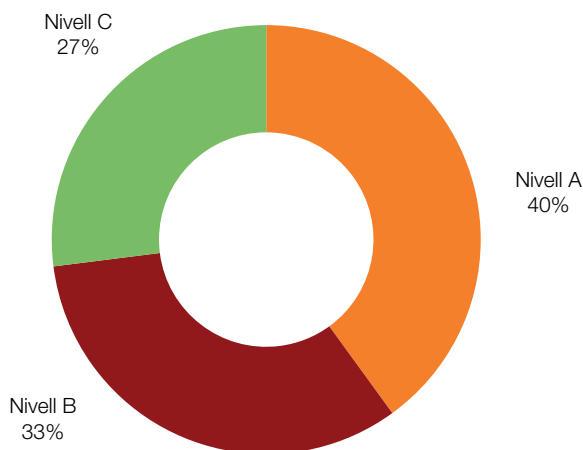
Les persones voluntàries poden desenvolupar un nombre ampli d'activitats, segons les necessitats i demandes de les entitats. Alhora, la Llei és molt clara en alguns aspectes, com ara que una persona voluntària no pot assumir ni desenvolupar tasques de persones assalariades.

El grau d'implicació de les persones voluntàries en el dia a dia de l'entitat permet conèixer millor com es desenvolupa l'activitat voluntària en el si de les entitats i en quins espais de presa de decisió intervenen. Per tal d'avaluar el grau de participació, s'han establert tres possibles nivells d'acord amb els tres tipus de participació més habituals.

El voluntariat, en efecte, pot ser de caràcter puntual o continuat en el temps. Totes les opcions són imprescindibles i necessàries, i donen resposta a diferents necessitats. S'analitza ara, de manera anàloga a les persones associades, l'indicador relacionat amb el grau d'implicació de les persones voluntàries.

Els resultats apunten una distribució entre tots tres graus de participació que oscil·la entre el 27% i el 40%. Així, el 40% de les persones voluntàries se situen en el grau d'implicació A, això es tradueix en una implicació alta en l'organització, mentre que el 33% se situen en el nivell B i el 27% en el C.

Gràfic 14 Del total de persones voluntàries, quin és el grau d'implicació d'acord amb els nivells següents? Fonts: *El Panoràmic 2017*

GRAU D'IMPLICACIÓ DE LES PERSONES VOLUNTÀRIES

Nivell A

Col·laboració en l'organització d'activitats o assumpció de responsabilitats en l'entitat.

Nivell B

Assistència a les reunions de l'equip o participació puntual en les activitats de l'entitat.

Nivell C

Participació puntual en les activitats de l'entitat.

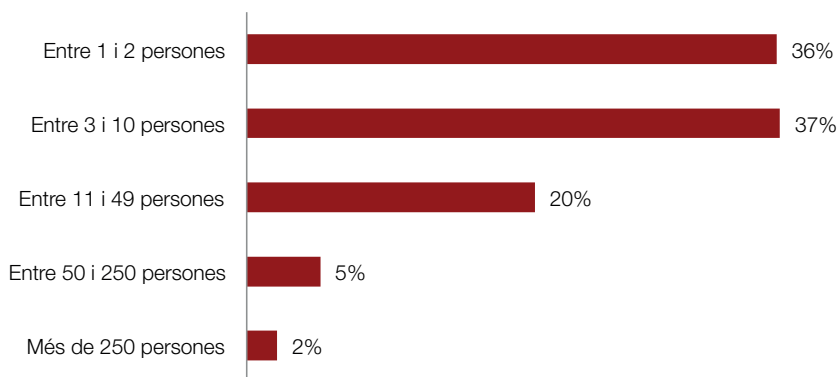
Persones remunerades

Els equips formats per persones que reben una contraprestació econòmica són cada cop més comuns entre les entitats. Aproximadament, una de cada dues entitats afirma haver tingut persones remunerades el 2016 (any de referència de les dades d'*El Panoràmic 2017*). Cal apuntar que, sovint, aquest tipus de relació es dona en forma de col·laboració puntual, sense considerar necessàriament l'existència d'estructures estables a les entitats.

Entre les entitats que han considerat aquest tipus de relació, s'observa que una de cada tres disposa d'entre una i dues persones remunerades. I que el 73% ha tingut fins a un màxim de deu persones remunerades.

Gràfic 15 Entitats segons el nombre de persones remunerades.

Font: *El Panoràmic 2017*

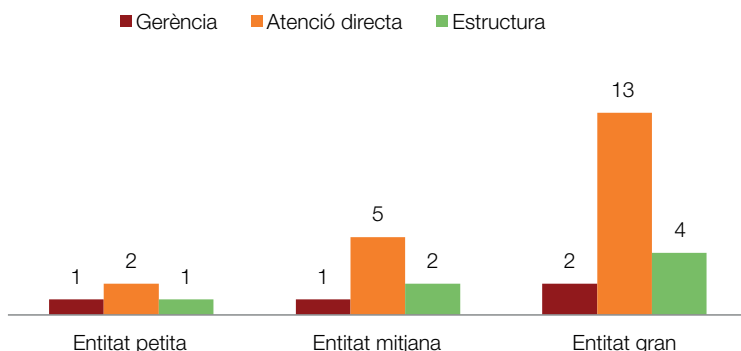
Entre les relacions que es poden establir per a l'activitat remunerada, hi ha un gruix de persones que ho fan mitjançant la contractació, en concret el 63%, i el 37% ho articula en forma de col·laboració autònoma. D'entre les persones contractades, el 55% disposa d'un contracte indefinit, mentre que el 45% el té amb caràcter temporal. En conjunt, aquestes dades apunten una feblesa en la temporalitat de l'ocupació on, en comparar amb el conjunt del mercat laboral català, s'observa que el nombre de contractes temporals el 2016 no superava el 18% (segons dades de l'Idescat), és a dir, 27 punts menys.

El treball que es desenvolupa a través de les entitats acostuma a definir-se segons la finalitat de l'activitat. Hi ha tres activitats principals: les vinculades di-

rectament amb l'activitat (o d'atenció directa), les activitats d'estructura (d'administració, comunicació, etc.) i les activitats de direcció i gerència. En termes generals, el pes principal recau sobre les activitats d'atenció directa, i les activitats d'estructura i les de direcció són menys significatives. Tot i que es manté aquesta tendència, s'observa que hi ha diferències segons la grandària de les organitzacions.

L'anàlisi per dimensió de les entitats ho fa palès. Les dimensions s'han construït a partir dels quartils i les entitats s'han anomenat *petites*, quan se situen en el primer quartil; *mitjanes*, les que se situen en el segon, i *grans*, les que se situen en el tercer. Els resultats no han variat, de fet, respecte de les dues darreres edicions d'*El Panoràmic*.

Gràfic 16 Activitat de les persones remunerades segons la grandària de les organitzacions (en nombre de persones). Fonts: *El Panoràmic* 2017

Participació igualitària

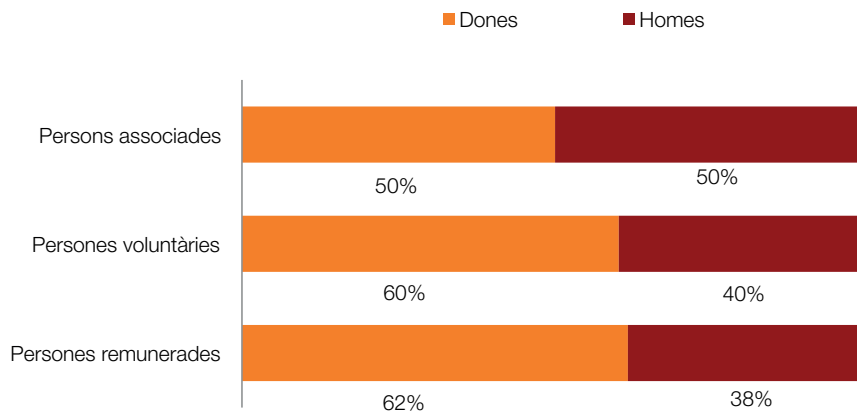
Les organitzacions sense afany de lucre acostumen a considerar-se un àmbit feminitzat, tal com s'ha constatat en diferents estudis (*Anuari 2013 del Tercer Sector Social de Catalunya*, *Baròmetre 2015 del Tercer Sector Ambiental de Catalunya*, etc.). Un element que cal considerar en la participació de dones i homes és que varia en funció de la relació que es manté amb l'organització.

En el cas de les persones associades, la participació de dones i homes és equilibrada, mentre que si es consideren els equips voluntaris, s'observa que les dones tenen més pes que els homes (60% i 40%, respectivament). En el cas de

les persones remunerades, el pes de les dones és lleugerament superior, arriba al 62%.

Gràfic 17 Presència de dones i homes segons la relació que s'estableix.

Font: *El Panoràmic* 2017

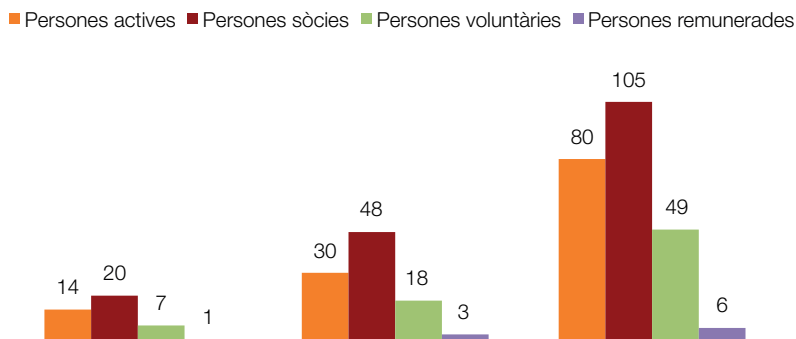
Participació global

La comparació, segons les diferents formes de participació en una entitat, dibuixa un perfil variat d'organitzacions. Si es fa l'exercici de quantificar-les segons la grandària de les organitzacions (establir de nou tres dimensions d'acord amb els quartils que donen lloc a allò que s'ha anomenat entitats petites, mitjanes i grans), s'observen alguns elements d'interès. Val a dir que aquesta anàlisi està basada en el supòsit hipotètic que les entitats disposen de totes les formes de participació recollides.

D'una banda, les persones actives creixen de manera moderada a les entitats petites i mitjanes (amb una taxa de variació de l'1,1%) i més pronunciada a les entitats mitjanes i grans (1,7%). Les persones remunerades segueixen un creixement invers, i la diferència és més pronunciada en entitats petites i mitjanes i més moderada en mitjanes i grans (2% i 1%, respectivament). Pel que fa a les persones associades i voluntàries, el seu creixement és homogeni en les diferents grandàries d'organitzacions (amb diferències del 0,2% de variació en tots els casos).

Gràfic 18 Participació segons les diferents formes d'adscripció i grandària de les entitats (en nombre de persones). Font: *El Panoràmic* 2017

En síntesi

Hi ha diferents maneres d'implicar-se en una entitat, però atenent les persones que ho fan en el dia a dia, s'observa que aproximadament la meitat de les entitats catalanes tenen com a motor de la seva activitat diària un grup que no supera les 30 persones.

Les persones associades poden tenir diferents graus d'implicació, i els resultats són heterogenis en aquest sentit. És a dir, hi ha una diversitat de formes de viure i organitzar la vida associativa.

Aproximadament, la meitat de les organitzacions disposen de programes de voluntariat, és a dir, persones que es vinculen a l'entitat a través de la figura de la persona voluntària (no sòcia) que protegeix la Llei 25/2015.

Pràcticament cap de les entitats té personal remunerat. Aquest, però, no sembla un indicatiu necessàriament d'estructures sòlides, ja que el 38% de les col·laboracions són autònomes i el 45% dels contractes tenen un caràcter temporal. Amb tot, apunten el tercer sector com un agent generador d'ocupació.

La participació de les dones varia en funció del tipus de relació que s'estableix: és equilibrada amb els homes quan són persones associades, però hi ha més presència de dones si es parla de voluntariat (el 60% són dones) i de personal remunerat (el 62% són dones).

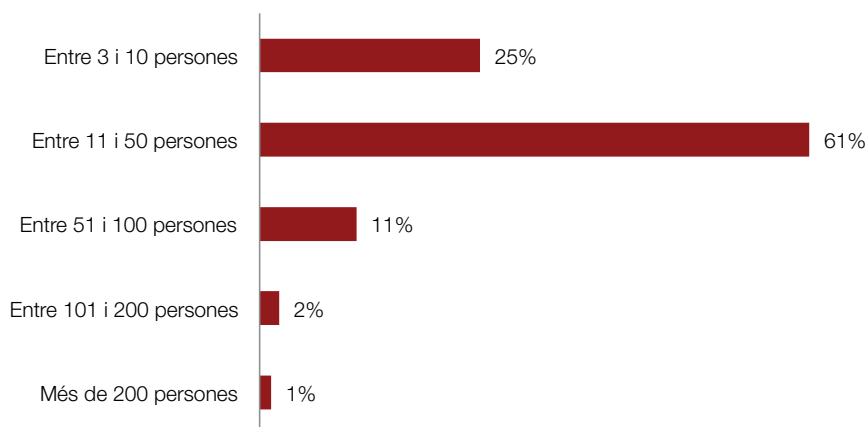
6.4. Governança

Les assemblees i altres espais de presa de decisions

La qualitat democràtica és essencial en el govern de les entitats sense afany de lucre. Tot i que les formes d'organitzar els espais de presa de decisió depenen de la forma jurídica que adopta cada entitat, també poden dependre de la mateixa idiosincràsia de cada organització, de la seva missió i grandària, etc. En aquest apartat, s'analitzen els òrgans habituals d'associacions, fundacions i cooperatives no lucratives. També altres espais de participació i la representació d'alguns col·lectius que poden trobar dificultats en la seva inclusió. En darrer terme, es considera el grau d'obertura de les entitats envers la ciutadania.

Com que el 85% de les organitzacions tenen la forma jurídica d'associació i el 3% de cooperativa no lucrativa, les assemblees són el primer espai per analitzar. La participació de les persones associades es concentra, sobretot, en el tram que comprèn entre 11 i 50 participants. De fet, així succeeix en el 61% de les associacions. Una de cada quatre té assemblees més reduïdes on participen entre 3 i 10 persones. Les assemblees que superen les 50 persones suposen el 14% del total.

Gràfic 19 Entitats segons les persones associades que participen a les assemblees. Font: *El Panoràmic 2017*

La comparació del nombre de persones associades amb el nombre de participants en les assemblees apunta que la participació no necessàriament correspon amb el nombre d'associats i associades. De fet, la participació es concentra en els trams inferiors, tot i no que no hi ha una correspondència amb el nombre d'associats i associades. Sembla, doncs, que els resultats apunten un repte per motivar la participació assembleària.

Taula 5 Comparació del nombre de persones sòcies amb el nombre de participants en les assemblees. Font: *El Panoràmic 2017*

	Persones associades	Participants a les assemblees	Diferència
Fins a 10 persones	9%	25%	+16%
D'11 a 30 persones	23%	44%	+21%
De 31 a 100 persones	29%	27%	-2%
De 101 a 300 persones	25%	3%	-22%
Més de 300 persones	14%	1%	-13%
Total	100%	100%	

Pel que fa a la participació de dones i homes en les assemblees, s'observa que hi ha una tendència a l'equilibri entre tots dos sexes, tot i que es dona una representació més àmplia de les dones, que representen el 54% del total i els homes l'altre 46%.

Gràfic 20 Participació de dones i homes en les assemblees.

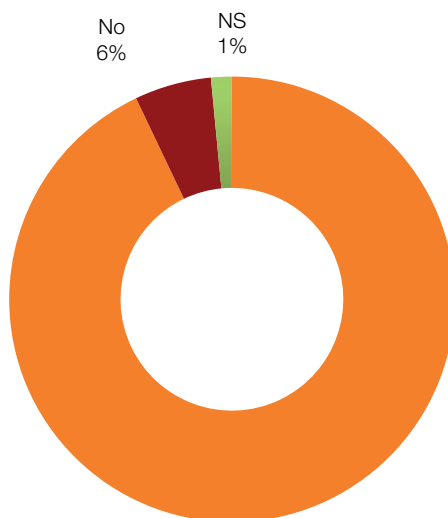
Font: *El Panoràmic* 2017

Hi ha eines per fomentar la participació en les assemblees, com ara facilitar prèviament els continguts que es tractaran a la sessió. Encara que pot semblar una pràctica habitual (i sovint regulada), s'ha volgut preguntar a fi de constatar la percepció subjectiva. El 93% de les associacions afirmen que, efectivament, aporten amb anterioritat els continguts dels temes i propostes que es tractaran.

Gràfic 21 Les persones que participen a l'assemblea disposen amb anterioritat d'informació sobre els continguts dels temes i propostes que es tractaran?

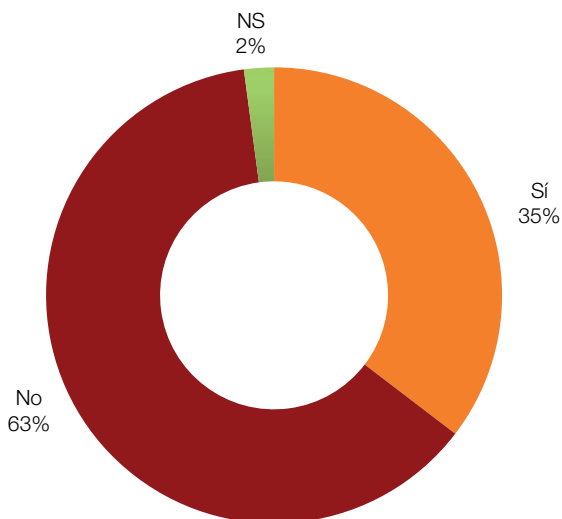
Font: *El Panoràmic* 2017

Una altra possible eina de foment de la democràcia interna és donar cabuda a les assemblees a persones que, malgrat que forment part de l'associació o hi tenen un lligam, no hi estan associades. El 35% de les associacions afirma fer aquesta pràctica d'obertura. Per contra, el 63% no obre l'assemblea a persones que no siguin sòcies.

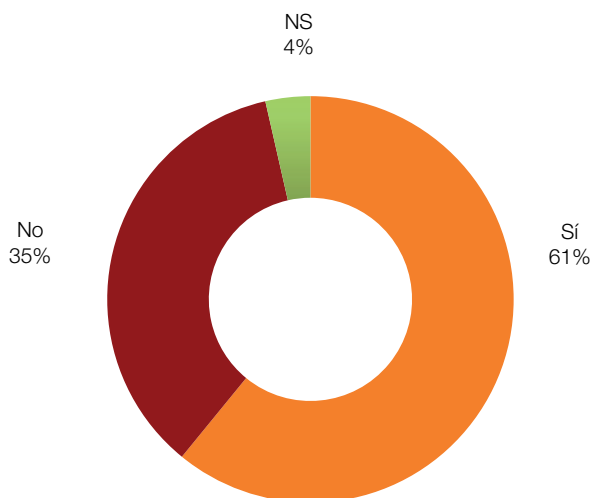
Gràfic 22 Les persones no sòcies poden participar en l'assemblea?

Font: *El Panoràmic 2017*

A banda de les assemblees, les associacions i, en general, les entitats acostumen a treballar en comissions de treball i altres espais de presa de decisió. *El Panoràmic 2017* recull una pregunta semblant a la de la participació de persones no sòcies en les assemblees. En aquest cas, concretament en comissions i grups de treball. Els resultats obtinguts apunten que el 61% de les entitats obren aquests espais a les persones no sòcies, mentre que el 35% no ho preveuen.

Gràfic 23 Les persones no sòcies poden participar en comissions o grups de treball? Font: *El Panoràmic* 2017

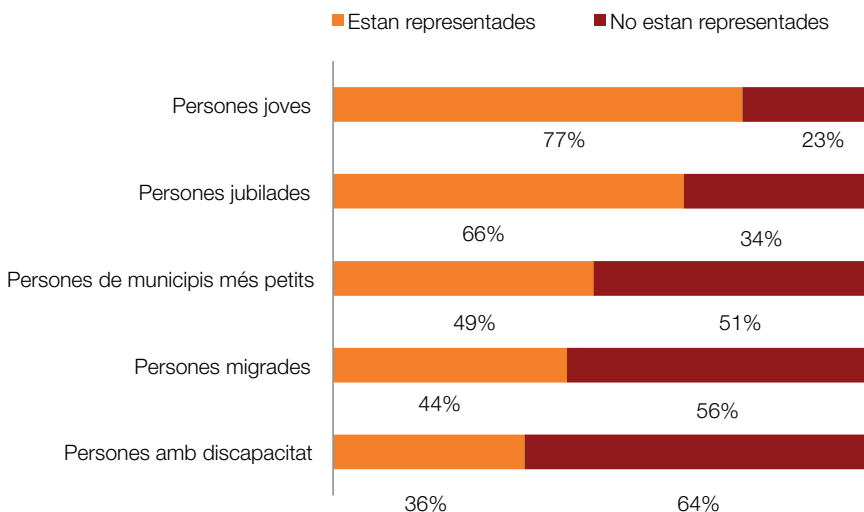
Participació des de la diversitat

Des del principi de diversitat, els col·lectius que formen part de la societat haurien de poder participar en igualtat de condicions. Les entitats sense afany de lucre han de poder recollir totes les veus que es consideren interpel·lades per la seva missió. A *El Panoràmic* 2017, s'han preguntat per un seguit de col·lectius que es considera que poden tenir dificultats a l'hora de participar en igualtat de condicions.

Els resultats apunten que persones joves i jubilades estan àmpliament representades. En tots dos casos se supera el 60% d'entitats on participen. Les persones que s'han de desplaçar des dels seus municipis per formar part d'una entitat estan representades en gairebé la meitat de les organitzacions. Les persones que han fet un procés migratori ho estan en el 44% i les persones amb discapacitat, en el 36%.

Gràfic 24 Entitats amb representació de diferents col·lectius.

Font: *El Panoràmic 2017*

“Tenim experiències molt positives de voluntariat inclusiu. Persones amb discapacitat participen igual que qualsevol altra persona voluntària”

Extret dels grups de discussió

Tot i que aquesta representació considera diferents formes de participació (associats, equips de voluntaris, remunerats, etc.), val la pena destacar les reflexions recollides en els grups de discussió pel que fa a la participació voluntària de persones amb discapacitat. Cada cop és més habitual que les persones amb discapacitat i amb malalties mentals s’incorporin als equips voluntaris. Aquest fet comporta una dimensió transformadora, que ubica la persona amb discapacitat com a agent actiu i capaç d’aportar valor a la societat. Es defuig, així, de les visions paternalistes que fan de la persona amb diversitat funcional com la que només rep l’atenció.

Òrgans executius

Pel que fa a la composició de juntes, consells rectors i patronats, s’han analitzat diferents indicadors. Un és el nombre de persones que en formen part. El nombre mitjà de persones que componen aquests òrgans de govern difereix segons les formes jurídiques. Les juntes estan formades per 6 persones de mitjana; els consells rectors, per 5, i els patronats, per 8.

Taula 6 Nombre mitjà de persones que componen els òrgans de govern.

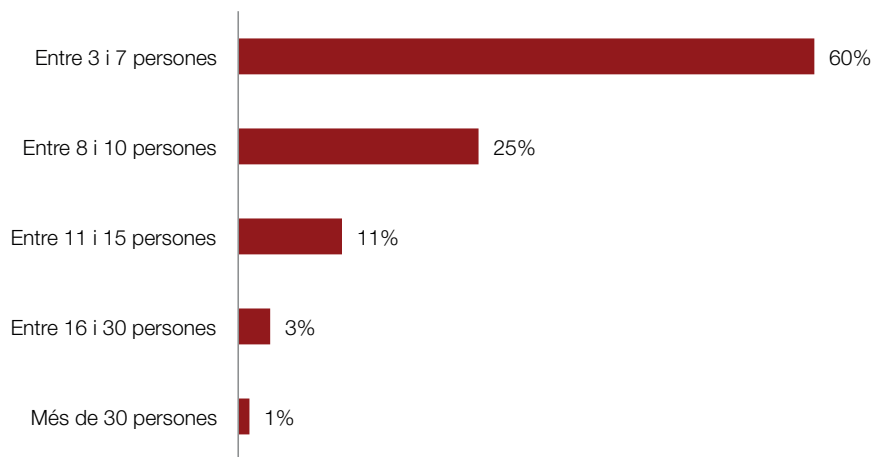
Font: *El Panoràmic* 2017

Composició mitjana		
Consell rector 5 persones	Junta directiva 6 persones	Patronat 8 persones

Tot i que aquesta informació aporta una primera fotografia de la composició d'aquests òrgans, l'anàlisi segmentada permet aprofundir en aquesta qüestió. Les juntes directives estan formades de manera habitual per entre 3 i 7 persones (60%). Una de cada quatre associacions té d'entre 8 i 10 membres a la seva junta i el 15% supera els 10 membres.

Gràfic 25 Nombre de membres en les juntes directives.

Font: *El Panoràmic* 2017

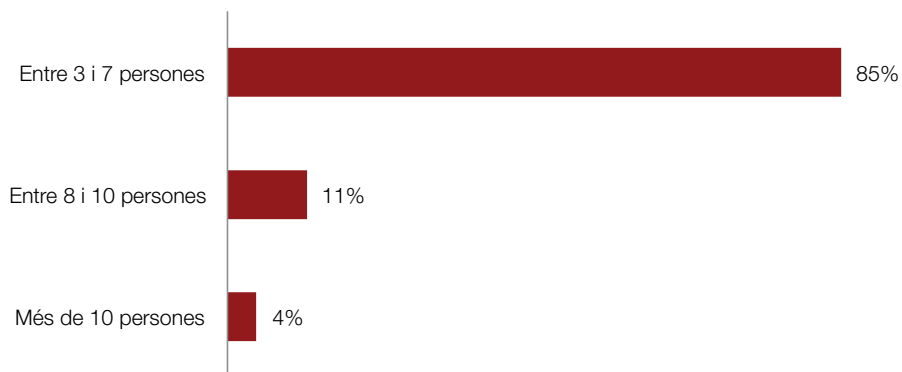

El nombre de persones que componen els consells rectors es concentra principalment entre les 3 i les 7 persones (85% de les cooperatives). Les cooperatives que en tenen entre 8 i 10 representen l'11% del total i les que superen les 10 persones, el 4%.

Gràfic 26 Nombre de membres en els consells rectors.

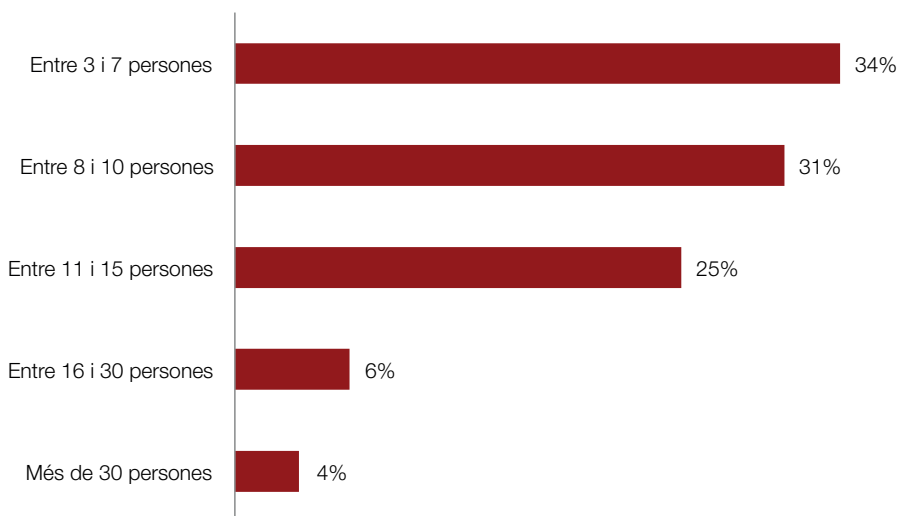
Font: *El Panoràmic 2017*

La participació en els patronats se situa, en general, entre les 3 i 7 persones. Així passa en el 34% de les fundacions. Però el 31% dels patronats estan formats per entre 8 i 10 persones i el 25% per entre 11 i 15. Els patronats que superen els 15 membres suposen el 10% del total.

Gràfic 27 Nombre de membres en els patronats.

Font: *El Panoràmic 2017*

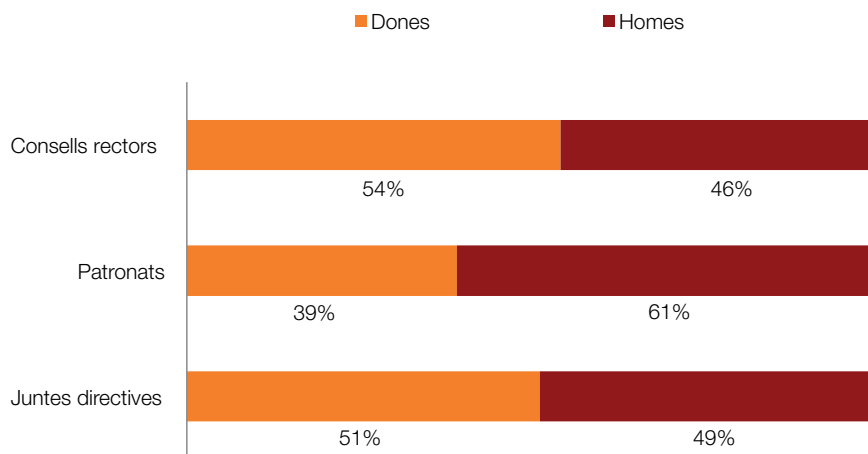

En les organitzacions sense afany de lucre la presència de les dones és més elevada que la dels homes. L'anàlisi dels òrgans de govern des d'aquesta perspectiva aporta informació respecte a la reproducció de rols tradicionals en les organitzacions sense afany de lucre. És a dir, l'alta participació de les dones en les entitats es veu també reflectida en els òrgans? O, en canvi, són els homes qui acaparen els espais de poder?

Els resultats comparats per formes jurídiques apunten diferents escenaris, on les cooperatives són les organitzacions amb més alta presència de dones en el seu òrgan delegat (el 54% són dones i el 46% són homes). En el cas de les associacions hi ha una tendència clara a l'equilibri (51% són dones i el 49% són homes). En el cas de les fundacions, la presència d'homes augmenta significativament. Els patronats estan formats per un 39% de dones i un 61% d'homes.

Gràfic 28 Proporció de dones i homes en juntes, consells i patronats.

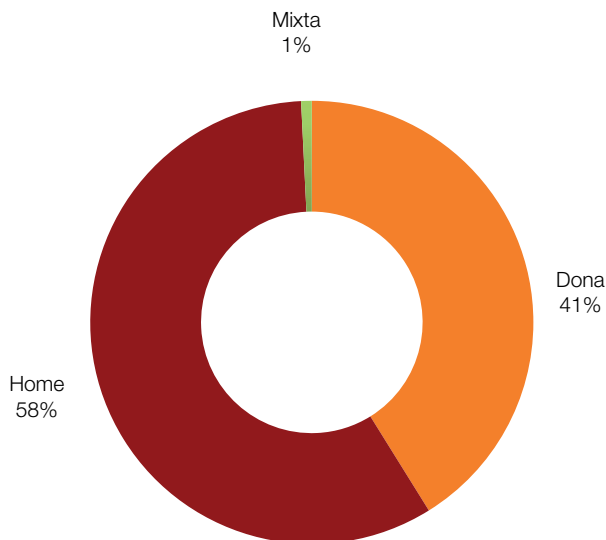
Font: *El Panoràmic* 2017

Sembla, així, que l'equitat de gènere no deixa de ser un element de millora per al conjunt del sector. Les dades comparades de la presència de dones i homes en els diferents espais d'activitat no són equilibrades i tampoc ho són en el càrrec de presidència. Els resultats assenyalen que el 41% de les presidències estan ocupades per dones davant del 58% que representen els homes. Hi ha, a més, un 1% de presidències que són mixtes.

Gràfic 29 El càrrec de presidència l'ocupa...

Font: *El Panoràmic* 2017

La pregunta de la presidència va acompanyada d'un espai obert on les entitats poden fer les observacions que considerin oportunes. D'acord amb la freqüència de repetició de les idees clau recollides, s'ha generat un núvol de paraules, que apunta dos temes principals. D'una banda, la presència o absència de presidència, i és que hi ha un nombre significatiu d'associacions que apunten que no preveuen aquesta figura.

D'altra banda, les observacions giren al voltant de la presència de dones i homes en aquest càrrec. Les idees més recurrents parlen d'alternança dona-home i de gestió compartida. Però també hi ha organitzacions que manifesten que estan formades exclusivament per dones (i, per tant, la seva presidència també ho és) i, al contrari, entitats que expressen dificultats perquè les dones assumeixin el càrrec de presidència.

Alternança dona - home

Organització formada per dones

No hi ha presidència

Gestió compartida

Manca la participació de dones

En síntesi

La participació en les assemblees és significativament inferior al nombre de persones associades. Les entitats amb un nombre no superior a les 30 persones associades representen el 32% del total. En canvi, la participació en assemblees de fins a 30 persones suposa el 70% de totes les assemblees.

El 61% de les entitats obren altres espais de participació, com comissions i grups de treball, a persones no sòcies, i el 35% també obren la seva assemblea a persona no sòcies.

Sota el principi de diversitat, hi ha disparitat de representació de diferents col·lectius. El menys representat en les organitzacions és els de persones amb discapacitat (36%), tot i que dels grups de discussió es desprèn que cada cop més formen part activa de la vida de les entitats. Un altre col·lectiu al qual s'ha de parar atenció és el de les persones que provenen de municipis més petits (representats en el 44% de les entitats) i que, per tant, ha de desplaçar-se per poder participar en les entitats.

El nombre mitjà de persones que componen els òrgans executius és de 5 en els casos dels consells rectors, 6 en el cas de les juntes, i 8 en el cas dels patronats. La presència de les dones en els òrgans executius també difereix segons la forma jurídica. Les dones representen el 54% dels consells rectors, el 51% de les juntes i el 39% dels patronats.

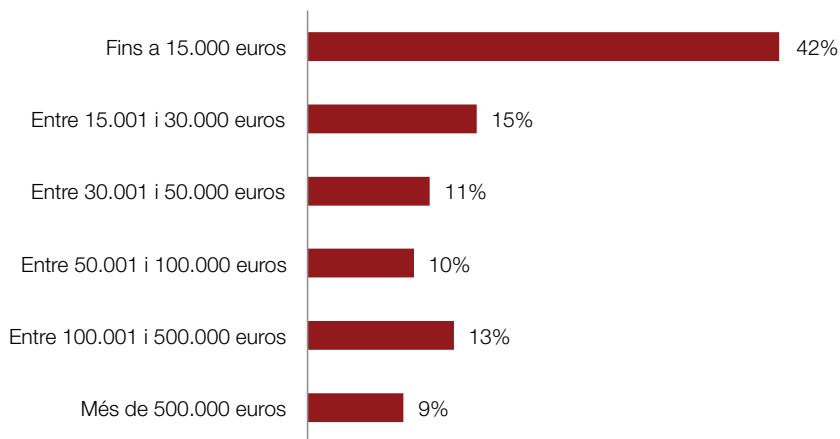
6.5. Recursos econòmics

Les activitats acostumen a tenir despeses associades que requereixen uns recursos econòmics mínims per ser realitzades, tot i que sovint els recursos monetaris són escassos. Com sembla lògic, el fet de no tenir afany de lucre no vol dir que no sigui necessari disposar de diners per fer possible la missió. El fet de desenvolupar activitats amb caràcter voluntari fa que l'imaginari col·lectiu menystingui aquesta part necessària de les entitats.

Les dades apunten que un ampli nombre d'entitats disposa d'uns recursos econòmics reduïts. De fet, el 42% de les entitats no superen els 15.000 euros anuals de pressupost. El 15% de les entitats es troben en una franja d'entre 15.001 i 30.000 euros l'any. L'11% disposa d'entre 30.001 i 50.000 euros l'any i el 10% compta amb quantitats entre 50.001 i 100.000 euros anuals. El 13% de les entitats disposen d'entre 100.001 i 500.000 euros i, finalment, un 9% disposa de més de 500.000 euros.

Gràfic 30 Ingressos anuals de les entitats.

Font: *El Panoràmic 2017*

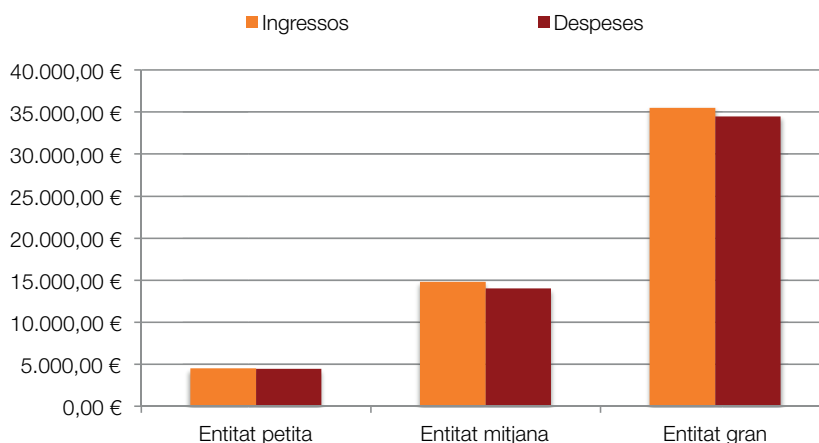

L'anàlisi d'ingressos i despeses anuals mostra com les entitats ajusten de forma acurada els pressupostos. També es dona aquesta tendència quan s'analitzen les dades per grandària de les organitzacions. Aquesta anàlisi, a més de

permetre visualitzar l'ajustament entre ingressos i despeses, mostra també la dimensió de les entitats d'acord amb el volum d'ingressos.

Les entitats petites, i que per tant s'ubiquen per sota del primer quartil, tenen 5.000 euros de pressupost anual. En el cas de les organitzacions de dimensió mitjana, els ingressos se situen en 15.000 euros. En el cas de les entitats de dimensió gran, el pressupost se situa en prop de 35.000 euros anuals. Cal apuntar que en la part alta se situen entitats de dimensió superior, amb diversitats de volums econòmics que superen en alguns casos el milió d'euros.

Gràfic 31 Ingressos i despeses anuals segons la grandària de les organitzacions.
Font: *El Panoràmic* 2017

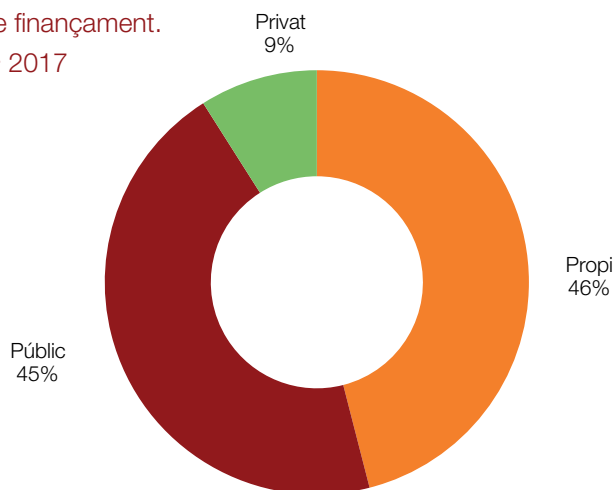

Els recursos poden provenir de diferents llocs i de fonts diverses. En l'anàlisi s'estructuren en tres tipus segons la seva procedència: fonts pròpies (com la quota d'associats, la prestació de serveis i les activitats per recaptar fons), fonts públiques (com les subvencions de les administracions) i fonts privades (donacions individuals d'empreses, de fundacions privades. etc.).

Els resultats de les entitats participants en l'enquesta mostren que hi ha dues fonts majoritàries, les pròpies i les públiques. Totes dues superen el 40% del total. Per contra, les fonts privades no arriben a ser el 9% del total. En edicions anteriors d'*El Panoràmic* ja s'apuntava la necessitat d'una llei de mecenatge que contribuís a avançar en les relacions econòmiques entre entitats i sector mercantil.

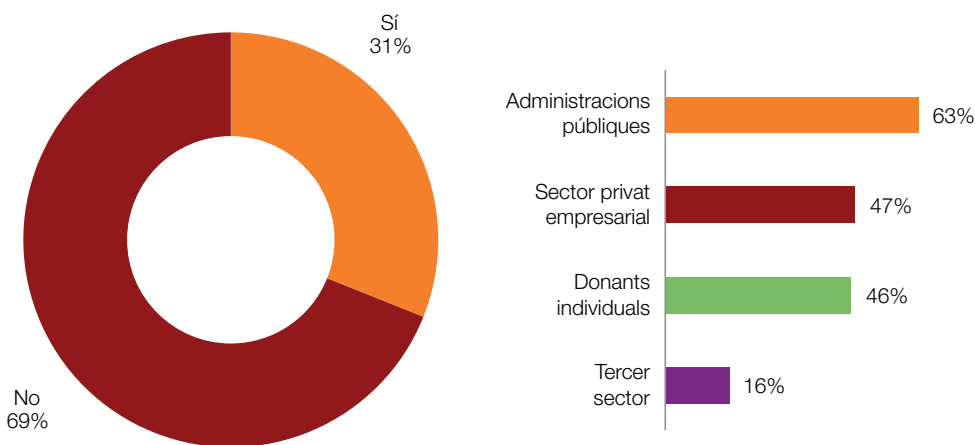
Gràfic 32 Fonts de finançament.

Font: *El Panoràmic* 2017

Una altra via d'obtenir recursos per a les entitats és a través de les aportacions no monetàries, o en espècie. L'aportació de materials per a la realització d'activitats, de mobiliari, etc, pot contribuir a la sostenibilitat del projecte sense la necessitat de fer front a tots els costos vinculats. Els resultats recollits a *El Panoràmic* apunten que el 31% d'entitats reben aquest tipus de contribucions.

Gràfic 33 Més enllà del finançament econòmic, la vostra entitat rep aportacions en espècie (no monetàries) com béns o serveis? En cas afirmatiu s'especificuen la procedència (multiresposta). Font: *El Panoràmic* 2017

En síntesi

El 42% de les entitats disposen d'uns recursos econòmics anuals que no superen els 15.000 euros. Amb això es fa palesa la multiplicitat de projectes associatius de petita dimensió. A la vegada, aquests resultats també es poden interpretar com una debilitat econòmica del sector.

El resultat de l'exercici, és a dir, la diferència entre els ingressos i les despeses, sembla que tendeix a zero de forma generalitzada. Fins i tot en l'anàlisi per grandària de les organitzacions les xifres s'ubiquen prop del saldo zero en tots els casos.

Les fonts de finançament principals són els recursos propis (46%) i les fonts de finançament públiques (45%). Pel que fa a les fonts privades, només representen el 9% del total.

El 31% de les entitats també rep aportacions en espècie. Entre les fonts de procedència d'aquest tipus de suport no monetari, destaquen les administracions públiques (63%).

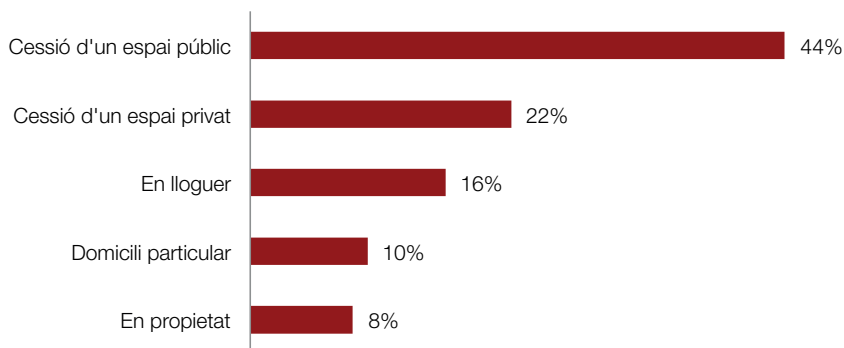
6.6. Espais

Les entitats necessiten espais per desenvolupar les seves activitats i, a la vegada, per donar-se visibilitat, a elles mateixes i al seu rol en la societat. El tipus de relació contractual de la seu de les organitzacions aporta informació de la seva realitat. A tall d'exemple, no és el mateix poder disposar d'un espai en un equipament públic on es té més visibilitat, i també més contacte amb l'entorn, que en el domicili particular d'una persona membre de l'entitat. Els espais i equipaments s'empren en el dia a dia de les entitats però poden tenir costos vinculats, com ara si són de lloguer o compra, que en dificulten l'accés i el gaudiment.

L'anàlisi de dades apunta que el 44% de les entitats té la seu en un espai públic cedit. El 22% tenen la seu en un espai privat cedit, el 16% tenen un espai en lloguer, el 10% tenen la seu al domicili particular d'una persona membre de l'associació, i el 8% en un local en propietat.

Gràfic 34 Situació de la seu actual.

Font: *El Panoràmic 2017*

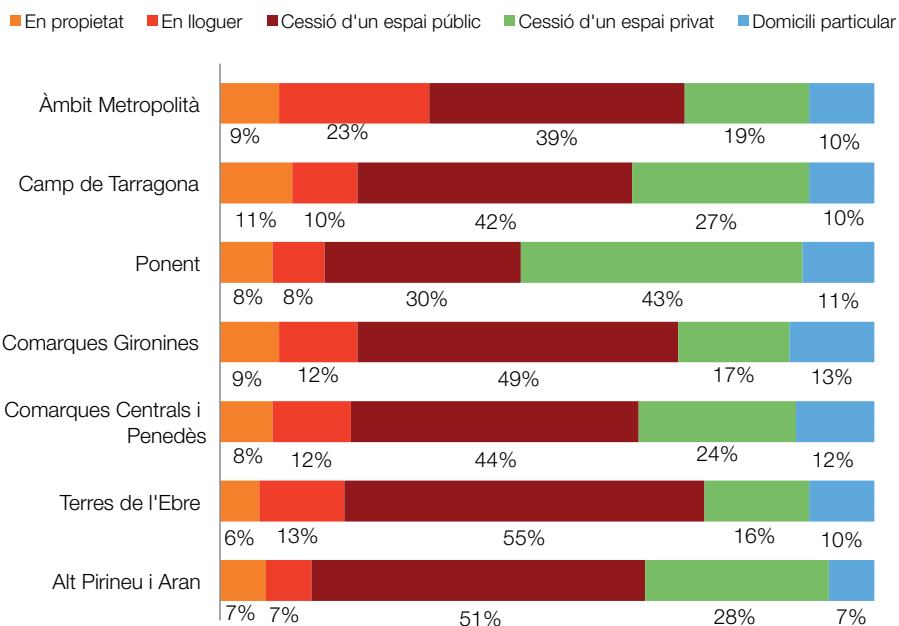

D'aquestes dades es deriva la idea que hi ha tres segments diferenciats respecte a la situació de la seu. El primer està encapçalat per la cessió d'espais públics, que és la situació de vora quatre de cada deu entitats. El segon s'articula entre els espais privats (ateneus, parròquies, etc.) i el lloguer i, en darrer terme, hi ha força semblança entre el pes que tenen les entitats amb seu pròpia i les que fan servir el domicili particular. Aquest darrer segment, tot i que minoritari, apunta una polarització dels espais i locals.

S'ha analitzat la situació de la seu segons les demarcacions territorials a fi d'aprofundir en aquesta qüestió. Els resultats apunten diferències significatives. Per exemple, Ponent és el territori on hi ha menys entitats que tenen la seu en cessió pública (30%) però on hi ha més cessió d'espais privats (43%). En canvi, les Terres de l'Ebre i l'Alt Pirineu i Aran és on hi ha més entitats que gaudeixen d'espais públics (55% i 51%, respectivament). El Camp de Tarragona destaca per ser el territori on hi ha més seus en propietat (11%). L'Àmbit Metropolità, per la seva banda, és el territori on es dona més equilibri entre les diferents opcions, i destaca el pes dels lloguers (23%).

Gràfic 35 Situació actual de la seu segons els àmbits territorials.

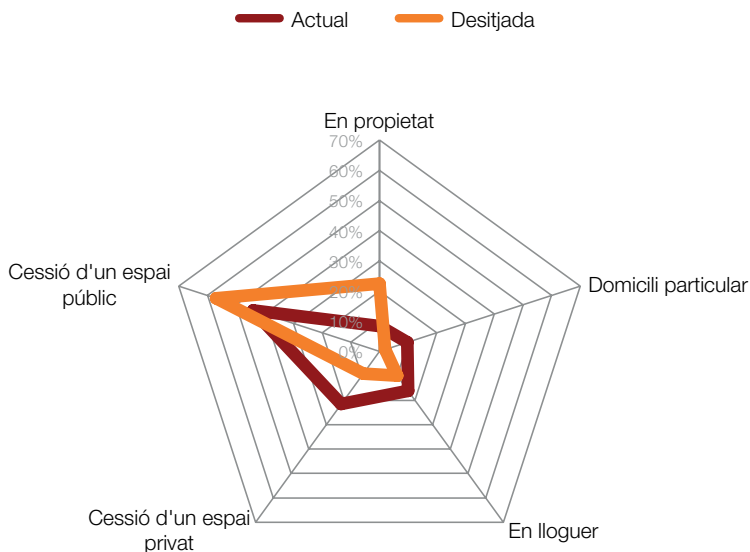
Fonts: *El Panoràmic 2017*

El Panoràmic 2017 també recull la situació desitjada respecte a la seu. És a dir, quin tipus d'espai permetria realitzar satisfactòriament les seves activitats? Els resultats apunten que només el 30% de les entitats mantindrien el seu espai actual, mentre que el 70% optaria per una opció diferent. Entre les possibilitats desitjades hi ha dos escenaris clars: la cessió d'un espai públic i la propietat.

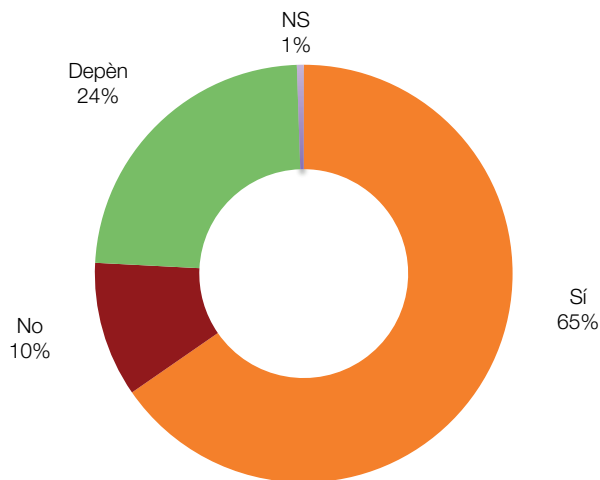
Gràfic 36 Relació entre la situació actual i la situació desitjada de les entitats.

Font: *El Panoràmic* 2017

Complementa aquesta qüestió un altre indicador recollit sobre la idoneïtat dels espais per fer l'activitat que es desenvolupa. El 65% de les entitats afirmen que els espais dels quals disposen són adients, el 24% considera que depèn de l'activitat que s'ha de desenvolupar i el 10% no creu que siguin els espais adequats. A les entitats que han indicat com opció de resposta "depèn" i "no" se'ls ha preguntat què fan quan els espais disponibles no resulten adients per a l'activitat. En general, s'opta per cercar espais en equipaments públics amb caràcter puntual per resoldre les necessitats immediates.

Gràfic 37 Els espais dels quals disposa l'entitat són adients per a l'activitat que desenvolupa? Font: *El Panoràmic 2017*

A més de les seus, els espais públics oberts esdevenen també llocs per a la realització d'activitats. Des del supòsit que les entitats, en major o menor mesura, desenvolupen activitats en espais públics oberts, es pregunta per la freqüència. Els resultats apunten que una de cada quatre entitats realitza activitats de manera habitual en espais públics oberts, el 17% afirma que en fa de manera continuada, mentre que el 45% ho fa amb caràcter puntual. El 12% no fa mai activitats.

“A vegades trobem a faltar espais públics cedits gratuïtament o a bon preu per fer-hi activitats socials disteses”

Extret d'*El Panoràmic 2017*

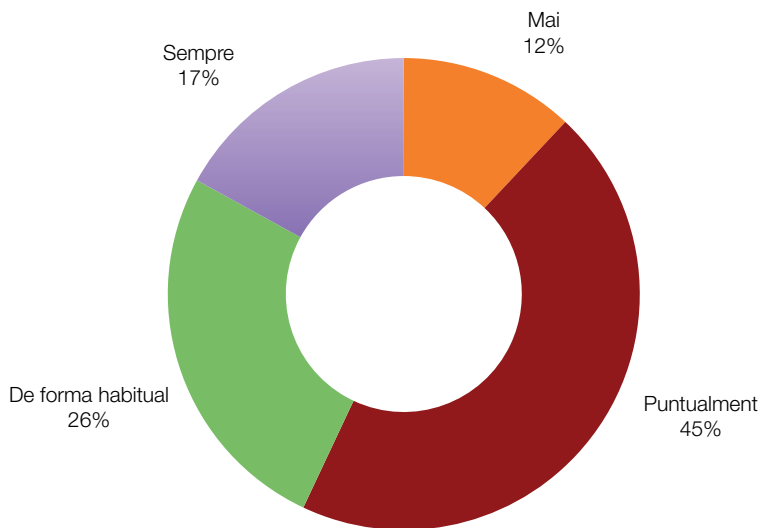
“Els espais públics ens van molt bé per desenvolupar l'activitat, així com organitzar tallers i activitats de socialització, i formatives”

Extret d'*El Panoràmic 2017*

Gràfic 38 Activitats desenvolupades en espais públics oberts.

Font: *El Panoràmic* 2017

“Acabem de fer una oferta de compra d’un local [...]. Si tot va bé, tindrem local propi i podrem compartir espai amb altres entitats...”

Extret d’*El Panoràmic* 2017

“Caldria que a la ciutat hi hagués més espais públics, oberts a totes les entitats i accessibles a tots els usuaris”

Extret d’*El Panoràmic* 2017

En síntesi

Les seus de les entitats s’ubiquen en el 44% dels casos en espais públics cedits, i aquesta és l’opció més freqüent. Amb tot, cal destacar que el 10% de les seus es troben en el domicili particular d’una persona membre de l’entitat, mentre que el 8% són de propietat. Aquests dos resultats apunten dos pols de la realitat del sector.

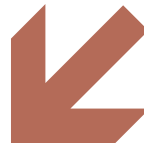
Només el 30% de les entitats mantindrien la seu en la situació contractual que tenen ara. Les opcions més valorades, si fos possible un canvi, són la cessió en un espai públic i la propietat.

L'anàlisi territorial de les seus apunta diferències entre demarcacions i configura un mapa de les seus amb diferents realitats. A tall d'exemple, en el cas de Ponent, és on hi ha més seus en espais privats i menys en espais públics.

D'activitats desenvolupades en espais públics oberts en fan, amb caràcter puntual, gairebé la meitat de les entitats (45%), de manera habitual el 26%, i sempre el 17%. Per tant, el 89% de les entitats empra els espais públics oberts amb diferents graus de freqüència.

7. Les entitats amb programes de voluntariat

7.1. Caracterització de les entitats amb programes de voluntariat

Aproximadament una de cada dues entitats a Catalunya té un programa de voluntariat a Catalunya. En aquest capítol s'aprofundeix en les característiques d'aquestes entitats i en les accions que desenvolupen a fi de gestionar l'activitat voluntària.

Gràfic 39 La vostra entitat té programes de voluntariat?

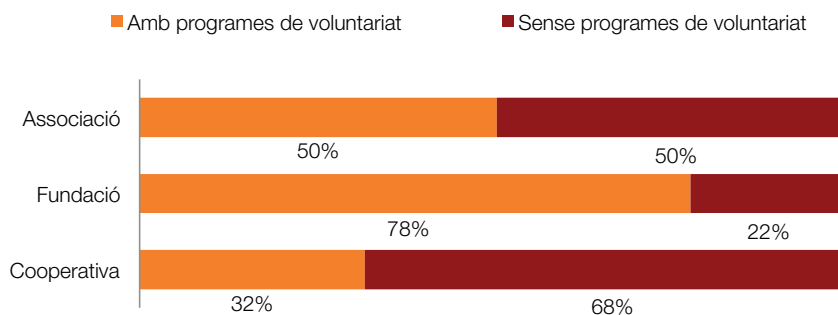
Font: *El Panoràmic 2017*

Un exercici vital per a la caracterització de les entitats amb programes de voluntariat és l'anàlisi comparada amb les organitzacions que no en tenen a partir

d'una sèrie d'indicadors clau. Amb això s'apunten alguns elements diferenciadors, un dels quals, per començar, és la forma jurídica. Vora la meitat de les associacions tenen programes de voluntariat, mentre que en el cas de les fundacions aquesta xifra arriba gairebé al 80% (concretament, el 78%). En el cas de les cooperatives el 32% tenen programes de voluntariat.

Gràfic 40 Entitats amb programes de voluntariat i sense segons la forma jurídica.
 Font: *El Panoràmic 2017*

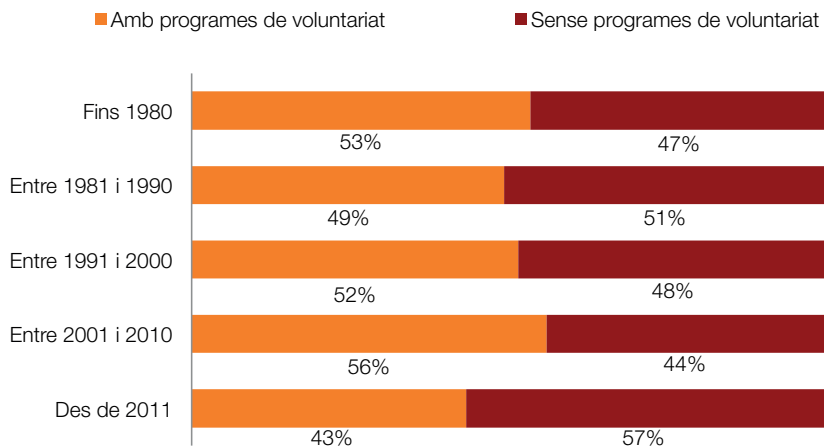
L'any de constitució de les organitzacions amb programes de voluntariat i sense no sembla que presenti diferències significatives, tret de les organitzacions de creació més recent. En aquest cas s'observa menys presència d'entitats amb aquest tipus de programa, el 43% davant del 57% que no té aquest tipus de programa. Per a la resta d'anys analitzats, es poden considerar les dècades dels anys vuitanta, noranta i la primera dècada del segle XXI.

Al llarg d'aquestes tres dècades s'observa un augment progressiu d'entitats amb programes de voluntariat, i es passa del 49% al 52% i al 56%, respectivament, amb un increment de 7 punts en dues dècades. El període previ a la dècada dels anys vuitanta i el posterior al 2010 es consideren poc comparables, ja que sumen diferents segments d'anys. Amb tot, com s'ha apuntat, sembla que les entitats de creació recent disposen de menys programes de voluntariat.

Gràfic 41 Entitats amb programes de voluntariat i sense per any de constitució.

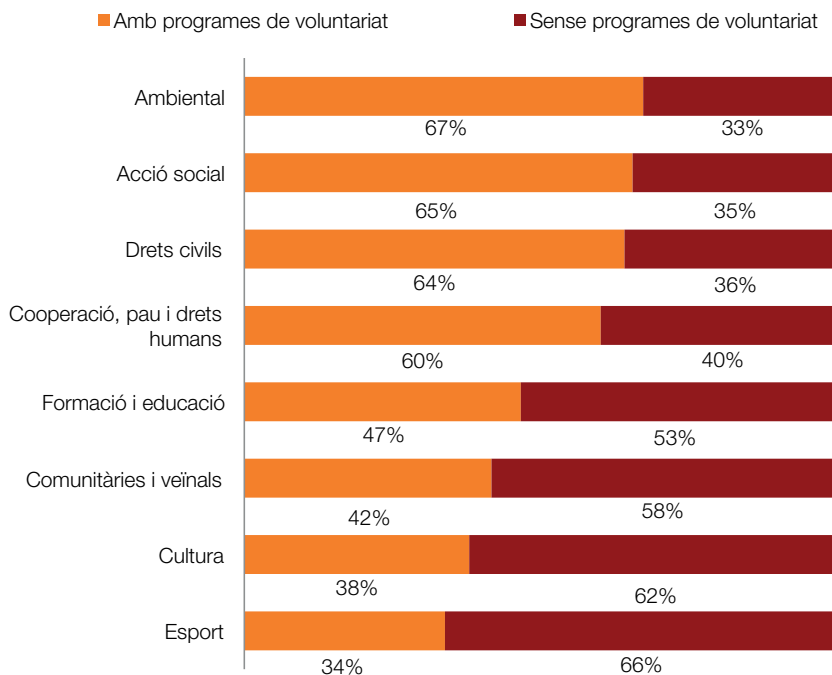
Font: *El Panoràmic 2017*

Pel que fa als àmbits d'activitat prioritaris de les entitats s'observen diferències clares. Amb això es posa de manifest que els projectes desenvolupats, així com la missió de les entitats, condicionen l'existència d'aquest tipus de programes. Les entitats ambientals són les que tenen més programes de voluntariat (67% del total), seguides de prop per les entitats d'acció social (65%) i de drets civils (64%).

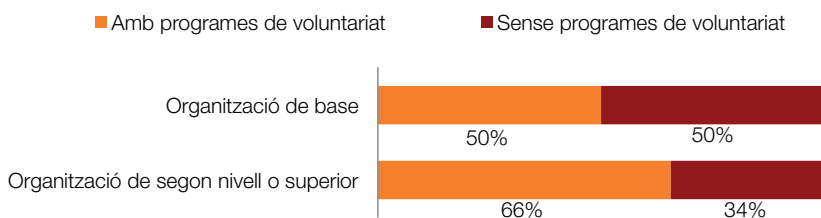
El 60% de les entitats de cooperació internacional, pau i drets humans també tenen programes de voluntariat. Per a la resta d'àmbits, sembla que es produeix una davallada significativa, i se situen en tots els casos per sota del 50% de les entitats. Així, el 47% de les organitzacions de formació i educació disposen de programes de voluntariat. En el cas de les comunitàries i veïnals la xifra se situa en el 42%, i en les culturals en el 38%. En darrer terme, el 34% de les entitats esportives compten amb equips de voluntaris no socis.

Gràfic 42 Entitats amb programes de voluntariat i sense per àmbit prioritari d'actuació. Font: *El Panoràmic 2017*

El nivell de l'organització també presenta diferències pel que fa a les entitats amb programes de voluntariat i sense. Així, s'observa que entre les organitzacions de base, una de cada dues té programes de voluntariat. En el cas de les organitzacions de segon nivell o superior, la xifra se situa en el 66%.

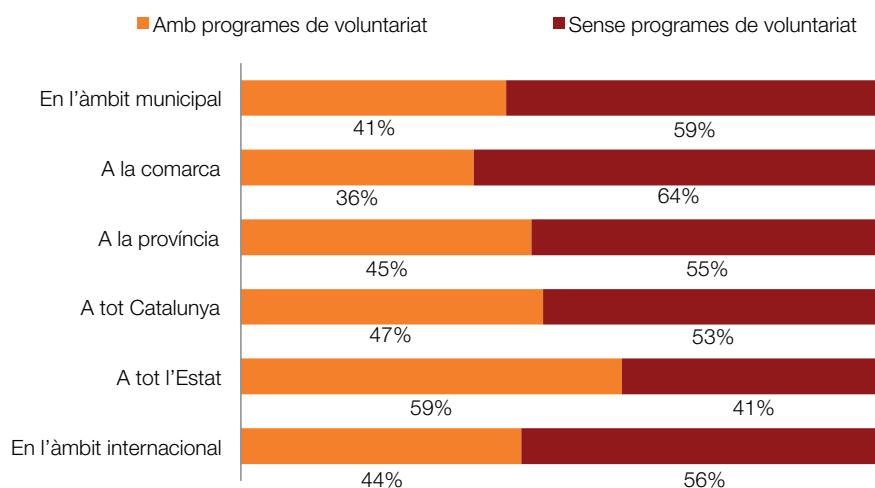
Gràfic 43 Entitats amb programes de voluntariat i sense segons el nivell de l'organització. Font: *El Panoràmic 2017*

En el cas de la territorialitat de les accions, sembla també que es poden establir certes diferències. En el cas de les organitzacions que actuen en l'àmbit municipal, les que tenen programes de voluntariat representen el 41% del total, xifra que disminueix en el cas de la comarca (36%), però que segueix un augment progressiu segons es va eixamplant l'àmbit d'actuació fins a arribar a l'àmbit estatal, on les entitats amb programes de voluntariat representen el 59% del total.

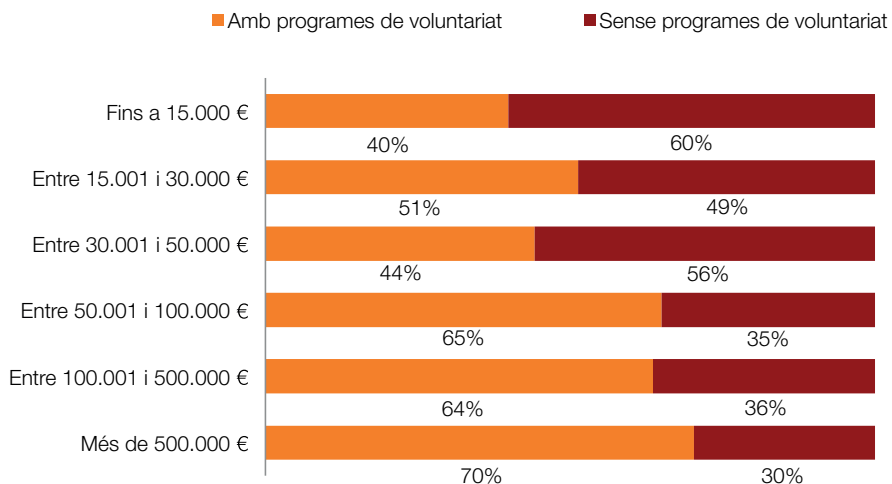
Gràfic 44 Entitats amb programes de voluntariat i sense segons l'àmbit territorial.

Font: *El Panoràmic 2017*

Sembla que diferents indicadors apunten que les organitzacions amb programes de voluntariat són, en general, les que tenen estructures més sòlides. Cal apuntar que els àmbits d'activitat contribueixen també a definir aquesta qüestió. Però per tal d'aportar un indicador més respecte a la relació entre el desenvolupament d'estructures organitzatives i programes de voluntariat, s'analitza ara el volum econòmic de les organitzacions. Les dades semblen indicar que hi ha un augment progressiu d'entitats amb programes de voluntariat segons s'avança en els trams d'ingressos anuals, amb l'excepció del tram que va dels 30.000 als 50.000 euros. Sembla que hi ha un punt d'inflexió precisament a partir dels 50.000 euros anuals.

Gràfic 45 Entitats amb programes de voluntariat i sense segons el volum d'ingressos anuals. Font: *El Panoràmic 2017*

En síntesi

El 51% de les organitzacions no lucratives catalanes disposen de programes de voluntariat. Això es tradueix en l'existència d'equips voluntaris (no socis) en les organitzacions.

Les fundacions, com a organitzacions sense base associativa, són les que sumen un nombre més elevat de programes de voluntariat: 78% del total de fundacions davant del 50% d'associacions i el 32% de cooperatives.

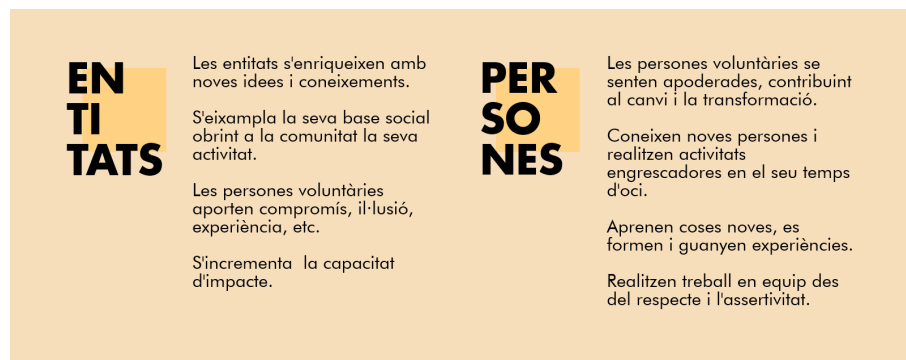
La presència de programes de voluntariat és més elevada en els àmbits: ambiental, de l'acció social, dels drets civils i de la cooperació internacional. En canvi, entitats veïnals i culturals són, de manera més freqüent, de base associativa.

Sembla que es pot establir una relació entre estructures organitzatives i programes de voluntariat. Les dades comparades entre organitzacions amb diferents trajectòries, volums econòmics, territoris i nivells així ho assenyalen.

7.2. Participació voluntària

Una part molt important i sovint imprescindible de les organitzacions són les persones voluntàries. Aquesta forma de participació lliure i altruista, forma part de l'ADN del tercer sector i constitueix una eina d'apoderament i participació en el camí cap a la transformació social. Les persones voluntàries ajuden les entitats a dur a terme les seves activitats i projectes, a la vegada que l'experiència voluntària també incideix sobre les mateixes persones que fan voluntariat.

Esquema 1 Elements d'aportació de l'experiència voluntària a les entitats i a les persones voluntàries. Font: inspirat en *As Good As They Give. Providing volunteers with the management they deserve*". Workbook one: Planning Volunteer Involvement. Volunteer Now, 2001

Per aprofundir en aquesta participació, en aquest bloc es recullen alguns elements que permeten conèixer-la més a fons, com ara la temàtica concreta dels projectes de voluntariat, el temps dedicat setmanalment, etc. Un primer element per considerar és la participació segons les temàtiques o àmbits d'activitat que recull la Llei 25/2015. Fins al moment, els àmbits tractats en aquest Informe feien referència a les categories emprades a *El Panoràmic 2017*, que reflecteixen l'activitat principal de cada entitat. Es tracta d'un seguit d'àmbits que no coincideixen plenament amb els que considera la normativa, ja que aquests darrers fan referència als projectes de voluntariat.

Atenent la classificació que en fa la Llei, és interessant analitzar paral·lelament com s'ubiquen les persones voluntàries i les entitats en les diferents categories, ja que no hi ha una proporció exacta. És a dir, el nombre d'entitats que fan projectes de voluntariat sobre una temàtica concreta pot no ser proporcional amb el pes de les persones voluntàries d'aquesta temàtica. A tall d'exemple, el projectes de voluntariat ambiental tenen un pes reduït respecte al conjunt de projectes de voluntariat, però el percentatge de persones voluntàries que hi estan implicades està per sobre de la mitjana. Cal considerar, també, que aquestes categories no són excloents i, per tant, tant persones com entitats poden treballar més d'una temàtica a la vegada.

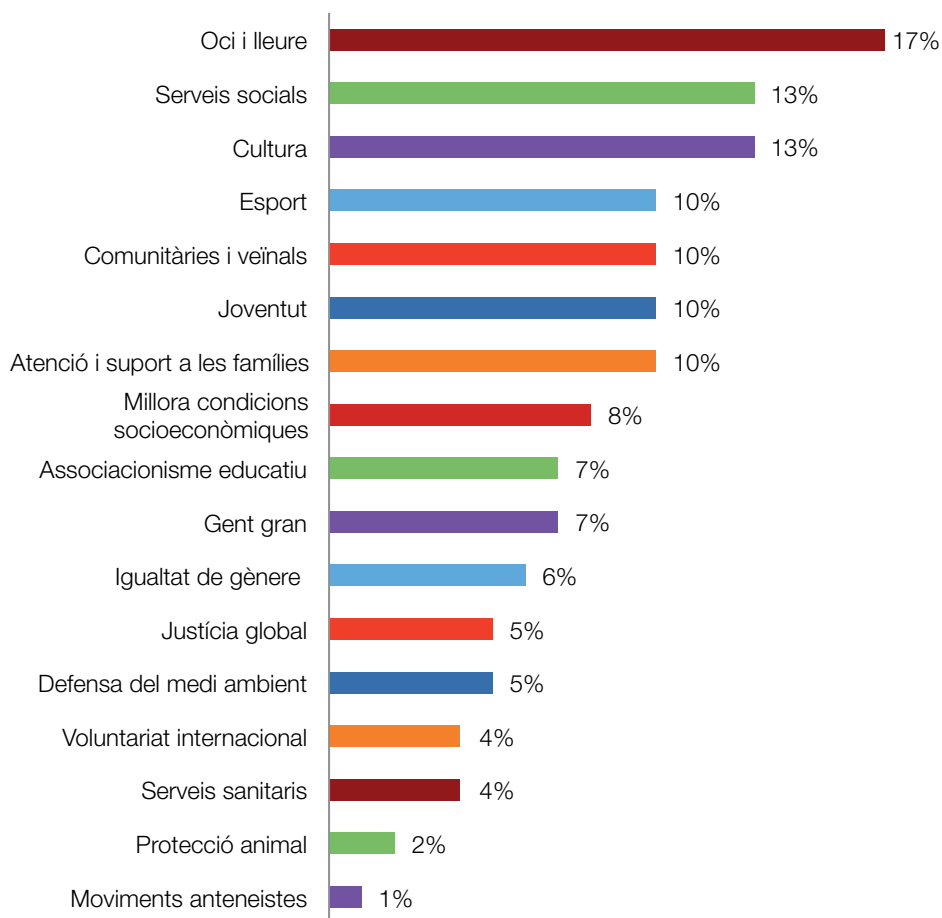
En total, la classificació suma 17 àmbits temàtics, que són: els serveis socials, els serveis sanitaris, l'atenció i el suport a les famílies, l'associacionisme educatiu, l'oci i el lleure, la cultura, l'esport, la justícia global (la defensa dels drets humans, el foment de la pau i la cooperació), el voluntariat internacional, la defensa del medi ambient, la igualtat de gènere (i el respecte per la identitat i l'orientació sexuals), la joventut, la gent gran, la millora de les condicions socioeconòmiques i la cohesió social, les activitats comunitàries i veïnals, els moviments ateneistes i, finalment, la protecció dels animals.

La temàtica on més entitats sumen projectes de voluntariat és el lleure i l'oci, amb un pes del 17%. Les temàtiques adreçades als serveis socials i la cultura tenen el 13% de programes de voluntariat cadascuna. En el cas dels projectes de voluntariat esportius, comunitàries i veïnals, els de joventut i els de suport a les famílies, tenen cadascun un pes del 10%.

Entre el 4% i el 8% es troben els projectes de voluntariat vinculats a la millora de les condicions socioeconòmiques, l'associacionisme educatiu, la gent gran, la igualtat de gènere, la justícia global, la defensa del medi ambient, el voluntariat internacional i els serveis sanitaris. Les temàtiques que recullen menys projectes de voluntariat són la protecció animal i els moviments ateneistes.

Gràfic 46 Projectes de voluntariat desenvolupats per les entitats segons la temàtica.

Font: *El Panoràmic 2017*

Com s'ha avançat, les xifres de persones voluntàries que s'ubiquen en cadascuna d'aquestes opcions dibuixen un mapa del voluntariat caracteritzat per la divergència entre el nombre de projectes i el nombre de participants.

Els factors explicatius poden ser diversos, com ara les facilitats o dificultats per gestionar el voluntariat en alguns àmbits concrets, la capacitat d'atreure les persones cap a temàtiques poc conegudes, les implicacions emocionals, el grau de compromís, etc.

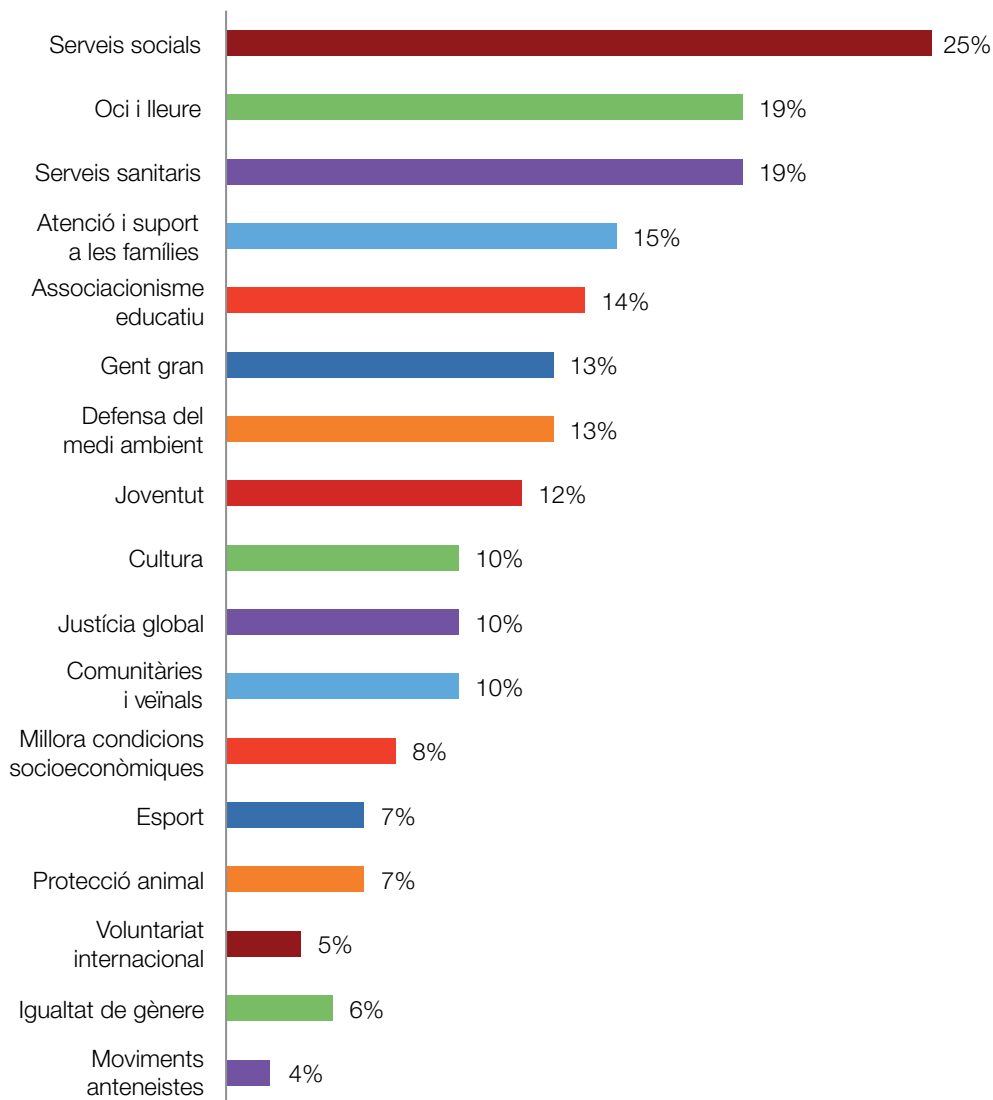
Els resultats obtinguts segons les persones voluntàries mostren que els projectes de serveis socials (25%), l'oci i el lleure (19%) i els serveis sanitaris (19%) són els que més en sumen. Amb pesos que oscil·len entre el 13% i el 15% es troben els programes d'atenció i suport a les famílies, d'associacionisme educatiu, de la gent gran i de la defensa del medi ambient.

Les persones voluntàries que participen en projectes de voluntariat juvenil i cultural representen el 12% i l'11%, respectivament. Les temàtiques de justícia global i les comunitàries i veïnals tenen el mateix pes, el 8%. I just per sota, amb el 7%, hi ha el voluntariat vinculat amb la millora de les condicions socioeconòmiques i l'esportiu.

Les persones que fan voluntariat vinculant-se a projectes de protecció d'animals representen el 6% i el voluntariat internacional, el 5%. Les persones voluntàries que treballen per la igualtat de gènere i el respecte per la identitat sexual tenen un pes del 4%. En darrer terme, l'1% de les persones voluntàries s'ubiquen en els moviments ateneïstes.

Gràfic 47 Projectes de voluntariat al qual es vinculen les persones voluntàries segons la temàtica. Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

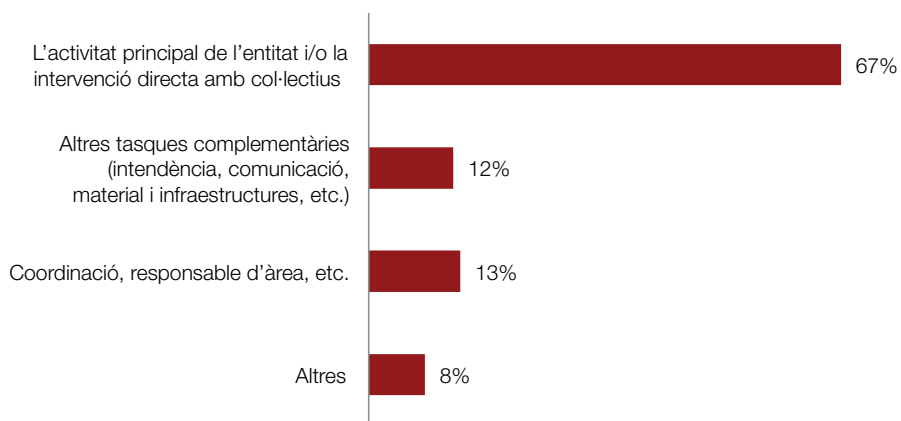

Les persones voluntàries poden dedicar el seu temps a l'activitat principal de l'entitat, la qual cosa és força habitual, però també a altres activitats vinculades amb l'estructura o la coordinació. A l'Enquesta de persones voluntàries 2017 s'ha preguntat sobre aquesta qüestió i a la vista dels resultats sembla que, efectivament, el gruix (67%) vehicula el voluntariat a través de l'activitat principal de l'entitat.

En paral·lel, el 13% dedica la seva activitat voluntària a la coordinació de projectes o equips. I el 12% dedica el voluntariat a altres tasques complementàries vinculades amb les estructures, com la comunicació, les infraestructures, etc. Per acabar, hi ha un 8% de les persones voluntàries que dediquen el seu temps a totes les opcions descrites anteriorment, és a dir, a l'activitat principal però també a les tasques de coordinació i a les d'estructura. Aquest grup s'han assignat amb la categoria d'altres.

Gràfic 48 La teva dedicació voluntària s'orienta a la realització de...

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

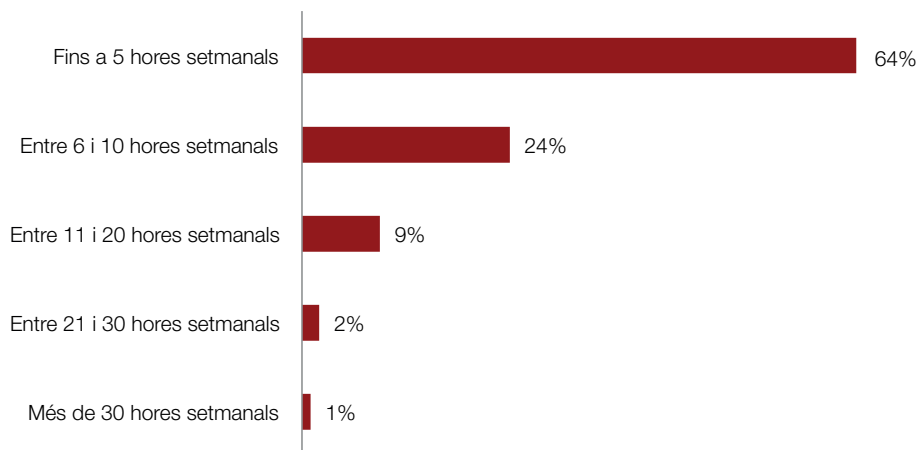

El temps dedicat a l'activitat voluntària s'ha mesurat d'acord amb les hores setmanals que les persones voluntàries destinen a aquesta finalitat. Els resultats apunten que de manera habitual s'hi destinen fins a 5 hores setmanals, en concret el 64% de les persones voluntàries té aquesta dedicació. A més, el 24% dedica entre 6 i 10 hores setmanals i el 9% entre 11 i 20 hores. Amb menys freqüència

es donen participacions voluntàries que superen les 20 hores setmanals, però només el 3% supera aquesta dedicació.

Gràfic 49 Temps dedicat setmanalment a l'activitat voluntària.

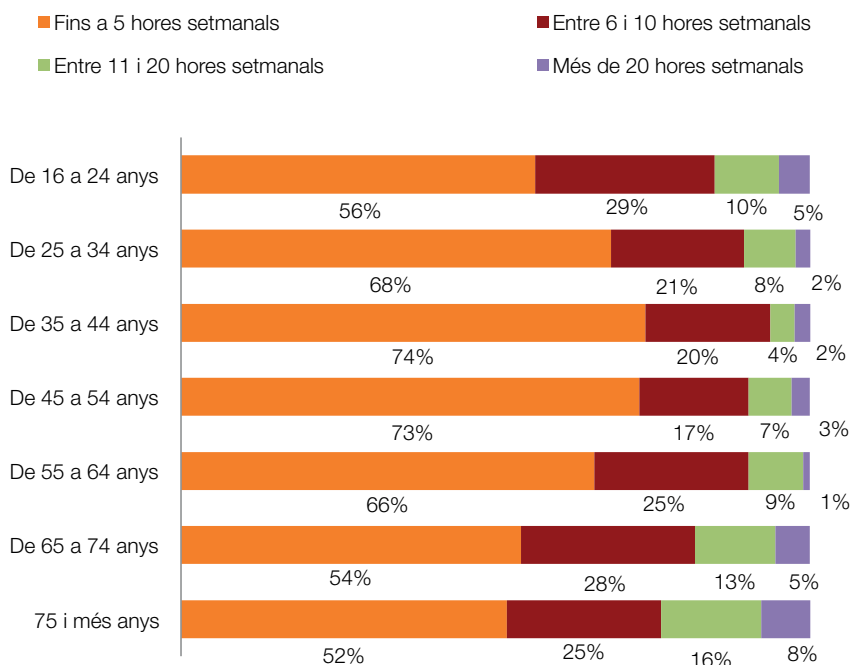
Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

Com que el temps dedicat a l'activitat voluntària varia en funció del cicle de vida, s'ha analitzat la dedicació d'acord amb l'edat de les persones voluntàries. Els resultats assenyalen que són les persones més joves i les més grans les que dediquen més temps a l'activitat voluntària.

Per simplificar la informació i visualitzar millor els resultats, s'han agrupat les franges horàries de dedicació que superen les 20 hores setmanals. Els resultats apunten que, si bé per tots els grups d'edat la dedicació més habitual és la que no supera les 5 hores setmanals, hi ha diferències clares. Les persones nascudes abans de la dècada dels anys seixanta del segle passat, destinen més temps que les persones nascudes a les dècades dels anys seixanta, setanta i vuitanta, que es concentren de manera més accentuada en la dedicació que no supera les 5 hores setmanals. Mentre que les persones nascudes en la dècada dels anys 90 i en la primera dècada del segle XXI tenen una dedicació semblant a les persones més grans.

Gràfic 50 Temps dedicat setmanalment a l'activitat voluntària segons la dècada de naixement. Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

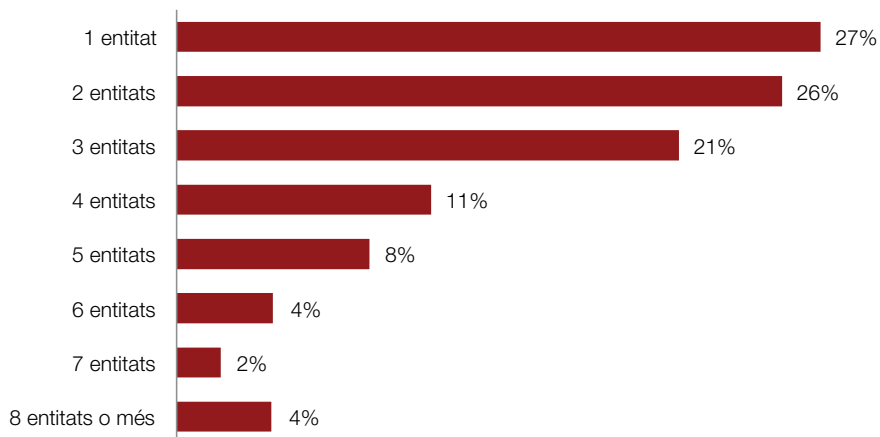
A més de la dedicació habitual, s'ha preguntat a les persones voluntàries si dediquen puntualment més temps al voluntariat, a fi de desenvolupar activitats concretes com campanyes, actes, activitats d'estiu o estacionals, etc. Els resultats assenyalen que pràcticament la meitat de les persones voluntàries (48%) destinen amb caràcter puntual més temps per fer aquest tipus d'activitats excepcionals en el dia a dia de les organitzacions.

Gràfic 51 A més d'aquestes hores, dediques puntualment més temps per desenvolupar activitats concretes (actes, campanyes, colònies i campsaments, camps de treball, viatges solidaris, etc.)? Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

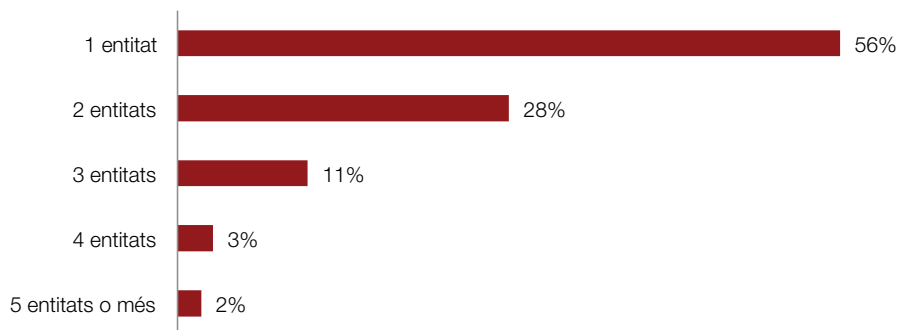
Una idea que forma part de la percepció quotidiana dins les organitzacions, i així es va posar de manifest en els grups de discussió, és que les persones que s'impliquen en les entitats acostumen a fer-ho en més d'una organització. S'ha recollit el nombre d'organitzacions en les quals cada persona ha participat al llarg de la seva vida. Els resultats mostren que gairebé tres de cada quatre persones han participat en més d'una organització, en concret el 73%. Un 27%, per contra, ho ha fet, almenys fins al moment de recollida d'informació, només en una. Aquestes dades posen en relleu una implicació voluntària al llarg del temps, senyal de la fidelització cap a les entitats sense afany de lucre i el rol que assumeixen en la societat, més enllà de l'activitat concreta que es realitza en cada entitat.

Gràfic 52 Al llarg de la teva vida, en quantes organitzacions has participat fent voluntariat? Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

Un altre indicador vinculat és el nombre d'entitats en les quals es participa amb caràcter voluntari en l'any de referència de les dades, el 2016. En aquest any, el 56% de les persones voluntàries participaven en una única entitat, el 28% en dues i l'11% en tres. Les persones que participen en quatre o més entitats en qualitat de voluntari o voluntària representen el 5% del total.

Gràfic 53 Durant el 2016, en quantes organitzacions estàs participant fent voluntariat? Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

En síntesi

Els projectes de voluntariat més habituals estan vinculats amb els serveis socials, el lleure i l'oci i la cultura. Per nombre de persones voluntàries, les temàtiques on més es participa són els serveis socials, el lleure i l'oci i els serveis sanitaris.

El temps de dedicació setmanal al voluntariat més freqüent és de fins a 5 hores setmanals (64%). Una de cada quatre persones dedica entre 6 i 10 hores setmanals. A mesura que augmenta la dedicació baixa el nombre de persones voluntàries.

Per edats, les persones més joves i més grans són les que més temps dediquen al voluntariat (nascuts abans de la dècada dels anys 60 i després del 1990).

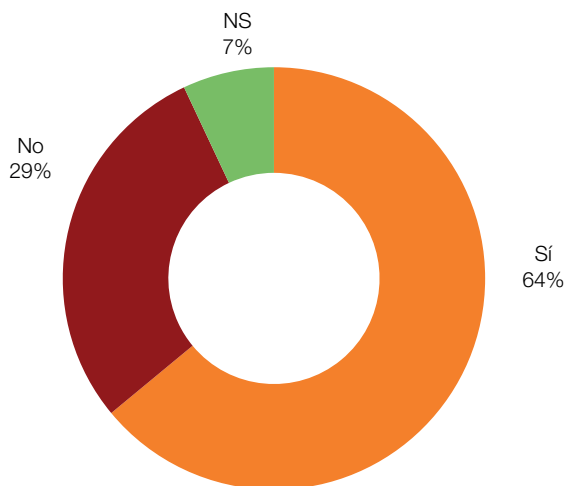
Pràcticament la meitat de les persones voluntàries dediquen puntualment més temps al voluntariat. Les activitats excepcionals es vinculen amb actes de celebració, campanyes, colònies, etc.

El 73% de les persones voluntàries ha participat en més d'una entitat al llarg de la seva vida. Aquest fet es pot vincular amb la fidelització envers els valors i el rol de les entitats del tercer sector en la societat.

7.3. Gestió del voluntariat

Per al desenvolupament del voluntariat en les entitats, és necessari que sigui considerat d'una manera explícita en l'organització, que hi hagi un document per escrit on es defineixi i reconegui la seva activitat de manera diferenciada d'altres tipus de relació. S'ha preguntat per l'existència del full de compromís que han de signar les persones voluntàries i l'organització en el moment d'iniciar la vinculació. Els resultats mostren que el 65% de les entitats disposen d'aquest full de compromís, el 29% afirma que no el té i el 7% no ho sap.

Gràfic 54 L'entitat disposa d'un full de compromís que signen tant la persona voluntària com una persona responsable de l'organització quan s'inicia el voluntariat? Font: *El Panoràmic 2017*

“Venen a col·laborar puntualment, ni tenen cap mena de compromís ni tenen cap mena de vinculació amb nosaltres”

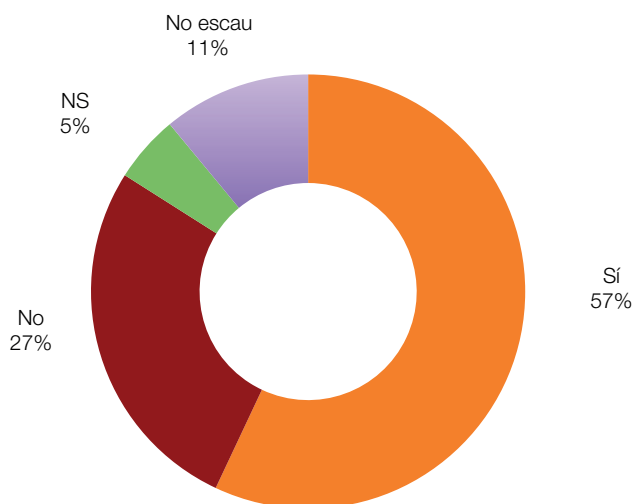
Extret dels grups de discussió

L'experiència voluntària s'organitza a través del que s'anomena cicle de voluntariat. Es tracta dels passos que les persones voluntàries fan en el seu recorregut dins de l'entitat. Aquest cicle preveu una definició prèvia de necessitats i perfils (on es fa la presa de contacte amb les persones interessades), una incorporació a l'organització i l'acollida (on s'explica la missió de l'entitat, es formalitza el compromís...), un desenvolupament de l'acció voluntària (on s'inclou la vinculació de la persona amb l'entitat i també la formació necessària per realitzar satisfactòriament l'activitat), el reconeixement a la contribució feta i, en darrer terme, la desvinculació de la persona voluntària amb l'entitat en el moment de finalitzar la seva participació (*Manual de gestió del voluntariat*, Observatori del Tercer Sector, 2009). El 57% de les entitats amb programes de voluntariat afirmen que informen les persones voluntàries respecte del cicle del voluntariat. El 27% diu que no ho fa, l'11% considera que no escau, i el 5% ho desconeix.

Gràfic 55 S'informa la persona voluntària del cicle del voluntariat (acollida, vinculació, seguiment, valoració, desvinculació)? Font: *El Panoràmic 2017*

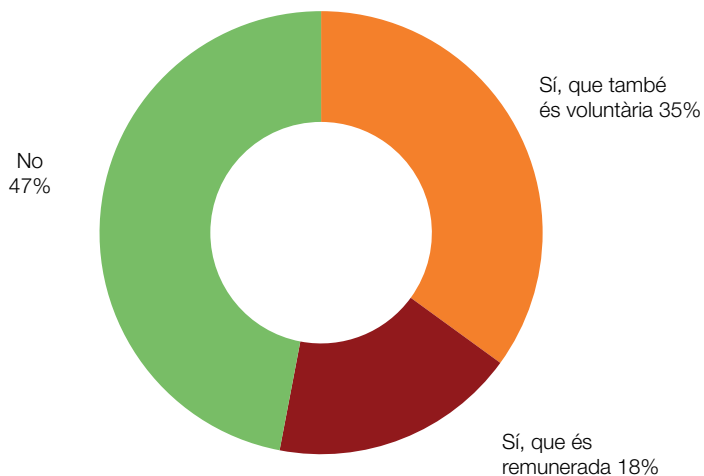

Un element essencial en la gestió dels equips voluntaris és la figura d'una persona responsable. En els grups de discussió realitzats va ser un tema comunament debatut, que es concep com a essencial per garantir el bon desenvolupament dels equips voluntaris. Les reflexions, a més d'encaminar-se cap als elements positius d'aquesta figura (organitzar l'activitat, facilitar les eines i recursos, comptar amb una persona referent, etc.), van anar un pas més enllà, i van crear un discurs sobre la necessitat de garantir aquesta figura a través de la seva contractació, en els casos pertinents.

Segons les dades recollides a *El Panoràmic 2017*, el 53% de les entitats amb programes de voluntariat tenen una persona que n'és responsable. D'aquest 53%, en el 35% dels casos la persona responsable és també voluntària i en el 18% restant es tracta de persones remunerades. A més, en el 59% de les entitats hi ha altres persones que fan seguiment de l'equip voluntari i, per tant, aquesta responsabilitat no recau només en una persona.

Gràfic 56 L'entitat disposa d'una persona responsable del voluntariat.

Font: *El Panoràmic* 2017

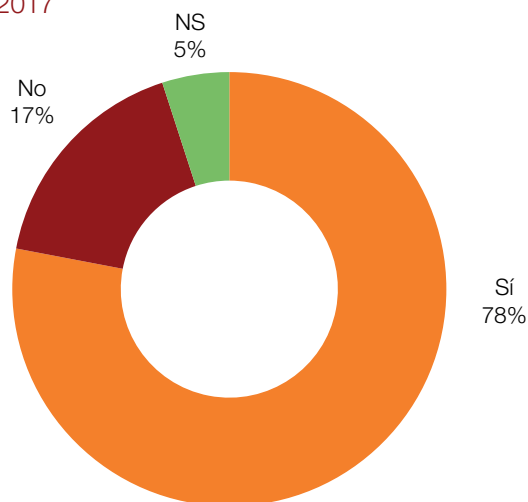
“Entenent la complexitat i la diversitat de les entitats del tercer sector (dimensions, volum, nombre de persones voluntàries...) crec (i és una autocrítica a les entitats) que nosaltres hem d'apostar més per la figura del coordinador de voluntaris remunerat. El voluntariat requereix temps i dedicació i les entitats han de fer una aposta pel seu personal. Aquesta figura en moltes entitats és una feina entre moltes d'altres”
Extret dels grups de discussió

D'acord amb el que estableix la Llei 25/2015, tota activitat desenvolupada en el marc del voluntariat ha de protegir les persones voluntàries a través d'una pòlissa d'assegurança contra accidents i responsabilitat civil, que ha d'anar a càrrec de l'entitat i a través de la qual s'articula l'activitat voluntària. Entre les entitats amb programes de voluntariat, el 78% disposa d'una assegurança per a les persones voluntàries, el 17% no en té i el 5% no ho sap.

Gràfic 57 L'entitat disposa d'una assegurança per a persones voluntàries?

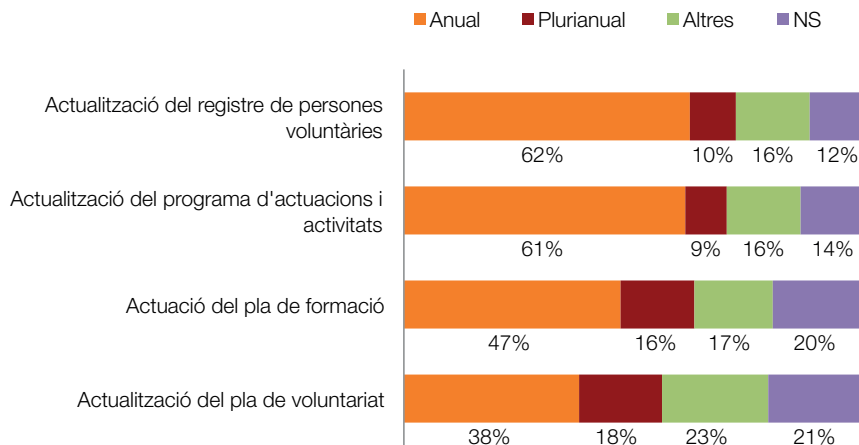
Font: *El Panoràmic 2017*

A *El Panoràmic 2017* s'han recollit indicadors temporals respecte a l'actualització de determinades eines de gestió i de desenvolupament de l'activitat voluntària. En concret s'han analitzat el registre de persones voluntàries, el programa d'actuacions i activitats, el pla de formació i el pla de voluntariat. Les dades mostren una prevalença de la periodicitat anual en tots els casos, però amb especial pes en el cas de l'actualització del registre de persones voluntàries i en els programes d'actuacions i activitats (62% i 61%, respectivament).

L'actualització dels plans de formació i la dels plans de voluntariat, tot i que tenen una periodicitat més heterogènia, també es concentren en la temporalitat anual. Aquest resultat sembla elevat pel tipus d'eines que són, i tenint en compte que el percentatge de respostes no contestades (20% i 21%, respectivament) apunta una possible manca de coneixement o dificultats en la interpretació de la pregunta realitzada. Per tant, aquests resultats cal prendre'ls amb prudència.

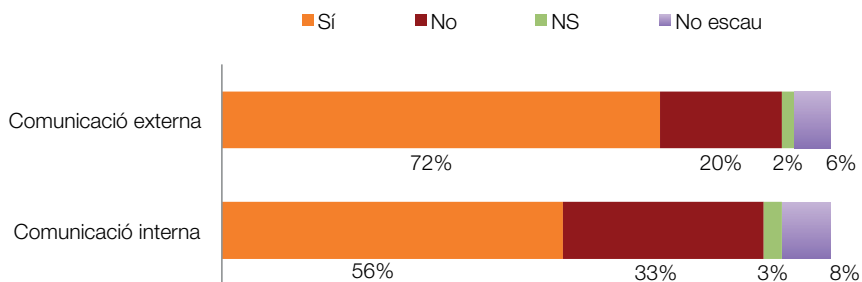
Gràfic 58 Freqüència d'actualització de les eines de gestió del voluntariat següents. Font: *El Panoràmic 2017*

Els mitjans digitals han esdevingut eines de comunicació quotidianes de primer ordre en la nostra societat, i també per al tercer sector. Aquests mitjans poden tenir tant una orientació externa, a fi de donar visibilitat a l'activitat que fan les entitats, com poden ser una eina d'utilitat en la gestió interna dels equips, i esdevenir mitjans de comunicació àgils i interactius. En el cas dels equips voluntaris, s'han analitzat precisament aquestes dues finalitats dels mitjans digitals, externa i interna.

Els resultats posen de manifest que predomina l'ús extern per sobre de l'intern. És a dir, la comunicació s'empra amb una finalitat de comunicar cap a l'exterior les activitats que es realitzen i el rol protagonista que tenen les persones voluntàries. El 72% de les entitats afirmen que fan servir els mitjans digitals per donar visibilitat a l'activitat voluntària. En canvi, el 20% de les organitzacions afirmen que no els utilitzen. Per al 6% no escau l'ús d'aquest tipus d'eina i el 2% el desconeix. Pel que fa a l'ús dels mitjans digitals per potenciar el treball intern, els resultats apunten que el 56% en fa ús. Això és 16 punts per sota de l'ús que es fa externament.

Gràfic 59 Empreu mitjans digitals per donar visibilitat a l'activitat voluntària? Empreu mitjans digitals per potenciar el treball intern de les persones voluntàries?
 Font: *El Panoràmic 2017*

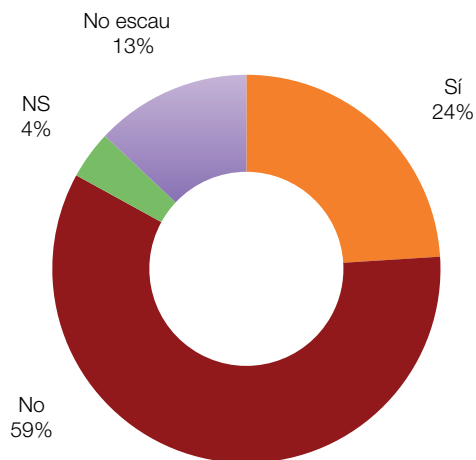

L'ús dels mitjans digitals també es pot emprar en les activitats formatives del voluntariat. De fet, una de cada tres entitats considera aquest canal de comunicació per articular les activitats formatives.

Per anar més enllà d'aquesta qüestió, s'analitzen altres indicadors respecte a la formació dels equips voluntaris. *El Panoràmic 2017* recull una pregunta sobre si les entitats sol·liciten formació prèvia, com ara disposar del curs d'iniciació al voluntariat (CIV). Els resultats assenyalen que una de cada quatre entitats ho sol·licita (en concret el 24%). El 13% apunta que no és pertinent, cosa que permet deduir que segurament són persones voluntàries que inicien per primera vegada l'activitat i l'entitat ja preveu algun tipus de formació. Malgrat això, el 59% afirma que no sol·licita formació prèvia per realitzar el voluntariat, una xifra que sembla significativament elevada.

Gràfic 60 L'entitat sol·licita formació prèvia de voluntariat (CIV, etc.)?

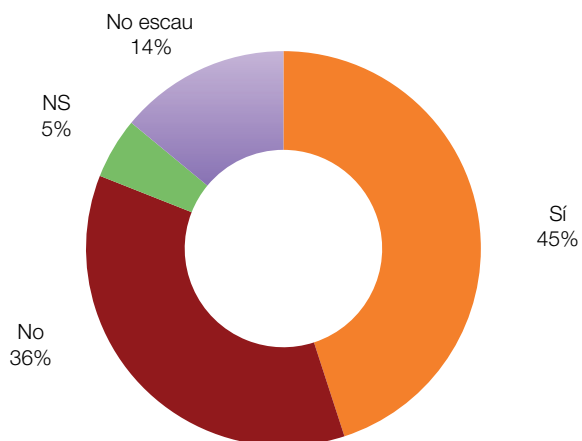
Font: *El Panoràmic 2017*

També s'ha volgut saber si les persones voluntàries són participants a l'hora de dibuixar el seu itinerari formatiu. Amb això, s'apodera la persona voluntària i se la fa corresponsable de la seva formació. Els resultats apunten que en el 45% dels casos sí que succeeix.

Gràfic 61 Els voluntaris participen en el disseny del seu itinerari formatiu.

Font: *El Panoràmic 2017*

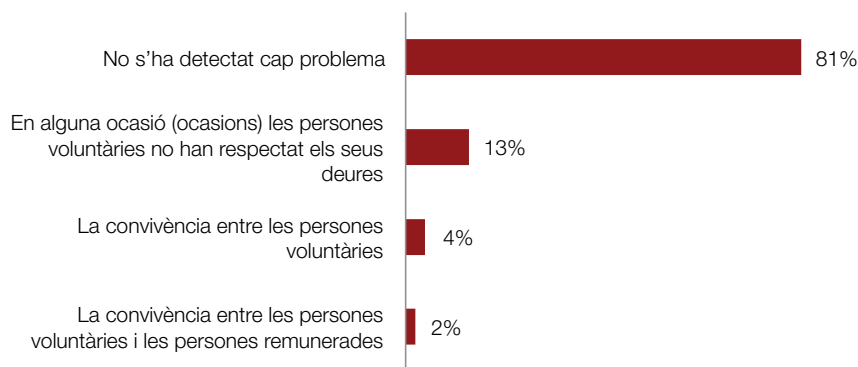

Un darrer element que s'analitza té a veure amb les dinàmiques internes de les organitzacions i la convivència dels equips voluntaris amb altres formes de col·laboració. En el dia a dia, és possible que es generin tensions en la convivència. S'ha volgut conèixer si aquestes situacions de conflicte són generalitzables i quins en són els possibles detonants. Per això s'ha preguntat als equips directius si han detectat algun problema en la convivència, tot plantejant tres possibles opcions de resposta vinculades amb els conflictes habituals.

Els resultats mostren que el 81% de les entitats afirmen que no tenen problemes de convivència respecte al voluntariat. Per tant, sembla que no és una cosa habitual. Però, en canvi, el 19% afirma que pateix algun tipus de conflicte, la majoria (13%) dels quals s'associen amb la manca de compromís de les persones voluntàries per complir els seus deures. En el 4% dels casos el conflicte es dona dins dels equips voluntaris i en el 2% entre els equips voluntaris i els equips remunerats.

Gràfic 62 L'equip directiu ha detectat algun problema...

Font: *El Panoràmic 2017*

Malgrat que les experiències negatives entre equips remunerats i voluntaris semblen més aviat anecdòtiques, aquesta qüestió ha estat debatuda en alguns dels grups de discussió. Sembla que la convivència entre tots dos models de relació encara és, per a algunes entitats, un tema no resolt.

“[Un repte per al sector és] millorar l'encaix de les persones voluntàries amb l'equip tècnic a les entitats mixtes”

Extret dels grups de discussió

En síntesi

El 64% de les entitats afirmen que signen el full de compromís amb la persona voluntària quan s'incorpora a l'entitat. A més, el 57% de les organitzacions informa del cicle de voluntariat també en el moment d'inici de l'activitat.

El 53% de les organitzacions amb programes de voluntariat tenen una persona coordinadora de l'equip voluntari. D'aquestes, el 35% compta amb una persona voluntària responsable i el 18% amb una persona remunerada.

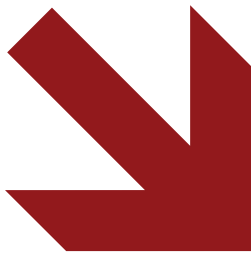
Les actualitzacions dels diferents plans per considerar en la gestió del voluntariat tenen un cicle, de mitjana, anual. Els plans més revisats són el registre de persones voluntàries (62%) i el programa d'actuacions i activitats (61%).

Els mitjans digitals es fan servir principalment per difondre les activitats i la tasca del voluntariat. El 72% de les entitats afirmen que fan servir mitjans de comunicació digitals amb aquest objectiu. En el cas de l'ús intern, per a la gestió del voluntariat, la xifra disminueix fins al 56%.

La formació del voluntariat és un element clau per al desenvolupament satisfactori de l'activitat. Però només el 24% de les entitats afirmen que sol·liciten formació prèvia. En paral·lel, el 45% de les entitats fan un disseny conjuntament amb les persones voluntàries de l'itinerari formatiu.

En els grups de discussió es va posar de manifest l'existència de friccions en els equips mixtos, formats per persones contractades i voluntàries. Les dades recollides a *El Panoràmic* 2017 posen de manifest que en el 81% de les entitats no s'han detectat problemes en aquest sentit.

8. Perfil de les persones voluntàries

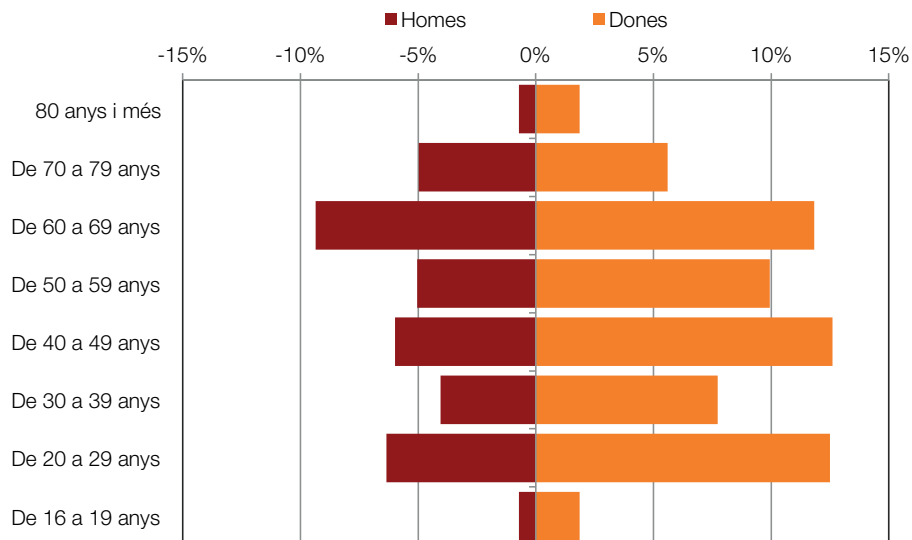
8.1. Variables demogràfiques

Un primer element cabdal per aprofundir en l'activitat voluntària a Catalunya és conèixer com són les persones voluntàries. Quines edats tenen? Quina és la seva activitat principal? Què han estudiat? En aquest apartat es dibuixarà el perfil de les persones voluntàries a partir de les seves característiques sociodemogràfiques principals.

A l'enquesta adreçada a persones voluntàries s'inclou un bloc precisament per aprofundir en els perfils del voluntariat. Dos indicadors demogràfics bàsics són l'edat i el sexe. La construcció de la piràmide de població del voluntariat permet perfilar els segments d'edats d'àmplia participació i també l'equilibri entre dones i homes. Per grups d'edats, els més presents són el grup d'entre 20 i 29 anys i el de 60 a 69 anys. La interpretació habitual d'aquests resultats és que la participació voluntària sovint es troba condicionada a les responsabilitats de tipus familiar, també econòmiques, professionals, etc. i, en conjunt, al cicle de vida. De fet, la participació associativa en els trams d'edat intermedis sovint es vincula a la realització d'activitats en família durant els caps de setmana.

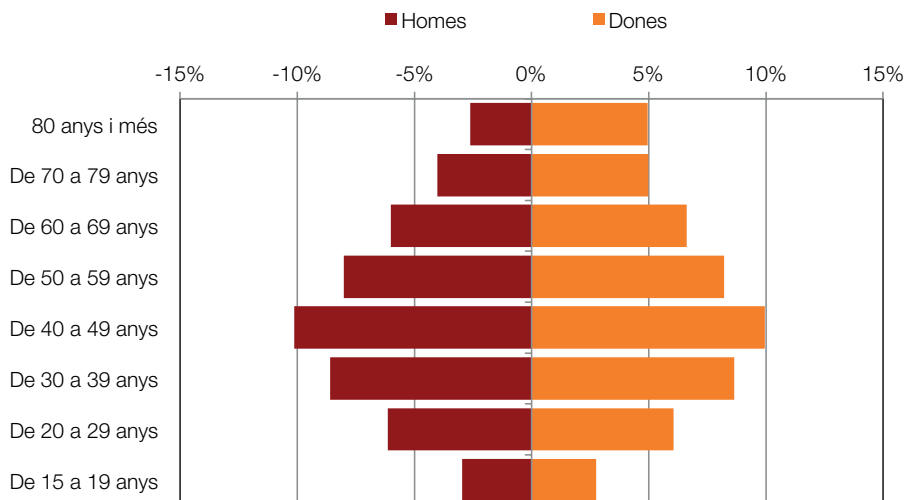
Gràfic 63 Piràmide de població del voluntariat.

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

La comparació de la piràmide de població del voluntariat amb el conjunt de la societat catalana permet constatar com, efectivament, les dones i alguns segments concrets d'edats es troben més representats que la resta.

Gràfic 64 Piràmide de població a Catalunya. Font: Idescat 2017

La participació voluntària de les dones és, doncs, més elevada que la dels homes. De fet, les dones representen vora el 60% de les persones voluntàries i els homes, el 40%. Aquestes xifres es troben perfectament alineades amb els resultats obtinguts a *El Panoràmic 2017* (exposades al capítol 6.3 Les persones), i recollides, per tant, a través d'una altra unitat d'estudi, fet que atorga més consistència a les dades. Encara que hi hagi una prevalença de les dones, com s'ha pogut constatar difereix segons els àmbits d'activitat de les organitzacions.

És un fet comunament acceptat, i així ho han expressat les entitats que han participat en els grups de discussió, que els equips voluntaris estan formats principalment per dones, que són sobretot persones grans. A l'hora d'aprofundir en la participació de les persones més joves en els grups de discussió, les entitats manifesten dificultats per aconseguir captar la seva atenció i implicar-les. En aquest sentit, hi ha dues línies argumentals per explicar la dificultat d'apropar-s'hi. D'una banda, la que considera el jovent des de la desafecció per les entitats i la seva feina i, de l'altra, la que creu que s'ha de fer una reflexió crítica per millorar els canals de comunicació i també l'oferta d'activitats. Amb tot, en diferents sessions el debat s'ha orientat cap a la reflexió sobre la importància de l'associacionisme juvenil com a tret identitari.

La presència de joves sovint es concentra en les entitats juvenils, ja que, tal com es recull a la publicació *Valors i nous aprenentatges en l'associacionisme juvenil* (Fernández, Agudo, 2017), són espais d'apoderament i creixement (personal i col·lectiu) en edats on encara s'està construint la pròpia identitat. El jovent té la necessitat de defugir de la supervisió de la figura adulta en el camí de la participació. Així, doncs, les persones joves es concentren sobretot en organitzacions juvenils.

“M'he trobat amb joves que han cremat etapes de voluntariat abans que la meva generació, han viscut experiències de voluntariat internacional amb 19 anys, cosa que està molt bé, ja que quan han vist la realitat s'adonen que la transformació ha de sortir d'aquí i són persones que tenen clar que la persona beneficiària és igual que ells. Arriben més amb idees de fraternitat, de causa compartida, de projecte comú i de transformació de l'entorn més proper”
Extret dels grups de discussió

Tanmateix, hi ha força quòrum a l'hora de considerar que la joventut va associada a un baix nivell de compromís, a la intermitència de la seva participació, pel mateix moment vital. Però les entitats juvenils, en concret de lleure, apunten que precisament en aquestes organitzacions no hi ha aquesta dificultat.

“Tenim uns voluntaris molt constants dins d'un curs lectiu, ja que, com que és un esplai, es comprometen a acabar la temporada. Un punt positiu és que tenim voluntaris joves, a partir dels 16 anys”

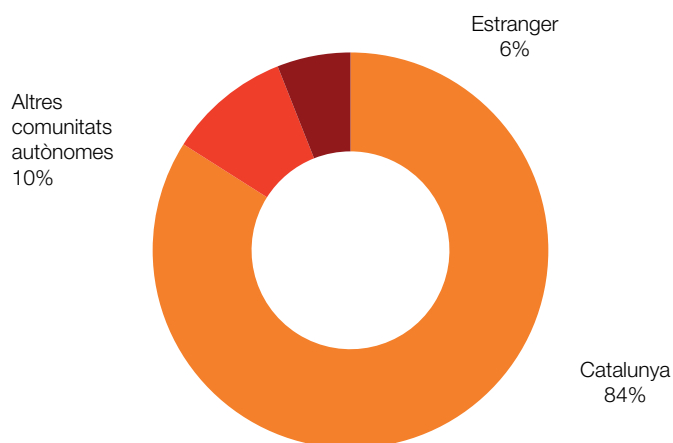
Extret dels grups de discussió

Un darrer indicador demogràfic de les persones voluntàries és el lloc de naixement. Les dades assenyalen que el gruix del voluntariat va néixer a Catalunya, en concret el 84% del total. El 10% va néixer a altres comunitats autònomes i el 6%, a l'estranger.

Gràfic 65 Lloc de naixement de les persones voluntàries.

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

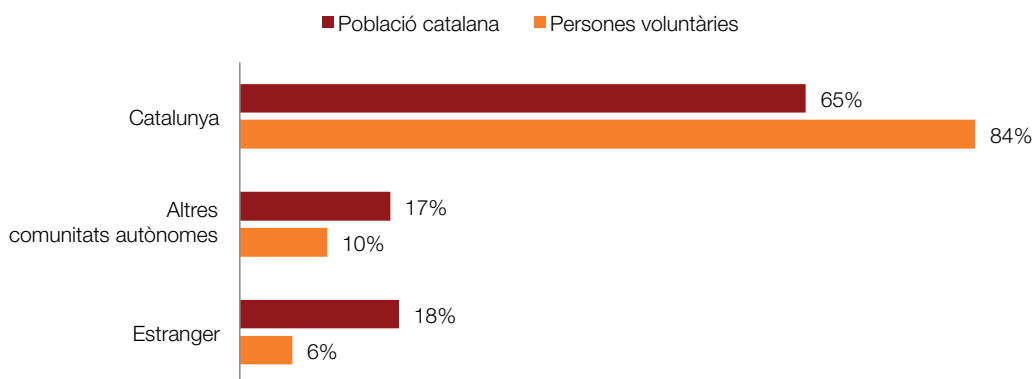

Les dades comparades amb el conjunt de la societat catalana mostren com les persones nascudes a Catalunya estan gairebé 20 punts més representades. Aquesta diferència es pot explicar per l'arrelament del món no lucratiu en el territori. A més, hi ha altres aspectes, com que les generacions més joves, fills i filles de migrants tant d'altres comunitats autònomes com d'altres països, han

nascut aquí. I que les persones en processos migratoris recents acostumen a ser destinatàries de les activitats, però no voluntàries.

Gràfic 66 Lloc de naixement de la població catalana i de les persones voluntàries.

Font: Idescat 2017 i Enquesta de persones voluntàries 2017

En síntesi

El 60% de les persones voluntàries són dones, mentre que el 40% són homes.

Per grups d'edat, es concentren sobretot en edats joves, dels 20 als 29 anys, i en edats madures, amb més de 60 anys. Sembla que hi ha una relació entre cicle de vida i participació voluntària.

Per procedències, el 84% de les persones voluntàries han nascut a Catalunya, xifra 20 punts superior que el conjunt de la població catalana.

8.2. Perfil social

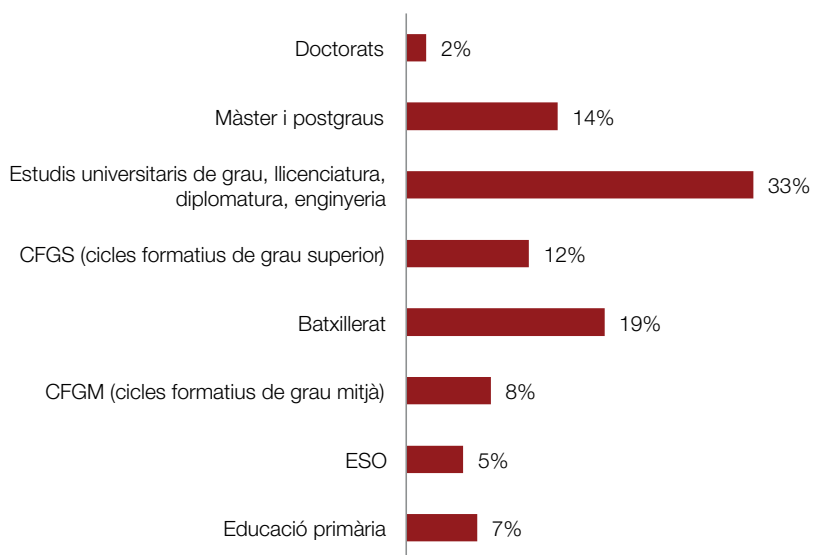
Des de la universalització de l'educació superior, ara fa prop de quatre dècades, les persones estan cada cop més formades. A més, en temps de crisi, davant l'absència d'oportunitats laborals, reprendre o iniciar nous estudis ha estat a l'ordre del dia. S'ha analitzat el nivell d'estudis assolit de les persones voluntàries per grups d'edats per aprofundir en aquesta qüestió.

Les persones voluntàries acostumen a tenir un nivell formatiu elevat si ho comparem amb la mitjana de la població (això ja es va apuntar a l'*Anuari 2013*

del Tercer Sector Social de Catalunya). El percentatge de voluntariat amb estudis universitaris gairebé representa la meitat del col·lectiu (48%), del qual el 33% té estudis de grau, llicenciatures, diplomatures o enginyeries, el 14% té estudis de postgrau o màster i el 2%, doctorats. El voluntariat amb cicles formatius de grau superior representa el 12% del total i els de grau mitjà, el 8%. Les persones que han assolit estudis de batxillerat sumen el 19%. Finalment, les que tenen estudis d'ESO i educació primària representen el 13%.

Gràfic 67 Estudis acabats de les persones voluntàries.

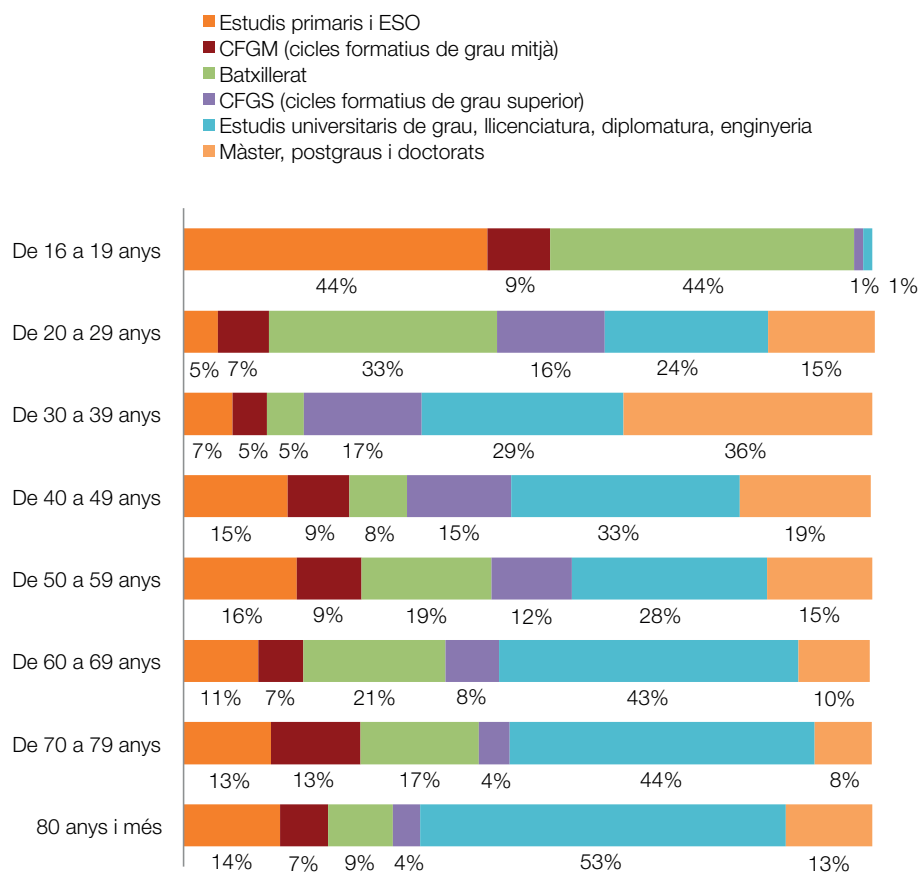
Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

Els resultats mostren que el perfil de la persona voluntària amb estudis universitaris es distribueix de manera predominant per tots els segments d'edats. Destaca l'alt percentatge de persones voluntàries amb estudis de màster, postgrau i doctorat a la franja entre els 30 i els 39 anys, i també el pes dels estudis entre la població de 80 anys i més. Amb aquest darrer resultat, tot i que pot semblar elevat, cal tenir en compte que el pes de les persones de 80 anys i més sobre el conjunt del voluntariat és del 3% i que l'esperança i qualitat de vida es vincula sociològicament amb el nivell de renda.

Gràfic 68 Estudis acabats de les persones voluntàries segons els grups d'edat.

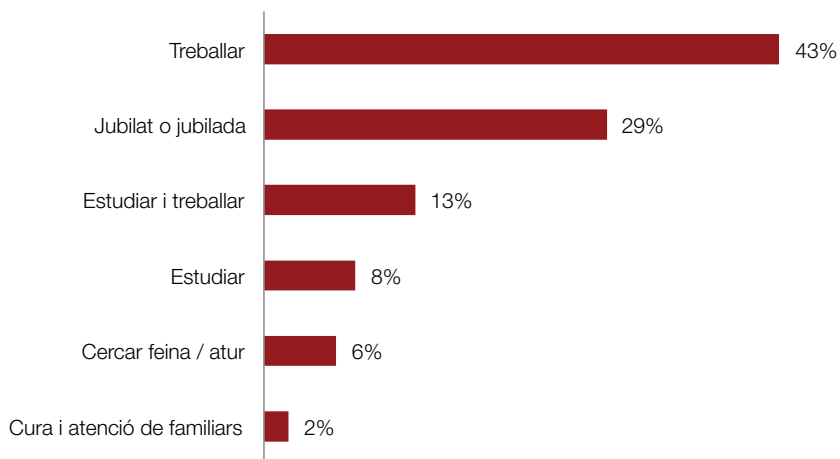
Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

Pel que fa a l'ocupació principal de les persones voluntàries, el més habitual és estar ocupat en una feina remunerada. És així en el 43% dels casos, i en el 6% es troben en cerca activa de feina. La segona situació més freqüent (29% del total) és estar jubilat o jubilada. Aquest percentatge es troba alineat amb l'anàlisi de les edats de les persones voluntàries. En paral·lel, el 13% de les persones voluntàries combinen aquesta activitat amb estudis i feina i el 8% afirma que es dedica als estudis com a activitat principal. En darrer terme, un 2% de les persones voluntàries assenyalen que la seva activitat principal és la cura i atenció de familiars.

Gràfic 69 Principal activitat de la persona voluntària.

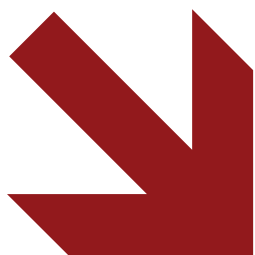
Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

En síntesi

Pràcticament la meitat de les persones voluntàries (48%) han cursat estudis superiors i, en conjunt, tenen un nivell d'instrucció elevat. Pel que fa a la dedicació principal, el 43% treballa i el 29% està jubilat.

9. L'experiència voluntària

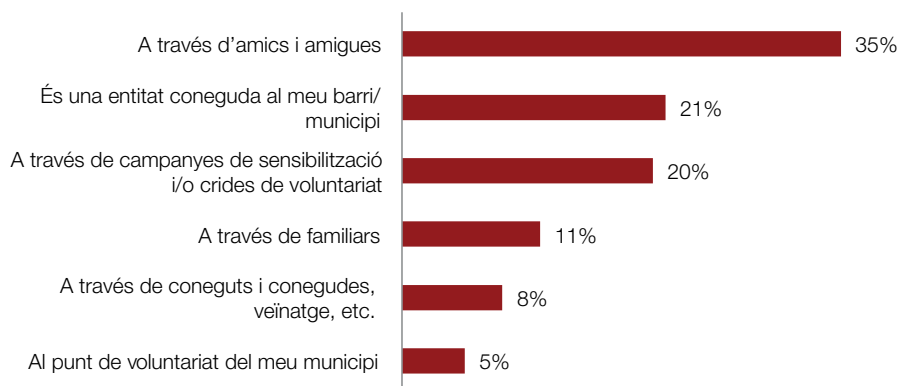
9.1. Apropament a l'activitat voluntària

L'activitat voluntària és una aportació lliure i altruista a la societat que reverteix també en la persona que la realitza. El fet de contribuir en causes prosocials ajuda les persones a sentir-se útils dintre de la comunitat, a no mantenir-se immòbils davant les situacions d'injustícia i a promoure valors com la solidaritat i la cooperació. En l'enquesta adreçada a persones voluntàries s'han recollit diversos indicadors que permeten aprofundir en la seva experiència. Un, per començar, té a veure amb l'entrada a l'entitat, és a dir, com la va conèixer.

Els resultats apunten que la principal porta d'entrada a les entitats és el grup d'amics i amigues. El 35% afirma que ha estat així, fet que posa de manifest la relació entre capital social i participació. També hi ha dues altres maneres d'entrada força habituals, que són el coneixement de l'entitat perquè es troba al mateix barri o municipi (21%) i a través de campanyes de sensibilització i crides de voluntariat (20%). En menor mesura, però també considerades, són el coneixement a través de familiars (11%), el coneixement a través de persones conegudes i veïnatge (8%) i el punt de voluntariat del municipi (5%).

Gràfic 70 Com vas conèixer l'organització on fas voluntariat?

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

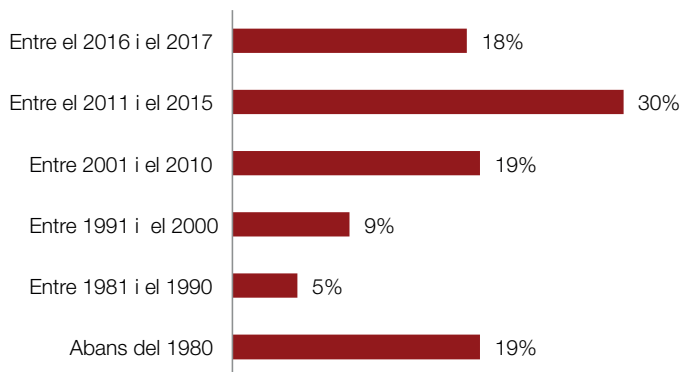
El total d'anys dedicat a l'activitat voluntària aporta pistes sobre el grau d'interès i compromís envers aquesta experiència. També sobre el grau de satisfacció per la contribució realitzada. El temps mitjà transcorregut des de l'inici de l'experiència voluntària se situa en els 11 anys. Amb tot, l'anàlisi de freqüències, on s'han generat diferents trams d'anys per dècades, a fi de resumir la informació, mostra que el més habitual és haver començat a realitzar el voluntariat durant la darrera dècada.

De fet, gairebé la meitat, concretament el 48% de les persones voluntàries, va iniciar la seva experiència voluntària a partir de l'any 2011. Aquest segment, pel percentatge que representa, s'ha volgut analitzar amb més detall. Els anys que van del 2011 al 2015 acumulen el 30% de voluntaris i voluntàries, i només els dos darrers anys el 18%.

L'anàlisi de les altres dècades mostra que es dona un empat entre els trams d'anys que van del 2001 al 2010 i aquells anys anteriors a la dècada dels anys vuitanta. En tots dos casos, el pes de les persones voluntàries se situa en el 19%. Les dècades dels anys vuitanta i noranta són les menys representades, amb un 5% i un 9% de persones voluntàries que van iniciar la seva activitat en aquests trams, respectivament.

Gràfic 71 Any d'inici de l'activitat voluntària (trams per anys).

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

Aquestes dades dibuixen un voluntariat dinàmic, que canvia i es renova amb força agilitat. Val a dir que les experiències al llarg del temps han pogut ser diverses, articulades des de diferents visions del voluntariat i també realitzades en diferents organitzacions.

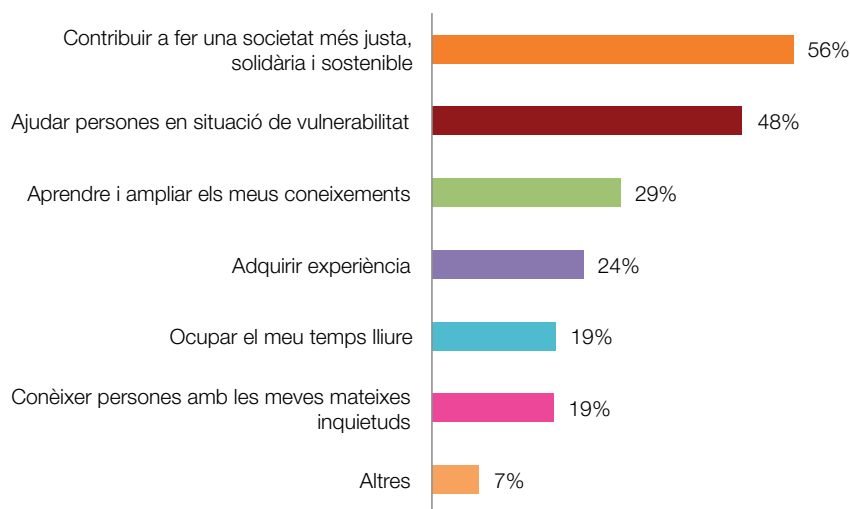
Sembla evident que l'edat de les persones determina els anys que fa que es participa com a persona voluntària en una entitat. Per això, aquesta variable s'encreua amb l'edat de les persones. Els resultats obtinguts indiquen que tot i que, efectivament, hi ha una relació entre edat i anys de participació, no se segueix una tendència lineal. Més aviat sembla que es relaciona amb el cicle de vida, és a dir, amb el moment vital i les responsabilitats associades.

Les motivacions individuals que han propiciat la participació desinteressada poden ser diverses, des de la voluntat de contribuir a fer una societat més justa a les relacions socials que s'estableixen en un marc de valors humans. Totes tenen un punt en comú: han estat clau al moment de generar la base social de les entitats.

Una pregunta recollida en el qüestionari adreçat al voluntariat es relaciona amb les motivacions inicials que van fer a les persones voluntàries decidir-se per formar part d'un projecte de transformació social. En el formulari d'enquesta es planteja un seguit d'opcions de resposta, no excloents entre si, ja que hi pot haver més d'una motivació. També s'ha considerat una opció de respostes d'"altres" per recollir possibles motivacions no previstes.

Els resultats apunten dues motivacions predominants, que són “contribuir a fer una societat més justa, solidària i sostenible” i “ajudar persones en situació de vulnerabilitat”. El 56% i el 48% respectivament de les persones voluntàries apunten aquestes dues motivacions. En tercer lloc, se situa l’“aprendre i ampliar els coneixements” (29%) i el quart “adquirir experiència” (24%). En menor mesura es donen altres motivacions com “ocupar el temps lliure” i “conèixer persones amb les mateixes inquietuds”. En tots dos casos han estat considerades pel 19% de les persones voluntàries. En darrer lloc, el 7% de les persones voluntàries han apuntat altres motivacions. De la pregunta de text obert s’han recollit motivacions diverses, però destaca la recurrència de les vinculades a fer un retorn a la societat i també al sentiment de sentir-se útil.

Gràfic 72 Què et va motivar a fer voluntariat? (pregunta amb opcions multiresposta) Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

“Retornar a la societat part del que m’ha donat”

Extret de l’Enquesta de persones voluntàries 2017

“Retornar la feina educadora que havien fet amb mi des dels 6 anys (cau). I també perquè m’encanten els infants, la natura, i m’hi trobo molt bé allà”
Extret de l’Enquesta de persones voluntàries 2017

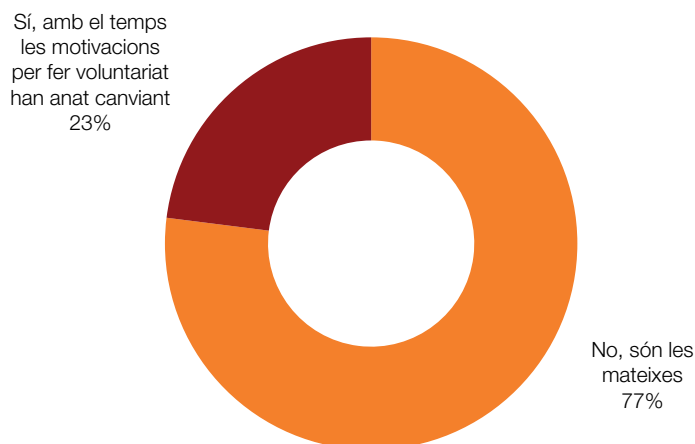
“Fa molts anys que faig voluntariat perquè m’ha permès viure moltes experiències i conèixer molta gent que no hauria conegut”
Extret de l’Enquesta de persones voluntàries 2017

Les motivacions inicials poden haver variat amb el temps. És a dir, el que va provocar l’apropament a l’entitat s’ha pogut transformar en altres elements d’aportació a mesura que s’hi participa. Malgrat que això sembla evident, les dades mostren que per a tres de cada quatre persones voluntàries no han variat les motivacions inicials, en concret el 77% ho afirmen. El 23% sí que ha viscut una evolució en les seves motivacions envers l’activitat voluntària. La informació recollida a les preguntes obertes del qüestionari posen de manifest que el gir en les motivacions es concreta, principalment, en la presa de consciència del valor d’aportació que comporta el voluntariat.

Gràfic 73 Amb el temps, les teves motivacions han variat?

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

“En aquell moment [inici de l'activitat voluntària] m'ho van demanar, a mi no m'hauria passat pel cap”

Extret de l'Enquesta de persones voluntàries 2017

En síntesi

La coneixença de l'organització es fa de manera freqüent a través d'amics i amigues (35%), també per ser una entitat coneguda al barri o municipi (21%) i per les campanyes de sensibilització i crides de voluntariat (20%).

El 52% de les persones voluntàries participa des de fa més de 7 anys en una organització, mentre que el 48% ho fa des del 2011. Aquesta doble convivència dona lloc a un voluntariat dinàmic i divers.

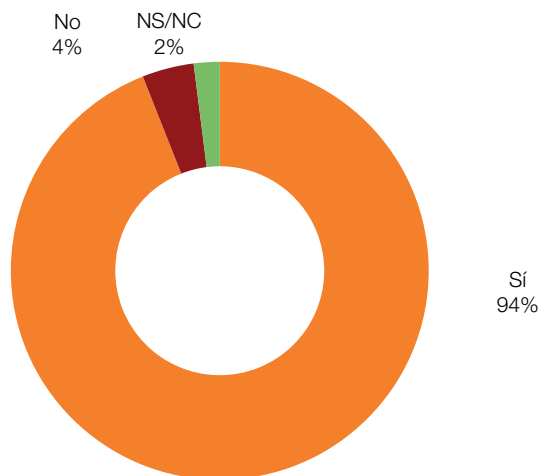
La principal motivació per fer voluntariat és contribuir a fer una societat més justa, solidària i sostenible (56%) i la segona és ajudar persones en situació de vulnerabilitat (48%). El 77% de les persones voluntàries no han variat la seva motivació des que van iniciar l'activitat voluntària.

9.2. Integració en la dinàmica de l'entitat

En el moment que una persona voluntària inicia la seva col·laboració en una entitat, es posa en marxa l'anomenat cicle de voluntariat, que ja s'ha tractat al bloc 7.3 de gestió del voluntariat. El cicle del voluntariat inclou una sèrie d'etapes que van des del coneixement inicial, a l'acollida a l'organització, la vinculació, el seguiment i, en el moment de finalitzar la col·laboració, la desvinculació. En aquest apartat es recullen principalment indicadors sobre la integració de la persona voluntària en l'organització des de la seva perspectiva a fi de complementar la visió de les entitats.

Un element indispensable a l'hora d'encetar l'activitat voluntària és conèixer la missió i els objectius de l'organització. En aquest sentit, el 94% de les persones voluntàries afirmen que, efectivament, quan van arribar a l'entitat se'ls van explicar tant la missió com els objectius que es persegueixen. El 4%, per contra, diu que no se li van explicar i el 2% no ha contestat sobre aquest assumpte.

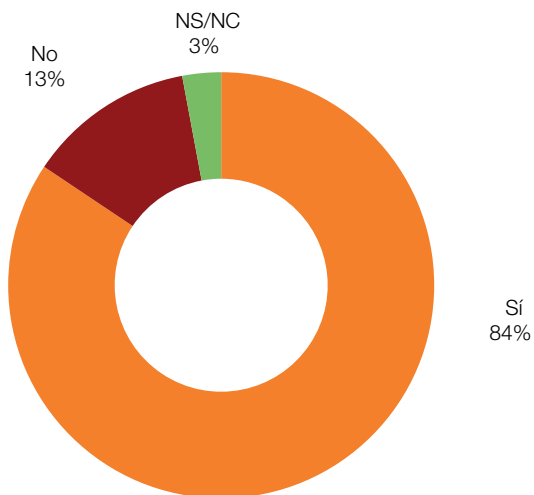
Gràfic 74 Quan vas arribar a l'entitat et van explicar la missió i els objectius de l'entitat? Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

La participació voluntària passa necessàriament per l'encaix que pugui tenir amb la resta d'activitats quotidianes, com ara el temps dedicat a la feina i la família. Per això s'ha de considerar la conciliació de la vida laboral, personal i familiar juntament amb l'associativa. A més de l'adequació d'horaris i dedicacions, atraure persones per realitzar voluntariat requereix conèixer quines són les seves preferències, quines activitats li agradaria poder realitzar. La motivació envers les funcions assignades és un factor d'apoderament del voluntariat i pot contribuir a la fidelització dels equips voluntaris. El 84% de les persones voluntàries afirma que quan va arribar a l'organització se li va preguntar per les seves preferències, tant d'horaris com d'activitats, mentre que un 13% diu que no se li va preguntar en aquest sentit i un 3% no ho sap.

Gràfic 75 Quan vas arribar a l'entitat et van preguntar per les teves preferències de voluntariat (activitats, horaris, etc.)?

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

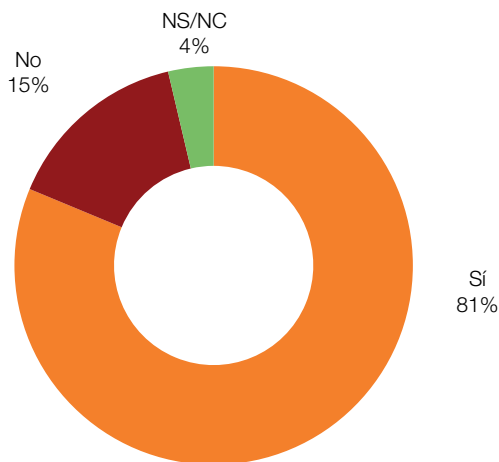

Tal com recullen la Carta del Voluntariat i la Llei 25/2015, les persones voluntàries no sòcies ha d'estar vinculades a un projecte o activitat específica que permeti desenvolupar l'activitat en un marc concret, i s'han de definir quines seran les accions que ha de realitzar i sota quins paràmetres. En aquest sentit, el 81% de les persones voluntàries afirma haver estat vinculada a un projecte o una activitat concreta, mentre que el 15% diu que no es va produir aquesta vinculació i el 4% no ha respost a aquesta qüestió. Aquestes dades posen de manifest la coneixença i l'ús d'eines, per part de les entitats, dels termes recollits a la Carta del Voluntariat, que permeten vetllar pel desenvolupament adequat de l'activitat voluntària.

Gràfic 76 Quan vas arribar a l'entitat et van vincular a l'entitat a través d'un projecte o una activitat concreta?

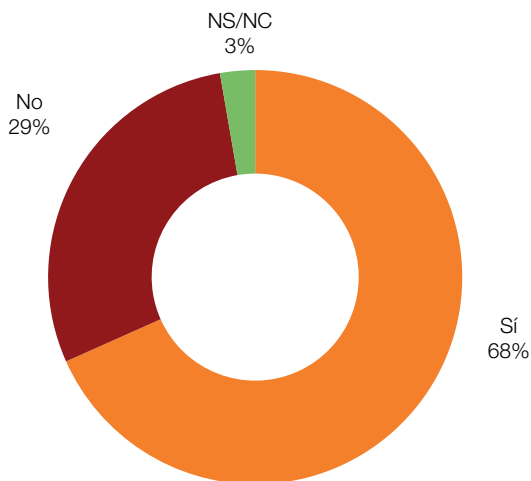
Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

Una altra manera de considerar les preferències de la persona voluntària, i a la vegada aprofitar el seu valor d'aportació, és considerar el seu bagatge i la seva experiència prèvia. La seva formació acadèmica, les feines remunerades que realitza, o ha realitzat, així com altres experiències voluntàries poden constituir un element clau per definir les seves funcions i assignar-la a determinats projectes. A la vegada, el sentiment d'aportació social que es genera a l'hora d'incorporar el coneixement i el saber fer (*know-how*) específics augmenta. El 68% de les persones voluntàries afirma que se li va preguntar en arribar a l'entitat pels seus estudis, feines realitzades, habilitats, etc. El 29% en canvi diu que no se li van plantejar aquests tipus de qüestions i el 3% no ha contestat.

Gràfic 77 Quan vas arribar a l'entitat et van preguntar pels teus estudis, feines realitzades, habilitats, etc.?

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

“A l'època que jo vaig entrar a formar part de l'entitat no es demanava cap tipus de preparació ni titulació, anaves agafant responsabilitats a mesura que t'hi implicaves”

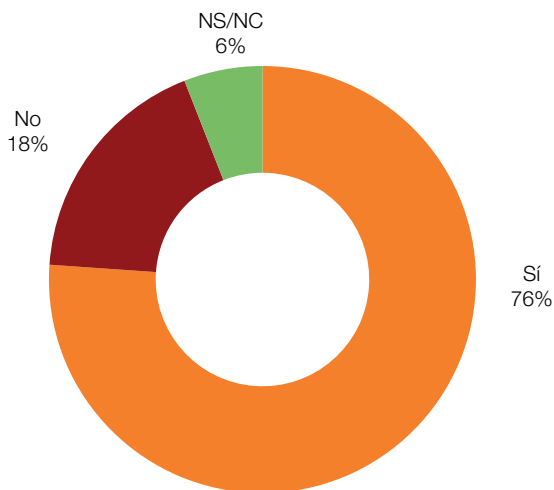
Extret de l'Enquesta de persones voluntàries

La normativa respecte al voluntariat considera els drets i deures que la persona voluntària adquireix en el moment d'iniciar la seva activitat. En les primeres experiències de voluntariat és habitual no estar familiaritzat amb les implicacions derivades de la tasca voluntària. Per això, les entitats tenen un paper clau per afavorir la coneixença dels drets i deures establerts. Quan es pregunta a les persones voluntàries si en van ser informades, s'observa que tres de cada quatre persones voluntàries, en concret el 76%, afirma que en arribar a l'organització se li van explicar els seus drets i deures com a persona voluntària. El 18%, en canvi, diu que no se la va informar en aquest sentit i el 6% no ha contestat aquesta pregunta.

Gràfic 78 Quan vas arribar a l'entitat et van explicar els teus drets i deures com a persona voluntària?

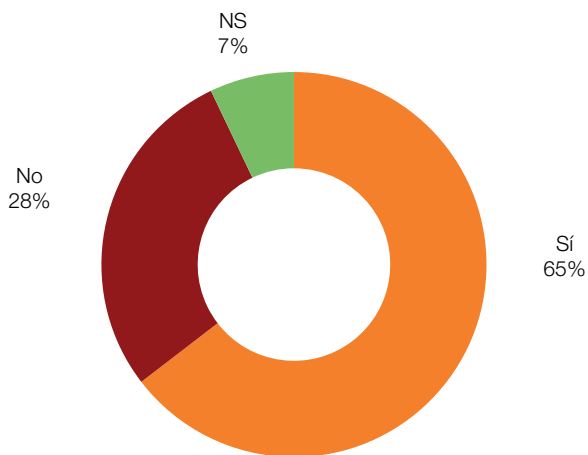
Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

Més enllà de la tasca pedagògica que puguin fer les entitats per informar respecte dels drets i deures de les persones voluntàries, hi ha eines que permeten formalitzar la relació i recollir degudament els compromisos que adquireixen totes dues parts. La carta de compromís, d'acord amb la Llei vigent, té precisament aquest fi. S'ha preguntat a les persones voluntàries si van signar aquest document quan van arribar a l'organització i els resultats apunten que dos de cada tres va signar una carta de compromís. Aquesta xifra s'alinea amb les dades aportades per les entitats, on el 64% afirmava que signava la carta de compromís amb les persones voluntàries. Així mateix, els resultats negatius també se situen en xifres semblants.

Gràfic 79 Quan vas arribar a l'entitat vas signar una carta de compromís per concretar la teva participació com a voluntari o voluntària?

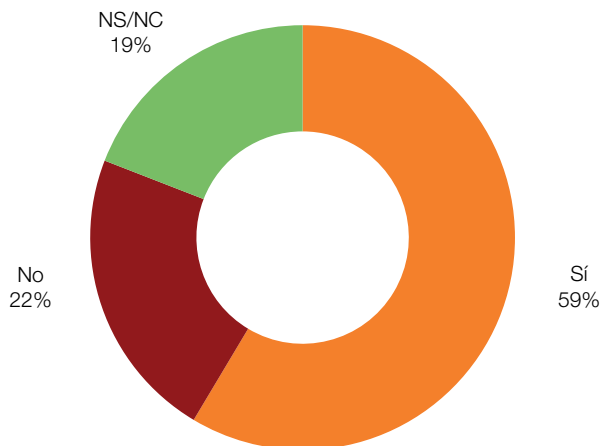
Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

Les persones voluntàries han de tenir una assegurança que les protegeixi en cas accidents. Les entitats són responsables de garantir que totes estiguin degudament cobertes davant possibles imprevistos. En preguntar a les persones voluntàries respecte de l'assegurança, els resultats sembla que indiquen un desconeixement significatiu respecte a aquest tipus de cobertura. L'alt percentatge d'omissió de resposta en aquesta pregunta així ho apunta. El 59% de les persones afirmen que van ser informades d'aquesta assegurança, mentre que el 22% diu que no se les va informar i el 19% no han contestat aquesta pregunta.

Gràfic 80 Quan vas arribar a l'entitat et van fer una assegurança?

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

El percentatge de persones voluntàries que saben que hi ha una assegurança és inferior del que han manifestat les entitats. El 78% de les organitzacions afirma que té una assegurança per a les persones voluntàries. Aquesta distància de 19 punts sembla que s'explica per la manca d'informació que es dona a les persones voluntàries sobre aquesta qüestió. Així, les entitats poden tenir (i de fet en molts casos tenen) interioritzada en la dinàmica la gestió d'assegurances però no necessàriament comparteixen aquesta informació amb la persona voluntària.

En síntesi

L'arribada de la persona voluntària a l'organització inclou de manera generalitzada l'explicació dels objectius i de la missió de l'entitat (94%) i la vinculació a un projecte concret (81%).

Tres de cada quatre persones voluntàries diu que se li van explicar els seus drets i deures en el moment d'iniciar l'activitat voluntària. I el 65% afirmen haver signat la carta de compromís en el moment d'iniciar la col·laboració voluntària. Aquesta xifra es troba alineada amb el que expressen les entitats.

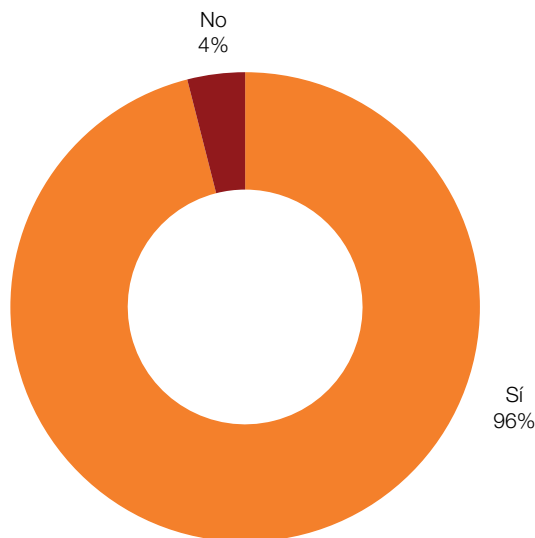
És freqüent preguntar per les preferències (84%) en el moment de començar la vinculació, tant pel que fa a les activitats, com pels horaris i la disponibilitat. En menor mesura es pregunta per la formació i feines realitzades (68%).

Sembla que hi ha un cert desconeixement respecte a l'existència d'una pòlissa d'assegurança per a persones voluntàries. Mentre que el 78% de les entitats afirma que en té una, el percentatge de persones voluntàries que en té constància disminueix fins al 59%.

9.3. Valoració de l'experiència

En aquest darrer bloc es vol recollir la valoració que fan les persones voluntàries de la seva experiència. Un factor que contribueix a generar una visió d'aquesta experiència té a veure amb la part subjectiva, és a dir, amb la seva percepció. Quan es pregunta a les persones voluntàries si se senten acompanyades a l'entitat on participen, la resposta majoritària és positiva, i s'arriba al 96% del total. Només un 4% han manifestat que no se senten acompanyades.

Gràfic 81 Com a persona voluntària, et sents acompanyada a l'entitat?
Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

“Com que som una associació nova tots els socis i voluntaris ens coneixem, ens acompanyem bastant”

Extret de l'Enquesta de persones voluntàries 2017

“El voluntariat a la meua entitat, pel poc temps que el conec, em sembla molt ben gestionat i amb molt suport als voluntaris”

Extret de l'Enquesta de persones voluntàries 2017

“Hi ha dies de tot. Dies en què et veus sola tirant endavant... i a la vegada et veus perduda... Però també hi ha dies en què assisteixes a reunions i veus la gent compromesa i que s'interessa per totes les tasques que es realitzen. Llavors sí que et sents acompanyada, i saps que caminem totes cap a una mateixa direcció”

Extret de l'Enquesta de persones voluntàries 2017

“[Em sento acompanyada] especialment per la persona voluntària coordinadora del projecte en el qual col·laboro”

Extret de l'Enquesta de persones voluntàries 2017

“Em sento acompanyada pels meus companys d'agrupament”

Extret de l'Enquesta de persones voluntàries 2017

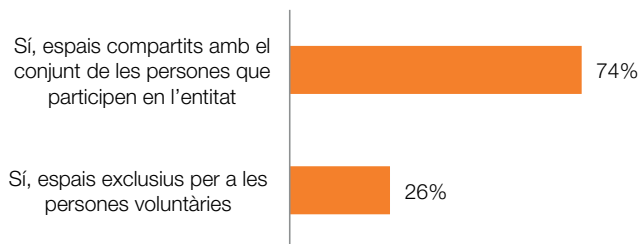
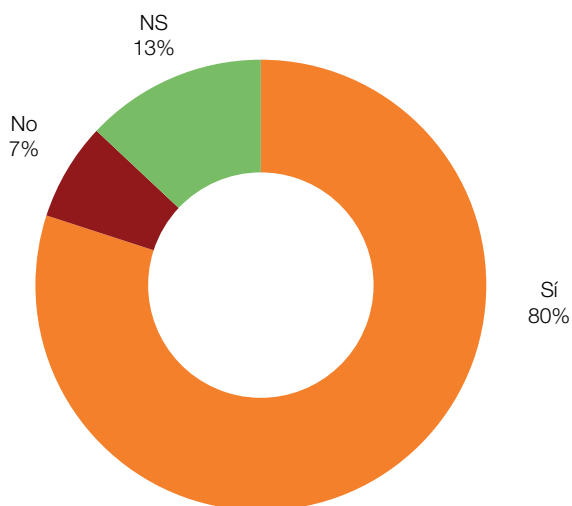
Es considera que els espais de participació, on es poden expressar les opinions i avaluar les activitats, esdevenen espais de valoració de l'experiència voluntària i hi contribueixen positivament. El 80% de les persones voluntàries afirma que a l'entitat hi ha espais on poden participar.

Aquests espais de participació poden augmentar la implicació de les persones voluntàries en la dinàmica organitzativa de l'entitat. El fet que aquests espais siguin compartits amb altres persones, com ara socis, membres de les juntes, etc. configura aquests espais com a llocs de la vida associativa. S'ha recollit també

informació respecte de si aquests espais són exclusius per a persones voluntàries o, en canvi, són compartits amb altres participants. Els resultats apunten que tres de cada quatre són compartits i només un de cada quatre és únicament un espai de valoració del voluntariat.

Gràfic 82 A l'entitat hi ha espais perquè les persones voluntàries doneu la vostra opinió, prengueu decisions, desenvolueu projectes, etc.?

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

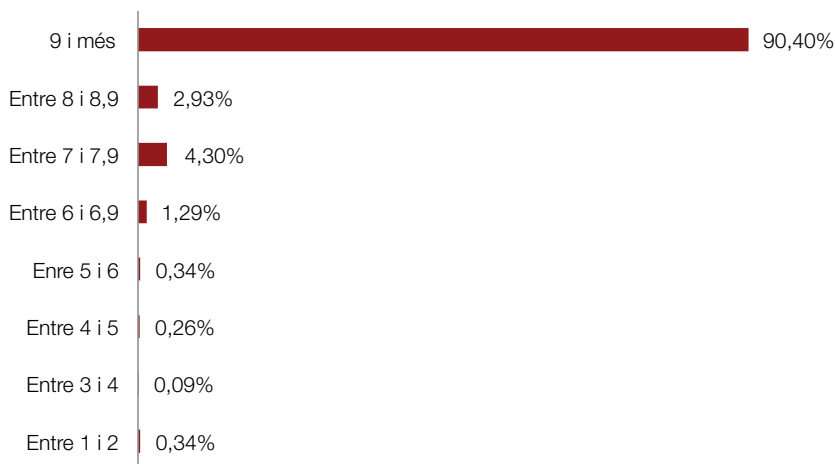

S'ha preguntat a les persones voluntàries sobre la seva valoració global. Per això s'ha demanat puntuar la seva experiència en una escala del 0 al 10. La puntuació mitjana se situa en 7,8 punts sobre 10. Aquesta mitjana no reflecteix adientment la valoració que fan les persones voluntàries. La moda estadística, és a dir, el valor més repetit és el 10 sobre 10. L'anàlisi per trams numèrics permet saber més clarament com puntuen les persones voluntàries la seva experiència. S'observa que el tram que va del 9 al 10 és el majoritari, amb el 90,40% de les valoracions.

Gràfic 83 Puntuació (del 0 al 10) de l'experiència voluntària.

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

“Sóc voluntari per principis. Estimo la natura. M’omple pensar que puc ajudar a fer una societat millor. Però els entrebancs que trobem cada dia per portar a terme els nostres objectius fan perillar la nostra tasca i la nostra voluntat de fer”
 Extret de l'Enquesta de persones voluntàries 2017

“[Del voluntariat en faig] una valoració molt positiva. Et dona la seguretat que estàs aportant alguna cosa a la societat”
 Extret de l'Enquesta de persones voluntàries 2017

“Tot i el ritme de vida que tenim actualment, on el temps val or, resulta molt autorealitzador que puguis dedicar-te mínimament, dins les teves possibilitats, a dipositar el teu granet de sorra a la societat”
Extret de l’Enquesta de persones voluntàries 2017

“Tothom hauria d’experimentar un voluntariat, ja que canvia el punt de vista amb què veus les coses. S’hauria d’invitar molt més a fer voluntariats, encara que ja es fa molt”
Extret de l’Enquesta de persones voluntàries 2017

En síntesi

La pràctica totalitat de les persones voluntàries (96%) afirmen que se senten acompanyades dins de l’entitat.

El 80% de les persones voluntàries participen en espais de valoració, presa de decisions, etc. D’aquestes, el 74% ho fa en espais on participen també altres persones de l’organització (persones sòcies, membres de la junta, etc.).

La valoració global de l’experiència voluntària s’ha mesurat del 0 al 10. La nota més repetida és el 10 i la nota mitjana se situa en el 7,8.

A partir de les preguntes obertes, es pot extreure que el voluntariat es percep com una experiència colpidora.

10. La Llei 25/2015 en el dia a dia de les entitats

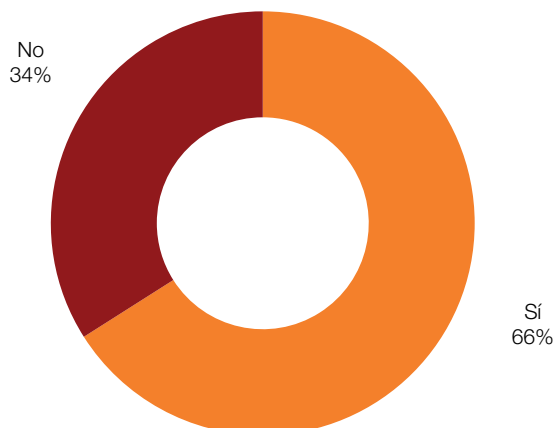

10.1. Coneixement de les entitats

Fa tres anys que va entrar en vigor la Llei del voluntariat i del foment de l'associacionisme. La normativa implica l'adopció de mesures per part de les entitats, que en alguns casos han esdevingut un esforç addicional a la feina que ja s'està fent. En altres casos, la Llei ha estat una guia per posar ordre a diferents accions que ja s'estaven fent. En darrer terme, hi ha entitats de petita dimensió que encara no s'ha adequat plenament al marc normatiu vigent. Tot i no incloure sancions, la Llei ha de permetre vetllar pels drets i deures de les persones voluntàries i també de les entitats, tot fomentant la participació ciutadana a la societat civil organitzada.

La coneixença de la Llei és l'element bàsic per complir-la. Els resultats d'*El Panoràmic 2017* mostren que dos de cada tres entitats coneixen la Llei i, per tant, una de cada tres no la coneix.

Gràfic 84 Coneixeu la Llei 25/2015? Font: *El Panoràmic 2017*

“Nosaltres ho teníem tot, però en el moment d’aplicar-ho, és el fet de poder explicar-ho al voluntariat... i així se senten més reconeguts. És important no tenir només un nom i el telèfon, sinó que hi ha un conveni de pertinença a l’entitat. Això ha millorat i, fins i tot, penso que es poden fer moltes més coses, per exemple, per buscar feina és útil. Que es posi en valor el rol del voluntari”

Extret dels grups de discussió

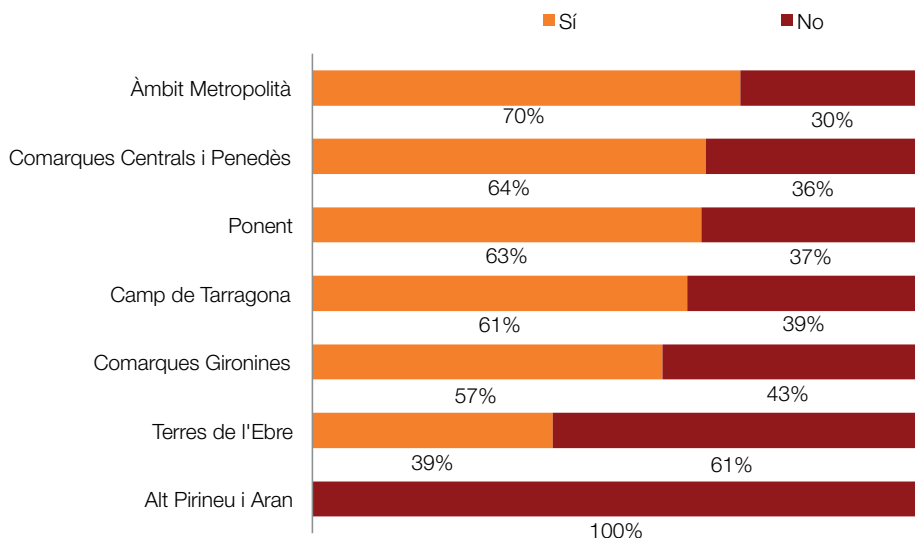
En els grups de discussió s’ha debatut intensament respecte de les implicacions de la llei en el dia a dia de les entitats. La Llei es valora, en general, positivament, ja que descriu i consolida un marc normatiu a favor de les organitzacions i les persones voluntàries. També defineix i reconeix el rol dels voluntaris i voluntàries i suposa una eina de millora per a les entitats pel que fa a la gestió i la formació de les persones voluntàries. Però, alhora, ha creat una certa inseguretat i ha plantejat alguns problemes per poder definir i gestionar els perfils de persones voluntàries que no són estrictament els que es descriuen.

D’acord amb els discursos generats en els grups, s’ha pogut establir l’existència de tres velocitats pel que fa al seguiment de la Llei, atenent diferents factors, com la territorialitat, la grandària de les organitzacions i la pertinença a organitzacions de dimensió gran (en el cas de les subseus). Així, sembla que el grau de coneixença i la forma de concebre l’actual Llei difereix significativament entre l’entorn metropolità i altres territoris. El seu grau d’implementació varia també en funció de la grandària i, per tant, de l’existència d’estructures. En el cas de les entitats disseminades en el territori, varia segons la pertinença a organitzacions de dimensió gran, que els faciliten la informació, la documentació i, fins i tot, la formació.

Contrastant aquesta anàlisi amb les dades obtingudes a l’enquesta d’*El Panoràmic* s’observa que, efectivament, la coneixença varia segons el territori. A l’Àmbit Metropolità és on més organitzacions afirmen que coneixen la Llei (70%), seguit de les Comarques Centrals i el Penedès (64%). Una coneixença molt semblant és la que hi ha a Ponent (63%), i baixa lleugerament en el cas del Camp de Tarragona (61%). En el cas de les Comarques Gironines, la Llei la coneixen el 57% de les entitats. A les Terres de l’Ebre, en canvi, el percentatge d’entitats que afirmen que la coneixen es redueix al 39% i en el cas de l’Alt Pirineu i Aran no hi ha hagut cap entitat de les que participava a l’enquesta que la conegués.

Gràfic 85 Coneixeu la Llei 25/2015? Dades segons les demarcacions.

Font: Panoràmic 2017

En síntesi

Dos de cada tres entitats (66%) coneixen la Llei 25/2015, de 30 de juliol, de voluntariat i foment de l'associacionisme. L'anàlisi per territoris posa de manifest que es coneix més en indrets amb més població (i, per tant, més urbans).

Les entitats perceben positivament la Llei, però les que disposen de menys estructures i suports tenen més dificultat per implementar-la.

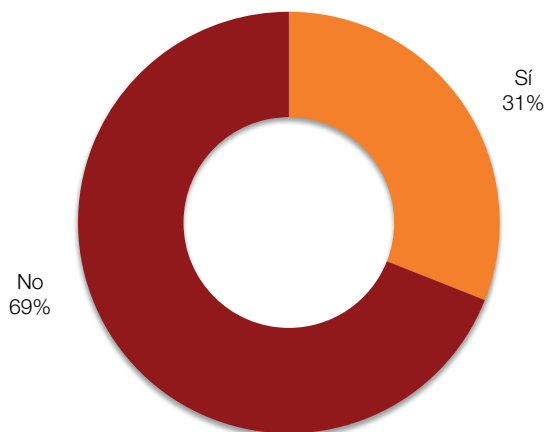
10.2. Coneixença per part de les persones voluntàries

Respecte a la coneixença de la Llei, l'altre element que cal analitzar és si les persones voluntàries coneixen la Llei que regula aquesta activitat. Per tant, a l'enquesta adreçada a persones voluntàries també s'ha preguntat pel coneixement de la Llei. Els resultats apunten que dos de cada tres persones voluntàries desconeixen l'actual Llei. Per tant, els resultats són, pràcticament, invertits respecte a la coneixença de les entitats. Tot i que les entitats la coneixen, això no implica necessàriament que els seus equips voluntaris també. Tampoc que totes

les persones que fan voluntariat, fins i tot en una mateixa organització, tinguin el mateix nivell de coneixement.

Gràfic 86 Coneixeu la Llei 25/2015?

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

La coneixença de la Llei per part de les persones voluntàries depèn, en gran mesura, de la informació que aportin les entitats, ja que per al conjunt de la ciutadania aquest tipus de marc normatiu passa desapercbut. La importància de conèixer els termes que es consideren a la Llei pel que fa a l'activitat voluntària permet als voluntaris i voluntàries exercir plenament els seus drets.

L'encreuament amb possibles variables explicatives aporta llum respecte al coneixement o desconeixement de la Llei. Aquesta coneixença es relaciona amb un grau d'implicació més alt en l'organització i, en general, amb una coneixença d'altres elements que es consideren en la gestió de l'activitat voluntària (i incorporades a la Llei). A tall d'exemple, les persones voluntàries que afirmen que coneixen la Llei també saben majoritàriament si la seva entitat té una pòlissa d'assegurança que dona cobertura a la seva participació.

“Des de les entitats hi ha la responsabilitat d’informar la persona voluntària en el marc de la Llei i de les diferents tasques que pot fer a l’entitat”

Extret dels grups de discussió

En síntesi

Gairebé una de cada tres persones voluntàries (31%) coneix la Llei 25/2015, de voluntariat i foment de l’associacionisme. Aquesta xifra és 35 punts inferior a la coneixença que en tenen les entitats. La coneixença de la Llei es vincula amb un coneixement més profund de l’entitat i la seva organització.

11. Reptes del voluntariat i l'associacionisme

11.1. Diferents realitats associatives al territori

Repte 1: cal una adaptació en clau territorial de la intervenció amb les entitats.

Tot i que hi ha trets comuns en el conjunt de les entitats catalanes, algunes dades numèriques i també les reflexions recollides en els grups de discussió apunten que la diversitat territorial esdevé determinant per configurar els diferents models d'associacionisme i participació. D'acord amb els *inputs* recollits, s'han establert quatre àmbits territorials, que es distingeixen per les seves dinàmiques i realitats diferents.

D'una banda la Regió Metropolitana de Barcelona, que inclouria el segon i, fins i tot, el tercer cinturó de la capital. En aquest territori s'hi troben la gran majoria de seus centrals de les organitzacions de dimensió gran, que disposen de recursos per a l'impuls i la consolidació de projectes. Les dinàmiques de la conurbació urbana condicionen les relacions entre persones i, per tant, també les interaccions socials que s'hi estableixen. Es pot afirmar que aquesta és la gran bossa de l'associacionisme i el voluntariat del país, atrets per l'efecte capitalitat de la ciutat de Barcelona. És aquí també on es prenen moltes de les decisions que afecten les polítiques de suport a les entitats catalanes.

En un segon àmbit territorial s'hi podria incloure les demarcacions de Girona, Tarragona, les Comarques Centrals i la ciutat de Lleida que, amb una dinàmica associativa rica i diversa, viuen una realitat pròpia amb una certa distància de la capital, però amb recursos que permeten, en general, mantenir l'activitat i donar-hi rellevància i continuïtat. Segurament hi ha una certa percepció de desatenció,

però sembla que les mateixes dinàmiques de les associacions sovint equilibren aquesta realitat. I és que en aquests territoris hi ha una presència significativa de subseus i delegacions d'organitzacions d'àmbits territorials catalans i estatals, i també d'entitats federades a organitzacions de segon nivell.

Un tercer àmbit territorial amb característiques pròpies seria el configurat per les comarques de Ponent (tret de Lleida capital) i les Terres de l'Ebre. En aquest territori la realitat associativa presenta certes debilitats pròpies de zones rurals. Les entitats amb més fortaleses són les que estan vinculades com a seccions o delegacions d'organitzacions d'àmbit de país, ja que l'entitat de referència proveeix respostes a les mancances que hi pugui haver. En paral·lel, hi ha una riquesa de petites organitzacions arrelades al territori, sense una entitat superior de referència o federació de pertinença, que presenten una certa debilitat estructural i orgànica. Això sovint provoca situacions de complexitat en la gestió de les activitats. A més, és en aquestes entitats on més es dona una percepció de llunyania, física i política, respecte d'on es prenen les decisions i s'expressa una certa desatenció cap a les especificitats de les entitats en aquests territoris.

Finalment, cal considerar de manera diferenciada les comarques de l'Alt Pirineu i Aran. En aquest cas el model associatiu es desenvolupa més amb formes comunitàries que amb formes estrictament formalitzades. La realitat associativa hi és present, però també es pot afirmar, a partir de certes constatacions recollides en els grups de discussió, que les persones s'agrupen de manera més o menys espontània davant de necessitats socials concretes o iniciatives de participació. La realitat d'aquest territori demana una aproximació específica, ja que tot i haver-hi presència d'entitats tradicionals, no hi ha un teixit associatiu fort, però segurament sí que hi ha un compromís, com s'ha dit, que no es vehicula per organitzacions formals, sinó per iniciatives amb un cert grau d'informalitat.

El repte que es planteja per donar resposta a aquesta diversitat de realitats aniria encaminat a atendre de manera personalitzada les especificitats del territori, impulsant programes de suport de l'associacionisme *ad hoc*, facilitant el suport a la creació de noves entitats, assessorament, etc.

11.2. Implementació de la Llei 25/2015 a diferents velocitats

Repte 2: cal impulsar el coneixement de la Llei 25/2015 entre les entitats, sobretot les més petites.

Hi ha diversos factors vinculats a la participació als quals la Llei ha donat rellevància i el teixit d'entitats la considera, sense cap mena de dubte, des d'una perspectiva positiva. La Llei ha regulat l'elaboració dels plans de voluntariat, cosa que ha interpel·lat les entitats que no en tenien a descriure i a sistematitzar la incorporació de les persones voluntàries, a descriure el rol que tindran i les tasques que desenvoluparan. També ha animat a establir un pla de formació. Les organitzacions compten, doncs, amb un protocol d'actuació durant tot el cicle del voluntariat. D'acord amb el que s'ha manifestat en els grups de discussió, el pla de voluntariat ha ajudat a fer un replantejament dels objectius, a poder-los estructurar i, fins i tot, a reubicar el voluntariat en un espai més central de l'entitat. Les organitzacions manifesten que el nou marc normatiu ha ajudat a endreçar l'activitat voluntària i ha comportat avantatges a l'hora de sistematitzar-la.

Les entitats han incorporat (i encara estan incorporant) els elements recollits a la Llei a diferents velocitats. Com a conseqüència de l'anterior repte (i tal com s'ha avançat amb algunes dades quantitatives) hi ha diferents ritmes a l'hora d'implementar-la. Sobretot les entitats petites i ubicades en zones menys poblades manifesten dificultats per elaborar un pla de voluntariat. En aquest sentit, en els grups de discussió s'apunta a l'esforç que suposa l'obligatorietat de disposar d'una documentació que cal generar i registrar. Des d'algunes entitats de petita i mitjana dimensió es llegeix com una càrrega burocràtica afegida, difícil de gestionar en el treball diari.

Malgrat les dificultats burocràtiques, de forma generalitzada les entitats valoren positivament i comparteixen el contingut de la Llei. Alhora, consideren que la Llei ha deixat alguns buits pel camí, com per exemple les col·laboracions puntuals. Aquestes persones segurament no reben la formació que reben els equips voluntaris ni tampoc són incorporades al mateix registre, cosa que pot comportar alguna disfunció, com no disposar, ni que sigui per a una activitat puntual, de l'assegurança obligatòria que exigeix la Llei.

En aquest sentit, s'apunten idees d'acció des d'un vessant pedagògic sobre allò que la Llei considera voluntariat i el que no, perquè les entitats cada vegada més ho puguin aclarir i anar cap a una regulació de les activitats de voluntariat que queden en una situació de certa indefinició.

“Que el voluntari faci una acció puntual en una acció concreta, no considero que no s'hagi d'incloure com a voluntari. El projecte i l'entitat són els que reben l'acció del voluntariat, si l'acció del voluntari serveix per a tot un projecte, fa incidència social. No és excloent”

Extret dels grups de discussió

11.3. El valor del voluntariat

Repte 3: cal promoure una millor visualització del rol i la importància del voluntariat, tant a nivell intern de les entitats com cap a la ciutadania.

El 3r Congrés Català de l'Associacionisme i el Voluntariat (3CCAV) fixava com a objectiu aconseguir més reconeixement social i competencial de la tasca de les entitats, però també de les persones voluntàries. Aquest fet, malgrat que ens pugui semblar una obvietat, demostra que les persones voluntàries són essencials per al desenvolupament dels projectes de transformació social i que hi ha una demanda clara per al reconeixement a diferents nivells. Això és així per a molts i diversos tipus d'entitats, d'acord amb el que s'ha recollit en els grups de discussió, que constaten que depèn precisament de les persones voluntàries que les activitats que es realitzen puguin tenir més o menys impacte, beneficiar més o menys persones o tenir un determinat nivell de qualitat.

“[Un repte respecte al voluntariat és] donar l'acompanyament i reconeixement de la tasca que desenvolupa dins de l'entitat, perquè pugui seguir creixent i expliqui el treball desenvolupat per l'entitat dins el camp de la sensibilització/ incidència política”

Extret dels grups de discussió

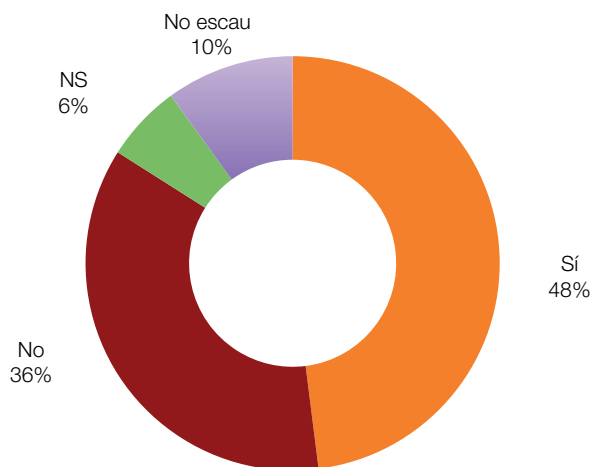

Val a dir també que el voluntariat és present, amb diferents formes, models, nivells de compromís, etc., en molts àmbits del món no lucratiu. És, per tant,

una realitat viva i dinàmica. El model de voluntariat que s'ha desenvolupat a Catalunya ha esdevingut eina d'identitat, de cohesió i de participació en la vida comunitària. En molts casos ha estat a partir de l'aportació voluntària que s'han pogut posar en marxa iniciatives desenvolupades des del principi de solidaritat i de forma desinteressada.

D'acord amb aquestes constatacions, la demanda de més reconeixement està molt present i estesa, considerada com un element per afavorir l'activitat voluntària. En els grups de discussió (recollint el relleu de l'objectiu plantejat al 3CCAV esmentat a l'inici d'aquest epígraf) s'ha parlat de manera recurrent sobre la necessitat de treballar, tant internament com externament, per posar en relleu l'important rol del voluntariat. El fet que el reconeixement de l'activitat voluntària sigui encara un repte es posa de manifest també a partir de les dades quantitatives. Segons les dades recollides, la meitat de les entitats amb programes de voluntariat certifiquen les activitats i projectes on ha participat les persones voluntàries, però el 36% no ho fa, el 10% considera que no escau i el 6% no ho sap.

Gràfic 87 Es certifiquen les activitats i projectes on ha participat la persona voluntària? Font: *El Panoràmic 2017*

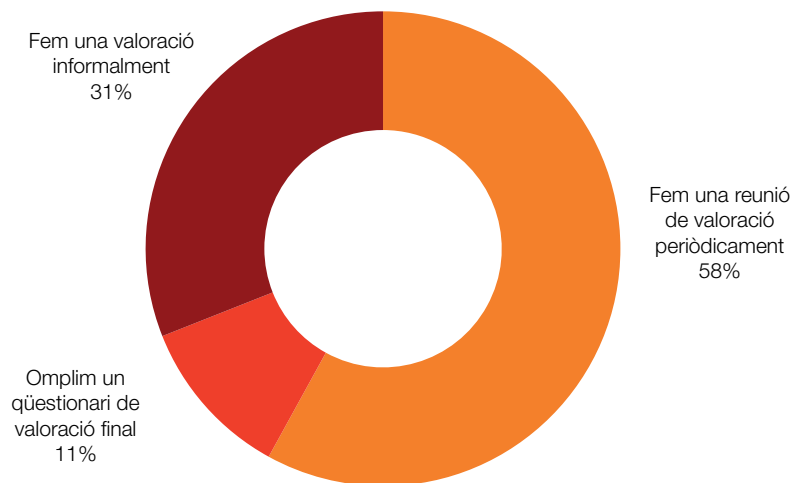
Cal considerar que el valor del voluntariat no tan sols es reconeix a través d'un certificat, sinó que hi ha altres eines per emfatitzar el seu valor. El rol que

desenvolupen en les organitzacions, els espais on participen, etc., són també elements de reconeixement. A l'enquesta adreçada a persones voluntàries s'han recollit alguns indicadors en aquest sentit. Un, com s'ha avançat al bloc 9, és que el 80% de les persones voluntàries afirma que a l'entitat hi ha espais per donar la seva opinió, prendre decisions, desenvolupar projectes, etc. I d'aquest 80%, el 72% ho fa conjuntament amb persones sòcies, membres de junta, persones remunerades, etc., i el 26% ho fa només des de l'equip de persones voluntàries, sense que hi hagi relació amb altres persones de l'organització.

Un segon indicador té a veure amb la percepció de les persones voluntàries respecte al desenvolupament de les activitats. Aquesta percepció s'acostuma a recollir mitjançant una valoració, que pot tenir diferents formats: reunió, qüestionari o, altrament, fer-se de manera informal. El resultat de l'Enquesta de persones voluntàries apunta que el 85% de les persones voluntàries valoren les activitats en què participen. D'aquest 85%, s'han analitzat els tres formats de valoració esmentats. El 58% realitza la valorització mitjançant una reunió periòdica, l'11% mitjançant un qüestionari de valoració i el 31% de manera informal.

Gràfic 88 Com feu la valoració de l'activitat?

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

11.4. Moltes maneres de viure el voluntariat

Repte 4: cal promoure que les entitats reflexionin i clarifiquin el rol dels diferents perfils de persones que les integren.

El teixit d'entitats a Catalunya és ric i divers, igual que ho són les maneres de viure i gestionar el voluntariat. És evident que la dimensió de les entitats, els recursos disponibles, el territori on desenvolupen la seva activitat, etc., condicionen de diferent manera la participació voluntària. Per tant, més que parlar d'un voluntariat es pot parlar de molts voluntariats. Fent un repàs sintètic d'alguns elements identificats en els grups de discussió que determinen les diferents experiències voluntàries trobem, entre d'altres, conceptes i idees com els equips mixtos, els rols dels òrgans de govern, el voluntariat puntual versus el voluntariat continuat, les formes híbrides, etc., que mostren la temperatura d'aquesta diversitat a què ens referíem.

En el cas dels equips mixtos, per exemple, hi ha un consens força generalitzat que la persona voluntària ha d'acompanyar el personal remunerat, i la seva responsabilitat ha de ser menor. També hi ha acord en el fet que en cap cas el voluntari o voluntària ha de substituir una persona remunerada i així se li explica. Dit això, a la pràctica sembla que a vegades hi ha una línia molt fina per poder distingir quines són les tasques específiques que es poden desenvolupar i quines no. De fet, en aquests casos es percep una certa confusió entre les tasques que poden fer les persones voluntàries i les que només poden fer les persones remunerades.

“Els estudiants en pràctiques no són persones voluntàries, però a la vegada treballen freqüentment amb les persones voluntàries. En el meu cas, als estudiants de pràctiques també els dono les cartes de voluntariat. Al final de l'any passen més d'una trentena d'estudiants en pràctiques i potser cal pensar-ho més i reflexionar sobre el seu rol”
Extret dels grups de discussió

El mateix passa amb les juntes, que són les que assumeixen les responsabilitats i prenen les decisions i que sovint estan formades per voluntaris que fan possible la tasca del dia a dia. Novament en entitats amb més estructura i pressupost, segurament els rols queden més ben definits, però no és el cas de les

organitzacions de petita dimensió. Tot i que l'actual marc normatiu ja ho recull, hi ha una desconexió sobre els termes en què es pot participar com a persona voluntària quan s'és, a la vegada, membre d'un òrgan de govern.

La Llei 25/2015 recull en el preàmbul i articulat una sèrie de consideracions que han de facilitar aquesta separació de rols, atès que indica en quines situacions no es pot fer voluntariat dins de l'entitat. Cal recordar que la manca de contraprestació no és l'únic criteri per determinar què és i què no és voluntariat. No obstant això, les entitats sovint presenten dubtes en alguns aspectes, tal com indiquen els resultats de l'Informe. Aquesta qüestió també es va debatre en algun moment del procés territorial del 3r Congrés Català de l'Associacionisme i el Voluntariat, i es va posar de manifest que per a algunes entitats aquesta qüestió de la clarificació de rols era molt necessària per ajudar a la bona convivència dels diferents perfils de persones que les integren. El repte és, doncs, continuar donant elements a les entitats perquè puguin definir i clarificar què és voluntariat i què no ho és.

11.5. Corresponsabilitat

Repte 5: cal apostar per la corresponsabilitat entre persona voluntària i entitat per enfortir el vincle i actuar amb més qualitat i compromís.

Les entitats, en general, fomenten que les persones voluntàries participin en l'organització i que s'involucrin en les activitats que desenvolupen. La participació puntual, quan es dona de forma recurrent, acostuma a ser un senyal de feblesa. La manca de fidelització, doncs, comporta menys implicació amb l'entitat i amb el seu projecte. Un repte habitual per a les organitzacions (i recollit en edicions anteriors d'*El Panoràmic*) es relaciona amb l'apropament a la ciutadania i amb la manera treballar el grau d'implicació de la base social. L'augment de compromís contribueix a complir millor la missió i a tenir un impacte més gran en l'entorn.

Pel que fa a les persones voluntàries i, en general, a la base social, un grau més alt d'implicació es tradueix sovint en més coneixement de l'entitat i del seu funcionament. El fet de conèixer de manera més acurada els mecanismes i les eines de gestió pot contribuir a l'apoderament de les persones i a ser més conscients dels drets i deures de la seva participació.

Hi ha un element determinant en la Llei i és el que fa referència a la sistematització de manera clara dels drets i deures de les persones voluntàries, que interpel·la les entitats a informar i assessorar els seus equips voluntaris respecte a les tasques que poden realitzar, en quines condicions, etc., i què és el que n'espera l'entitat. A la vista dels resultats numèrics, segons els quals tres de cada quatre persones voluntàries desconeixen l'existència de la Llei, sembla que cal amplificar els mitjans per donar a conèixer la normativa i els elements clau. Conèixer els drets i els deures permet dinamitzar l'acció voluntària des de la corresponsabilitat i és essencial per evitar situacions de mala praxi i d'aprofitament de l'activitat voluntària. Així, el lliure exercici dels drets i deures de les persones voluntàries passa necessàriament per tenir coneixement respecte de les implicacions de la seva participació en els termes que recull la Llei.

11.6. La formació del voluntariat

Repte 6: cal impulsar la formació del voluntariat, difonent i posant a l'abast de les entitats recursos formatius que facilitin la concreció del seu pla de formació.

El pla de formació adreçat a les persones voluntàries, que la Llei estableix que les entitats han de redactar i dur a terme, ha de ser una eina fonamental que permeti tant formar les persones en l'activitat concreta que desenvoluparan, com també en tots els aspectes de dret, deures i coneixement de la missió de l'entitat. D'aquesta manera, també es facilita que la reflexió sobre el coneixement, les habilitats i les competències que fan les persones que coordinen la participació de voluntariat a cada una de les entitats es vehiculi en propostes concretes de capacitació.

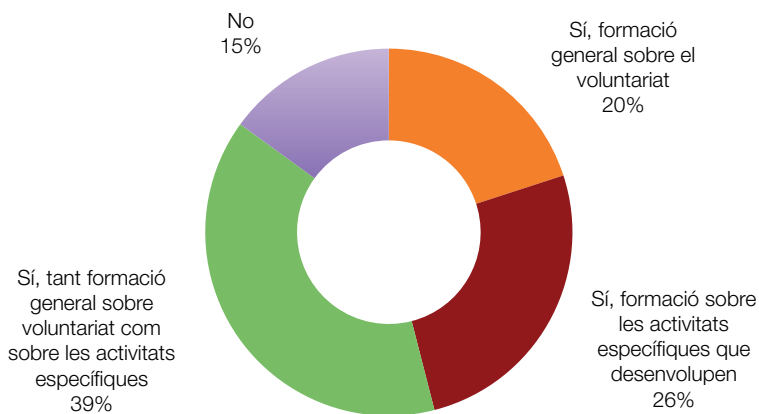
Algunes de les entitats que van participar en els grups de discussió van posar de manifest que la formació vinculada al voluntariat en general —i no tan lligada a l'activitat concreta que les persones desenvolupen— no era tan atractiva de fer com la que sí que té una relació directa amb l'activitat. Cal, doncs, fer més atractiva aquesta formació perquè les persones voluntàries tinguin clar què significa el voluntariat, què es pot i no es pot fer, quins són els límits, els drets i deures, entre altres aspectes troncal, ja que és bàsica perquè emmarca el voluntariat com a fenomen (amb les motivacions, diferents aspectes, valors...) i resulta necessària per comprendre que no n'hi ha prou amb les ganes de fer i no percebre remuneració.

Per poder donar resposta, justament, a aquesta necessitat, la Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària (DGACC), conjuntament amb les escoles de formació del Pla de formació de l'associacionisme i el voluntariat de Catalunya (PFAVC), dona un impuls a la formació inicial del voluntariat, amb la potenciació del Curs d'Iniciació al Voluntariat (CIV), tant a la versió presencial com a la versió en línia. És un recurs per a les entitats que, d'aquesta manera, ja tenen a la seva disposició una formació bàsica que es considera necessària per incorporar al seu pla de formació, com a mesura que garanteix que tothom que s'incorpora a l'entitat entén què és el voluntariat i també permet reflexionar sobre les motivacions personals que porten a cada individu a fer voluntariat.

A banda d'aquesta qüestió sobre la formació inicial del voluntariat, també cal fer un incís sobre el percentatge de voluntariat que manifesta que no rep cap formació. Es considera que és un percentatge encara elevat. Pot ser que les entitats on participen aquests voluntaris no tinguin la necessitat de formació del seu voluntariat, no coneguin els recursos formatius que ja existeixen o no tinguin elaborat un pla de formació que emmarqui l'estratègia formativa vinculada al seu pla de voluntariat. En tot cas, actualment hi ha recursos que poden donar suport a les entitats en aquest sentit, concretament el Pla de formació de l'associacionisme i el voluntariat de Catalunya i el servei d'acompanyament, gratuït per a les entitats, impulsats per la DGACC, i que caldrà difondre al màxim perquè les entitats els coneguin i els utilitzin si ho necessiten.

Gràfic 89 T'han ofert fer activitats formatives?

Font: Enquesta de persones voluntàries 2017

11.7. El relleu generacional i la consolidació del voluntariat a Catalunya

Repte 7: cal impulsar el relleu generacional de les entitats i la seva adaptació als nous perfils de voluntariat.

El futur de voluntariat es planteja necessàriament vinculat a la perspectiva demogràfica. Si interpretem les dades que hem analitzat precedentment, podem afirmar que parlar de voluntariat és parlar de quelcom que involucra especialment gent jove i persones grans. Així, doncs, tenint present que la tendència demogràfica a mitjà termini és l'augment de l'esperança de vida i el consegüent procés d'envelliment de la població, la conseqüència lògica apunta que la piràmide d'edats de la participació voluntària s'eixamplarà, cada cop més, pels fragments d'edat més elevada, a la part alta de la piràmide.

En aquest sentit és rellevant el parer que algunes entitats d'acció social han manifestat als grups de discussió sobre les dificultats per procedir al procés d'acompanyament en el tancament de la col·laboració voluntària de persones grans i, més especialment, com gestionar el canvi generacional en moltes entitats de voluntariat, no només les de l'àmbit social. En aquesta línia incidia especialment una de les propostes del 3CCAV quan explícitament reclamava que calia avançar cap al relleu i l'intercanvi generacional de les entitats. Cal, per tant, després de molts anys de participació, gestionar la sortida i desvinculació de persones que han fet de la participació voluntària la seva tasca principal, cosa que obliga a plantejar la participació voluntària des d'aquesta perspectiva per tal d'adequar les necessitats d'entitats i equips a les noves realitats que es van configurant, sense menystenir, de cap manera, la contribució de la gent gran en el model català de voluntariat.

Malgrat aquestes constatacions demogràfiques i les dificultats en el relleu generacional, es pot extreure la conclusió que, en opinió de les persones participants, les entitats gaudeixen d'un bon estat de salut. Les dades indiquen el constant creixement del sector i el naixement continu d'entitats. Amb això, es posa de manifest l'existència d'una massa crítica a la societat que vol esdevenir agent de transformació.

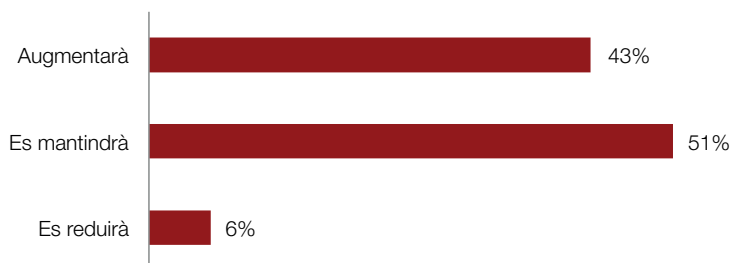
En aquest sentit els equips voluntaris hi tenen un paper clau. Amb prop de mig milió de persones, aconsegueixen cada dia avançar cap a un model partici-

patiu de ciutadania en àmbits tan diversos com l'acció social, el lleure o el medi ambient, entre molts d'altres, i demostren que un tret característic del teixit associatiu català és el fet de ser un moviment divers, transversal i molt ric, en què la presència de diferents col·lectius i la seva pluralitat d'acció és clau per donar resposta als nous reptes de la nostra societat.

Pel que fa a la percepció de les entitats respecte als seus equips voluntaris, els resultats apunten una percepció positiva en relació amb el seu creixement: el 43% de les entitats creu que el nombre de persones voluntàries en els propers tres anys augmentarà. El 51% considera que el nombre de persones voluntàries es mantindrà i només el 6% creu que es reduirà. Es tracta, doncs, d'un model de participació consolidat en l'entorn.

Gràfic 90 En els propers tres anys, el nombre de persones voluntàries a l'organització...

Font: *El Panoràmic 2017*

12. Realització de l'estudi

12.1. Fitxa tècnica d'El Panoràmic 2017

Tipus d'estudi. Quantitatiu

Marc. Respostes recollides en el marc d'El Panoràmic 2017

Àmbit. Catalunya

Univers. Organitzacions sense ànim de lucre i grups informals

Calendari de treball de camp. Del setembre fins al desembre del 2017

Recollida d'informació. Aplicació professional per a la recollida de respostes a través del qüestionari en línia amb preguntes tancades, obertes i semiobertes. També qüestionari en plantilla de documents i qüestionari breu.

Dimensió de la mostra. 2.342 respostes vàlides (1.401 completes vàlides, 517 parcials vàlides i 424 reduïdes vàlides).

Nivell de l'error.

- Nivell de confiança: 95,5%
- Variància: $p=q=0,5$
- Error màxim admissible: 1,90%

Tractament de les dades i anàlisi. Depuració, recodificació i càlcul de variables. Estadística descriptiva, estadística no paramètrica i tècniques de mostreig.

12.2. Fitxa tècnica de l'Enquesta de persones voluntàries 2017

Tipus d'estudi. Quantitatiu

Àmbit. Catalunya

Univers. Persones voluntàries participants a través de programes de voluntariat en entitats sense afany de lucre.

Calendari de treball de camp. Del novembre del 2017 fins al febrer del 2018.

Recollida d'informació. Aplicació professional per a la recollida de respostes a través del qüestionari en línia amb preguntes tancades, obertes i semiobertes. També qüestionari en plantilla de documents i recollida telefònica de respostes.

Disseny mostral. Mostreig per efecte bola de neu amb control de quotes per territoris (comarques).

Dimensió de la mostra. 3.033 realitzades, 3.025 vàlides.

Nivell de l'error.

- Nivell de confiança: 95,5%
- Variància: $p=q=0,5$
- Error màxim admissible: 2,52%

Tractament de les dades i anàlisi. Depuració, recodificació i càlcul de variables. Estadística descriptiva, estadística no paramètrica i tècniques de mostreig.

12.3. Fitxa tècnica dels grups de discussió

Dates i llocs de realització dels grups

Grup	Data	Territori	Espai
GdD1	13/02/18	Comarques Gironines	Hotel d'entitats La Rutlla, Girona
GdD2	14/02/18	Camp de Tarragona	Hotel d'entitats Riu Llobregat, Tarragona
GdD3	15/02/18	Terres de l'Ebre	Punt TIC Casal de gent gran de Tortosa, Tortosa
GdD4	20/02/18	Àmbit Metropolità	Hotel d'entitats La Pau, Barcelona
GdD5	21/02/18	Alt Pirineu i Aran	Casal cívic de Sort, Sort
GdD6	22/02/18	Àmbit Metropolità	Hotel d'entitats de Gràcia, Barcelona
GdD7	26/02/18	Àmbit Metropolità	Centre cívic Can Roca, Terrassa
GdD8	13/03/18	Catalunya Central	Centre cívic Igualada - Casal del Passeig, Igualada
GdD9	05/03/18	Ponent	Casal cívic de Lleida, Lleida
GdD10	06/03/18	Àmbit Metropolità	Casal cívic Cornellà - Font Santa, Cornellà de Llobregat

Dinàmica de les sessions

Reflexió i debat compartit a partir d'un guió preestablert de preguntes entorn la realitat del voluntariat i de l'exposició d'un avançament de resultats de l'Enquesta de persones voluntàries. La durada mitjana de les sessions ha estat de dues hores.

Construcció de la mostra teòrica

La mostra s'ha confeccionat d'acord amb tres variables: territori, àmbit principal d'activitat i grandària de les organitzacions. A la taula següent es pot consultar la construcció de la mostra a partir d'aquestes tres variables.

	Acció social i comunitària		Formació, educació i juvenil		Ambiental		Cooperació, pau i drets humans		Drets civils		Cultura		Esport	
	P	G	P	G	P	G	P	G	P	G	P	G	P	G
GdD1	P5, P6, P7, P8,	P1, P2, P3, P4, P8, P9	P11		P14	P12						P13		
GdD2	P4, P6, P8, P9, P11, P12, P13, P14,	P1, P3, P7, P10			P2		P5					P15		
GdD3	P4, P8, P10, P15	P3, P7, P12	P9, P11, P14	P1, P2	P6		P13	P5						
GdD4	P1, P12	P3, P4, P5, P10, P13, P14, P16, P17	P15	P8, P9		P2	P6	P8	P7	P11		P14		
GdD5	P3, P8, P10	P4, P6	P2		P1, P9,	P5, P11						P7		
GdD6	P20	P1, P3, P4, P7	P5, P6, P15	P2, P13, P18	P12	P14	P19	P16		P16	P1	P17		
GdD7	P2, P3, P4, P11	P7, P9, P10	P5, P6		P1		P14					P13		P12

	Acció social i comunitària		Formació, educació i juvenil		Ambiental		Cooperació, pau i drets humans		Drets civils		Cultura		Esport	
	P	G	P	G	P	G	P	G	P	G	P	G	P	G
GdD8	P1, P2	P4	P3		P5							P6		
GdD9	P1, P2, P3, P10, P13, P16	P4, P6, P7, P11, P12	P9	P14	P15							P8		
GdD10	P1, P2, P3	P4, P5	P6, P7	P8	P9			P10	P11					

12.4. Nota metodològica sobre el càlcul de xifres globals

Un element que caracteritza l'univers de les entitats no lucratives és l'absència de registres actualitzats sobre el total d'entitats que en formen part. Elaborar un registre d'aquest tipus és un exercici complex, ja que es tracta d'un sector molt dinàmic on constantment es creen noves entitats i d'altres abandonen l'activitat. Per aquest motiu cal recórrer a tècniques estadístiques i documentals per establir una xifra aproximada del total d'entitats actives (les que han tingut activitat durant l'any de referència de les dades). La metodologia es realitza de manera continuada en el temps, amb cada treball de camp que es realitza des de l'Observatori del Tercer Sector, per anar actualitzant la informació de les entitats i nodrint les bases de dades necessàries per establir els totals poblacionals.

Les dades de partida d'*El Panoràmic* procedeixen, en la primera edició, del Fitxer general d'entitats ciutadanes de Barcelona, que tenia, el 2014, prop de 5.500 registres d'associacions de la ciutat. Aquesta informació es va comple-

mentar amb altres fonts secundàries procedents d'entitats de segon nivell i també de bases de dades pròpies.

Durant les diferents edicions d'*El Panoràmic*, el treball de camp se segmenta per territoris, per “zonificar” el contacte amb entitats. A través d'un mostreig estratificat per aquests territoris s'han anat revisant les fonts de dades existents i comparant-les amb altres estudis precedents. L'estimació del nombre total d'entitats es realitza mitjançant estimadors de regressió, on la qualitat de la informació recollida en els territoris (o estrats) es considera per al càlcul.

Atès que l'univers és ampli, dinàmic i no necessàriament visible, les dades es tracten des d'una perspectiva multidisciplinària, i es consideren els registres existents, els resultats del treball de camp, la coneixença de la realitat del món no lucratiu al territori i, en darrer terme, la relació directa existent entre nombre d'habitants i entitats. Amb això s'ha pogut establir un interval de confiança del total d'entitats de Catalunya, que s'ha situat entre les 23.000 i les 25.000 entitats, amb el punt mitjà en les 24.000.

Per a l'establiment d'altres indicadors de dimensió de persones associades i voluntàries, s'han emprat tècniques de l'estadística no paramètrica, i s'han considerat les dades obtingudes a la mostra estratificadament per a diferents variables d'interès, com el territori, l'àmbit d'activitat, l'any de constitució i la forma jurídica. Les dades s'han treballat amb valors numèrics on prèviament s'ha procedit a l'exclusió de casos atípics ($<Q3 - 1.5 \cdot IQR$) que s'han computat directament al resultat final. En els casos que ha estat possible, s'han comparat els resultats amb altres fonts amb l'obtenció de xifres projectades alineades.

Per a qualsevol dubte o comentari es pot contactar amb:

estadistica@observatoritercersector.org

12.5. Fonts consultades

- ARNABAT-MATA, R.; FERRÉ-TRILL, X. (2017). “Evolución histórica de los ateneos en Catalunya (1836-1936)”. A: *Historia Contemporánea*. Núm. 55, pàg. 383-420.
- FERNÁNDEZ, M.; AGUDO, R. (2017). “Valors i nous aprenentatges en l’associacionisme juvenil” (*Papers de Recerca OTS*; 9; segona època).
- FERNÁNDEZ, M.; VIDAL, P. (2016). *El Panoràmic 2015. Recull inicial de dades*. Barcelona: Torre Jussana.
- FERNÁNDEZ, M.; VIDAL, P. (2017). *El Panoràmic 2016. Dades per enfortir les entitats*. Barcelona: Torre Jussana.
- INSTITUT D’ESTADÍSTICA DE CATALUNYA. Dades del cens de població i d’ocupació.
- Llei 25/2015, del 30 de juliol, del voluntariat i del foment de l’associacionisme (DOGC núm. 6930, de 7/8/2015).
- MORENO, V. (2011). “Les primeres organitzacions obreres a l’Espanya del segle XIX”. A: *Sàpiens*.
- OBRADOR DEL TERCER SECTOR AMBIENTAL DE CATALUNYA (2016). *Baròmetre 2015 del Tercer Sector Ambiental de Catalunya*.
- OBSERVATORI DEL TERCER SECTOR (2007). *Bones pràctiques en la gestió del voluntariat*. Barcelona: Fundació La Caixa.
- OBSERVATORI DEL TERCER SECTOR (2009). *Manual de gestió del voluntariat*. Barcelona: Fundació La Caixa.
- VIDAL, P.; ET AL. (2006). “Els rols de les organitzacions de segon nivell al tercer sector”. (*Papers de Recerca OTS*; 8). Barcelona: Observatori del Tercer Sector.
- VIDAL, P.; FERNÁNDEZ, M. (2013). *Anuari 2013 del Tercer Sector Social de Catalunya*. Barcelona: Observatori del Tercer Sector i Taula d’Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya.
- VIDAL, P.; FERNÁNDEZ, M. (2014). “300 anys de tercer sector a Catalunya”. Observatori del Tercer Sector.
- VOLUNTEER NOW (2012). *As good as they give. Providing volunteers with the management they deserve*. Workbook Three, Managing and Motivating Volunteers.

12.6. L'Observatori del Tercer Sector

L'Observatori del Tercer Sector és un centre de recerca especialitzat en el tercer sector, independent i sense ànim de lucre, que té per objectiu aprofundir i incrementar el coneixement d'aquest sector i treballar per a la millora del funcionament de les organitzacions no lucratives. L'Observatori ha realitzat estudis de referència que han contribuït a la millora del tercer sector i a donar-li visibilitat social.

Neix l'any 2003 com un projecte d'emprenedoria social pioner al país en la recerca especialitzada del tercer sector. Al llarg dels 15 anys de trajectòria, s'ha consolidat com a agent clau de creació i difusió de coneixement del tercer sector. Ha realitzat nombrosos estudis per dimensionar i definir les característiques principals que conformen el tercer sector, així com per generar reflexió i coneixement en moltes de les àrees clau per a la gestió de les entitats.

En l'actualitat, l'Observatori del Tercer Sector és un centre de referència en la recerca de les organitzacions no lucratives, obert a la col·laboració amb totes les entitats públiques i privades que treballen per desenvolupar coneixement i millorar el tercer sector. L'Observatori del Tercer Sector va contribuir a la creació d'*El Panoràmic* i n'és una de les quatre entitats impulsores juntament amb el Consell d'Associacions de Barcelona (CAB), la Fundació Pere Tarrés (FPT) i la Fundació Ferrer i Guàrdia (FFG).

Equip

Direcció. Montse Fernández

Treball de camp quantitatiu (Enquesta de persones voluntàries). Enric Carpio (coord.), Berta Barquer i Ruth Agudo

Treball de camp qualitatiu. Joaquim Sabater, Montse Fernández, Laia Otero i Ruth Agudo. Amb la col·laboració de la Federació Catalana de Voluntariat Social (Eulàlia Mas i Núria Farré)

Disseny de qüestionari i anàlisi estadístic. Montse Fernández i Gabriel Amer

Buidatge i anàlisi marc. Joaquim Sabater, Inés Beltri, Laia Otero i Ruth Agudo

Comunicació i gestió. Laia Otero

Suport a la gestió. Eduard Aragón i Marco Meguele

Agraïments

Aquest estudi no hauria estat possible sense la col·laboració de les entitats del tercer sector i de la societat civil: associacions, fundacions, federacions i plataformes que hi han participat doblement.

D'una banda, perquè han respost l'enquesta d'*El Panoràmic* 2017, a partir de la qual s'ha pogut obtenir una imatge de la realitat del món no lucratiu a Catalunya. I, d'altra banda, també, perquè gràcies a moltes d'aquestes organitzacions s'ha pogut contactar amb les persones voluntàries que han participat en l'enquesta que s'ha realitzat als equips voluntaris.

A elles també volem fer-los arribar el nostre agraïment, ja que han aportat informació essencial que ha permès un apropament objectiu per saber com són les persones voluntàries i com valoren la seva experiència.

En darrer terme, es vol agrair la participació de les persones compromeses amb el voluntariat que han participat en els diferents grups de discussió realitzats en el territori. Sens dubte les seves aportacions han estat clau per dotar de discurs i comprensió les dades numèriques.

Així, doncs, aquest Informe ha recollit moltes aportacions de persones i organitzacions que treballen cada dia a Catalunya per construir una societat més activa, més participativa, més cohesionada, més justa i més solidària.

Gràcies a tothom!

Amb la col·laboració de:

L'OBSERVATORI

Coneixement per la transformació social

Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball, Afers Socials
i Famílies**